

M LADIKKA

DRUŽINSKI LIST

++-

ZSTIN

XIII 7 1937

STV

V S E B I N A J U L I J S K E Š T E V I L K E

LEPA POLJANA Živa plamenica (Mara Husova) // Čevljar Šojar (Jan Plestenjak) // Iz nižav in težav (Ivan Zorec) // Dva rodova (Venceslav Winkler) // V Jordansko kotlino in k Mrtvem morju (dr. Andrej Snoj) // Otrok (Viktor Smolej) ★ PESMI Kriza; Drevo v cvetju (Leopold Stanek) // Izgubljeni sin (Venceslav Sejavec) // Melanholija (Janez Tominec) ★ PISANA TRATA Filipini (Pavel Kunaver) // † Profesor dr. Ivan Prijatelj (Jan Plestenjak) // Slovensko narodno blago (Vinko Möderndorfer) // Novi pregovori in reki (I. Šašelj) K delom Franceta Koširja (K. Dobida) // Naše slike (Viktor Steska) // Nove knjige ★ DOM IN DRUŽINA Otroške igrače (Niko Kuret) // Torbica v gobelinski tehniki (E. Skalický) // Kuharica (M. R.) ★ ZABAVA IN ŠALA Čarodejeva delavnica // Uganke in mreže ★ SLIKE Teodor Horschelt: Krimska vojska // Francè Košir: Ptuj; Deček; Deklica; Kvartopirci; Iz Zalega loga; Možak; Kuharica; Tihožitje; Na Savi v Slavonskem Brodu; dvojne sklepne vinjet // K članku V Jordansko kotlino in k Mrtvem morju: Jordan; Teleilat Ghassul; Kapela na mestu Jezusovega krsta; Soline ob Mrtvem morju; Beduinski šotor // Fotografije: prof. dr. Ivan Prijatelj; Francè Košir // K članku Otroške igrače: osem skic za napravo igrač // Torbica v gobelinski tehniki // Dvoje risb k članku Živa plamenica

KROJNA PRILOGA Pripombe k ročnim delom; Oče in otrok; Naša mladost v skrinji; Zračne in sončne kopeli; O ženski negi; Ko pride zadnjega v mesecu; Hrana za bolne na žolču; Žlica v kuhinji kot mera; Kako hranimo maslo v poletju; Podloga za v omare; Nasveti

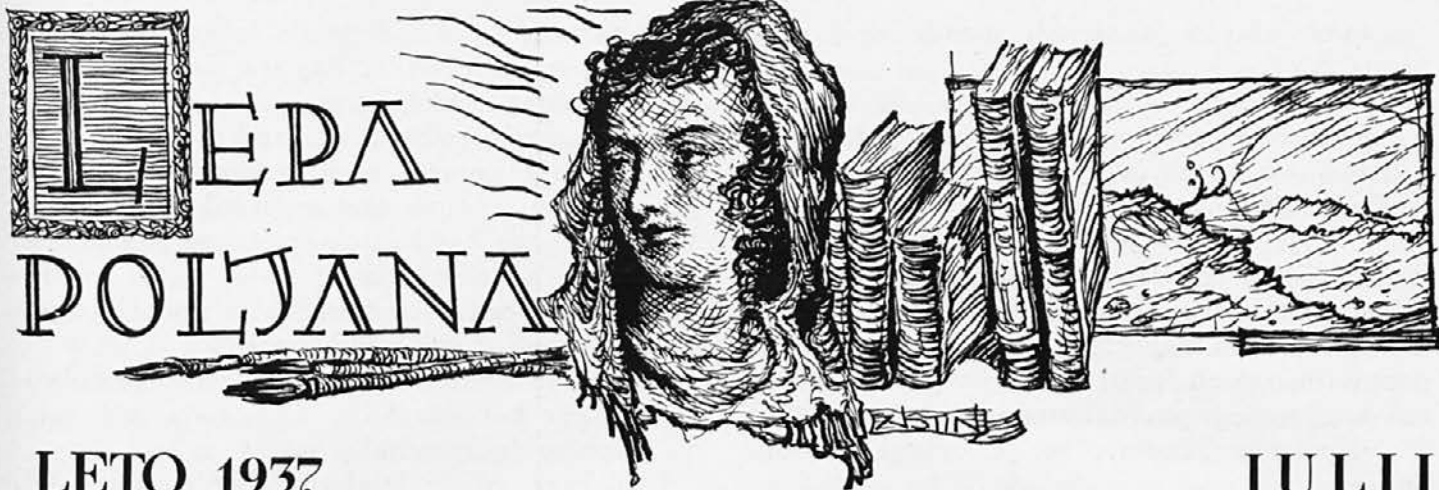
Cenjene naročnice in naročnike vljudno opozarjamo, da je naročnina Mladike plačljiva vnaprej! Plačati je torej treba že naročnino za 2. polletje oziroma za 3. četrtletje. Zato prosimo, naj nam nakažejo naročnino za 2. polletje vsi tisti, ki jo plačujejo polletno, naročnino za 3. četrtletje pa tisti, ki jo plačujejo četrtletno. Ponovno pa prosimo vse, ki še kaj dolgujejo, naj dolžno naročnino nemudoma pošljejo, da si tako zagotové nadaljnje nemoteno prejemanje lista. *Uprava Mladike.*

DO B I L I S M O V O C E N O

Knjige Slovenske Matice za leto 1937: Pesmi pričakovanja. Tone Selišk ar. Tiskala Učiteljska tiskarna v Ljubljani. / **Bistroumni plemič don Kihot iz Manče.** Roman v štirih knjigah. Spisal Miguel de Cervantes Saavedra. Poslovenil Stanko Leben. Opremil in ilustriral Nikolaj Pirnat. Četrta knjiga. Drugi del. / **Velika puntarija.** Dramska kronika iz l. 1575 v petih dejanjih. Spisal Bratko K r e f t. / **Dve razpravi.** Razmišljanja o čustvu lepega in vzvišenega. K večnemu miru. Spisal Immanuel K a n t. Poslovenil Izidor Cankar. Uvod napisal Boris Furlan. Zadnje tri knjige natisnili J. Blasnika nasl. Univerzitetna tiskarna in litografija v Ljubljani. ★ **Naš rod.** VIII. letnik 1936/37. Uredil Josip Ribičič. Izdala Mladinska Matica, odsek JUU, sekcije za dravsko banovino v Ljubljani. Tiskala Učiteljska tiskarna v Ljubljani. **Naše noše in dečve in naši športniki. Naša skrinja.** Izdalo Narodno obrambno in narodno propagandno društvo Naša skrinja. Pripravila in uredila Marija Šare-ova (!). Izdalo v samozaložbi društvo Naša skrinja. Ljubljana, 1937. ★ **Salezijanski knjižici: Gospa Doroteja. Sv. birma.**

MLADIKA se tiska v Celju in izhaja točno prvega dne vsakega meseca ★ NAROČNINA za Mladiko je letno din 84.—, s krojno prilogo vred din 100.—. Da uprava ustreže najširšim slojem, sprejema naročnino tudi polletno (din 42.—) in četrtletno (din 21.—). V INOZEMSTVU pa stane din 100.—, s krojno prilogo din 116.—; v Ameriki dol. 2.—, s krojno prilogo dol. 2:40 ★ ČEKOVNI RAČUN imamo za Jugoslavijo v Ljubljani št. 11.412 Družba sv. Mohorja, Celje, za Italijo v Trstu št. 11/1675, za Avstrijo na Dunaju D 160.150.

NAROČNINO IN REKLAMACIJE je pošiljati na naslov: UPRAVA MLADIKE V CELJU. Reklamirati se more vsakokrat le zadnja številka ★ ROKOPISI naj se pošiljajo na naslov: dr. Jože Pogačnik, tehnični urednik publikacij Družbe sv. Mohorja, Ljubljana, Kolezijska 1, telefon 31-91 ★ UGANKARSKO GRADIVO sprejema Janko Moder v Dolu pri Ljubljani. Na isti naslov je pošiljati tudi rešitve ugank ★ IZDAJA Družba sv. Mohorja (dr. Franc Kotnik) v Celju. Za uredništvo: Fran Milavec, Celje. Tiska Mohorjeva tiskarna, registrirana zadruga z omejeno zavezo, v Celju (Fran Milavec, Celje)

LETO 1937

JULIJ

ŽIVA PLAMENICA

Mara Husova

12.

Sodnik Sivič se je vrnil z dopusta in odrešil Miračasne samote.

»Hvala, tovariš! Jutri jo pa kar mahnite nazaj!« mu je dejal predsednik ondotnega sodišča ter se ljubeznivo poslovil.

Miro se je poklonil in takoj odšel. »Zala bo vesela, da pridem«, je bila njegova prva misel, ko je prispel domov.

Nič več ni strpel v tem mestu, dasi je bilo večje in polno življenja. V naglici se je poslovil od prijateljev in tovarišev. Prebil je z njimi dokaj veselih noči. Prav nič rad se jih ni spominjal. Pri kvartah so ga obrali do suhega in drugi dan je bil mačkast od kaje in pijače.

»Kaj bi dejala Zala, če bi vedela, da sem zabil ves denar, ki je bil namenjen za najino opremo? Hudovala bi se in morebiti si še premislila. Je že bolje, da ji nič ne povem. Saj ne bom več kvartal in tudi opijal se ne bom!« je delal Miro dobre sklepe. »Kvarta je vrag, res je! Ali prijetna je in z njo v rokah čas beži. Kam naj se človek dene, kadar je sam in mu je pusto pri duši«, se je tolažil in izgovarjal Miro.

»Kovčegi so pripravljeni!« je javil sluga svojemu gospodu.

»Teci na postajo in kupi mi vozovnico!« je še naročil dr. Vran ter pripravljaj drobnarijo za na pot.

»Vlak odpelje čez pol ure, gospod!« je upehan povedal sluga.

»Pojdiva!« Zgrabila sta prtljago ter naglo krenila na postajo.

»Hvala Bogu, da je teh sitnosti konec!« je zadovoljno mrmral dr. Vran predse ter se udobno zleknil na mehki sedež železniškega voza. Vlak je potegnil in zazibal utrujenega sodnika v sladko dremavico.

Na važnem križišču se je vlak ustavil. Sprevodnik je klical ime mesta. Množica potnikov je naskočila železniške vozove.

Dr. Vrana je prebudilo vpitje in prerivanje ljudi. Nejevoljen se je stisnil v kot. Vstopila sta dva gospoda in podpirala tretjega, hudo ranjenega tovariša. Obzirno sta ga posadila med sé. Potnik je imel vso glavo v povojih, le eno oko je žalostno škililo izpod otekline veke.

»Tako je to; človek nikdar ne vé, kje ga zadene nesreča«, je z narejeno sočutnostjo dejal prvi spremljevalec, ki se mu je še poznalo pri večerji popito vino, ter poprosil dr. Vrana za ogenj. Miro mu je uslužno prižgal in se v svitu vžigalice srečal s pogledom ranjenega potnika. Tisti hip se mu je zazdelo, da je že nekje srečal tisti pogled in videl tiste otekline ustnice pod obvezo.

»Jaz sem inženir Tičar«, se je predstavil tisti, ki je poprosil ognja.

»Doktor Miroslav Vran, sodnik.« Sede sta se priklonila drug drugemu.

»Ta ranjenec pa je inženir Kovač, moj tovariš, in gospod Slivar, naš uradnik«, je dalje predstavljal novi znanec.

»O, oprostite, gospod Kovač! Tako so vas povili, da vas nisem spoznal«, se je opravičeval Vran.

Inženir je nestrpno mahnil z roko in nekaj zamrmral.

»Oprostite, gospod doktor, moj tovariš težko govori, hude bolečine ima.«

»Kako pa se je zgodila nesreča?«

»Soda!« je siknil Kovač skozi otekline ustne.

»S-o-d-a?« se je začudil sodnik. »Saj niste kemik, kolikor vem.«

»No, da, soda — veste tako...«

»Aha!« se je posvetilo sodniku. »Jedka soda v obraz —« Kovač in njegova spremljevalca so molče prikimali.

»Ali je hudo?« je hotel vedeti dr. Vran.

»Boli strašno! Ali tukajšnji zdravniki so rekli, da ni nevarno. Ga ni zadela vsa količina. Pa so mu svetovali, naj gre v večjo bolnico, da mu popravijo ožgano kožo; da ne bo preveč spačen naš don Juan«, je povedal vse hkrati inženir Tičar.

»Hudičeva ženska!« se je oglasil uradnik Slivar.

»To pomeni, da gospod inženir Kovač goltà ljubezenski ogenj.«

»Da, da, tako je«, je zaigral hudomušen smeh okoli Tičarjevih ust.

»Zlodji! Še norčujejo se iz mene«, je besnel v sebi Kovač.

»Nič ne marajte! Bo že minilo«, ga je tolažil Tičar, ko je videl besni pogled edinega očesa.

»Je li bila gospodična Slavka?« je vprašal neusmiljeni sodnik.

»Da!« je pokimal Kovač in stisnil pesti.

»Vi pa dobro poznate oba«, se je začudil Tičar.

»Služili smo v istem mestu«, je pojasnil Vran.

»A tako; pa da ste videli, kako je to hitro šlo. Tako prijetno smo se zabavali. Čeden deklič je gospodična Lili. In pravijo, da bo dote milijon. Naš tovariš je imel srečo pri njej. Pa pade med nas tista črnka ko strela z jasnega. Profesorica je — in štrk, štrk vanj; še mene je poštropila po roki in obleka je nemara tudi vsa preluknjana. Pa brez besed, brez solz. Pravi razbojniški napad. Neprijetne reči. In policija, zasliševanje, izpraševanje in kaj jaz vem, kaj vse«, je brbral gostobesedni Tičar.

»Hudič!« je bolno zaklel Kovač.

»Da le ni nevarno, čeprav boli; koža se zaraste«, je tolažil sodnik z vljudno ravnodušnostjo. Nekaj časa so molče kadili, le tuptatam je zastokal Kovač.

»Prav mu je!« mu je tiho privoščil sodnik, ki ga je grizlo, da je pogledoval za Zalo.

»Kam potujete?« ga je šepetaje vprašal Kovač.

»Nazaj v Skoplje!«

»Pozdravite vse znance!«

»Hvala!«

»Če kaj srečate gospodično Trdino, prosim vas, nič ji ne povejte o nocojšnjem srečanju«, je prosil Kovač komaj slišno.

»Gospodična Trdina — je moja nevesta!« je podžgalo sodnika staro ljubosumje.

»Nevesta — o!« je streslo inženirja.

»Kaj se tako čudite? Saj sva oba prosta!« je strupeno udaril sodnik.

»Čestitam!« je šepetaje izrekel ranjenec.

»Hvala!« Leseno sta se poklonila. Kovač se je usedel in njegovo oko se je od krča zaprlo. Vran je mirno kadil in zmagoslavno gledal bele obveze na Kovačevi glavi.

Tičar je nekaj zavohal ter se smehljaje pošalil: »Je tudi v vaš zelnik hodil?«

»Ne«, je rezko odsekal Vran, da se je dobrodušni Tičar kar ustrašil.

Vlak se je ustavljal.

»Tukaj smo!« je dejal uradnik Slivar ter vstal. Gospodje so se poslovili molče, s trdimi pokloni. Potem so izginili v dolgem hodniku.

Vran se je spet zleknil po klopi in zadovoljen mrmral: »Tako j ji povem! Da, takoj! Dobro jo je skupil.«

»Zdaj mi povej, kaj si vse doživela ta čas«, je izpustil Miro svojo nevestico iz objema.

»O, marsikaj ti bom povedala. Počakaj, da se zberem!«

»Ej, jaz pa sem ti prinesel novico, da boš kar strmela«, je hitel nepočakani zaročenec.

»Ne, jaz ti bom prva povedala«, je hotela Zala olajšati svojo dušo.

»Obiskat me je prišel tovariš mladih let. Sosedov Ruda.«

»Hm, tovariš; otročje marnje!«

»Poslušaj, Miro! Rudo sem —«

»Da, da, skupaj sta krave pasla. Pa je prišel pogledat zapuščeno turško zemljo. Poceni jo bo kupil. Res, vse kar je prav: vaši ljudje se znajdejo povsod. Človek mora ceniti njih žilavost«, je ustavil Miro Zalino izpoved. Obstala je kakor poparjena. Po težkih bojih se je odločila, da mu zaupa vse svoje srčne boje. Mislila je, da je ta težka pot edino prava, ki bi ju duševno zblížala. Po vsem, kar je doživela zadnji čas, ji je bilo potrebno le njegovo tiho in toplo razumevanje. Zaročenec ga ji ni mogel dati. Njegova ravnodušnost in tisto deljenje slovenskih ljudi v ‚naše‘ in ‚vaše‘ jo je silno neprijetno zadelo. Trpel je njen ponos in njena ljubezen.

»Poslušaj, gospod! Niso to ne moji ne tvoji ljudje. Vsi ti, onstran in tostran, so naši. Ruda ni prišel kupovat zemlje. Naš uradnik je, kot ti in jaz. Državni živinozdravnik je!«

»Kaj pa se jeziš, dušica? Saj je prav, da je prišel. Je samski ali ima družino?«

»Družino ima.«

»Ga pa obiščeva, da ti bo prav.«

»Ne bova ga«, je ušlo Zali, ki je bila jezna in razočarana.

»Kakor veš, dragica! Kakor ti je bolj všeč! Le ne huduj se! Mama mi je pisala in naju blagoslavlja. Po poroki pojdeva domov. Vesela bo, ko bo spoznala tako lepo snaho.«

»Hvala, hvala!« V Zali se je nekaj za vedno zrušilo. Težka žalost je napolnila njeno srce do roba. »Kar pripoveduj!« ga je zamolklo silila.

Miro je bil vse preveč prevzet od zmage, da bi opazil mrak v njenih očeh in trpko žalost, vrezano okoli njenih ust.

»Ko sem se vračal, je blizu Beograda vstopil v moj voz ves obvezan gospod. Ugani, kdo je bil!«

»Kako naj vem?«

»Inženir Kovač. Tisti, ki se je tudi tebi dobrikal.«

»Pa?«

»Njegova profesorica mu je vrgla jedko sodo v obraz, pomisli!«

»Divjaško!«

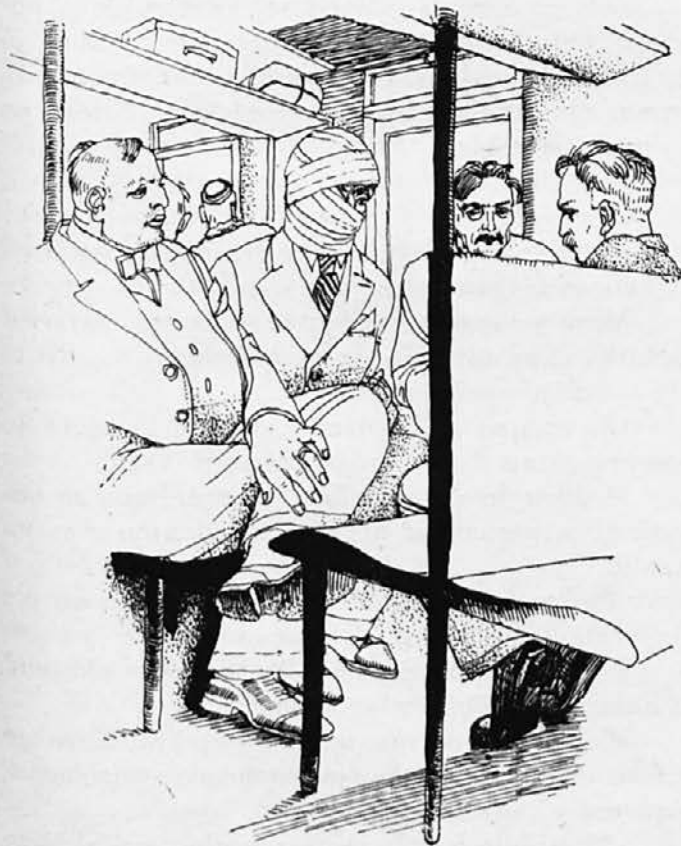
»Prav je storila!«

»Ljubi Miro, tuje zadeve se me nič ne tičejo. veš! Imam s seboj dovolj opravka.«

»Kar tako sem ti hotel povedati.«

»Zakaj se veseliš tuje bolečine?«

»Zaslужil je; pa naj trpi!«

Tisti hip se mu je zazdelo, da je nekje že srečal ta pogled.

Zala je skomizgnila z rameni. »Kar sta si skuhalo, bosta tudi jedla.«

»Naravno!«

»Nekaj loncev sem pripravila za najino gnezdo. Koliko si ti prihranil?« je grenko vprašala, da bi obrnila pogovor drugam. Še dolgo sta kovala načrte za opremo in za vse, kar je imelo priti. Zala je potlačila vase svoje gorje in bila trdna, da gre do kraja. Muhasto življenje jo je postavilo med dvojno zlo. Izbrala si je manjše.

Drugi dan je na poti v urad srečala Rudo.

»K tebi sem namenjen. Zala, prosim te le za nekaj besed!«

Kolena so ji klecnila. »Si še vedno tukaj?« je komaj dahnila.

»Nocoj odidem. Ali se spet vrnem. Gotovo je. Prestavljen bom semkaj.«

Njej se je zazibalo pred očmi. Že je hotela prošnja čez njene ustnice: »Nikar, Ruda, če me imaš res rad!« Toda ponos je zmagal.

»Kakor veš, prijatelj!« je dejala mrzlo, da se je sama začudila zvoku svojega glasu.

»Zala, jaz vem, da me imaš še vedno rada! Poslušaj! Tudi jaz sem zaslužil del sreče.«

»Stran! Še ta teden se poročim! Zbogom!« je odšla s hitrimi koraki.

Ruda je obstal kakor vkopan. Občudoval jo je. »Zakaj, zakaj sem jo zgubil?« ga je stiskal obup, porojen iz lastne krivde.

»Zalka, počakajte!« je zaklicala za njo hiteča gospa Julija. »Kaj? Vi jokate?«

»Nič hudega! Znanec se vrača domov, pa mi je težko, ker ne morem z njim«, je skoraj izdala svojo skrivnost izmučena Zala. Julija jo je dolgo molče gledala. Potem ji je hitro in zaupno rekla:

»Vem, da moja sladka tovarišica ravná zmeraj, kakor je prav.«

Zala je osupnila: Kaj sluti Julija?

»Vem, da vam je hudo. Sami ste, daleč od svojih, nikogar ni, ki bi mu lahko zaupali stiske svojega srca pred tako usodnim življenjskim korakom. Človek se mora sprijazniti s samoto in se opirati le nase.«

Hvala Bogu! Uganila je moje omahovanje, a vzroka ne ve, se je oddahnila Zala.

»Res je tako in hvala vam za razumevanje!« se je zahvalila Zala in pomislila: Lahko je tebi, ko imaš Korena in otroke.

Tako se je zgodilo, da je stopila Zala pred oltar s težkim srcem. »Gospod, ne zavrzy popolnoma svoje nevredne hčere!« je bila tisti trenutek vsa njena molitev.

Svoje starše je kratko obvestila: »Poročena sem in srečna!«

Znanci so ju spremili na postajo. Odpotovala sta k njegovi materi.

13.

V Ljubljani se je zbrala vsa žlahta, da si ogleda in pretipa obleko in značaj nove sorodnice. Prišle so že davno pozabljene tete in stari strici. Na postaji sta brata pričakala mladi par ter ga peljala domov med pogostim vzklikanjem in čestitanjem. Miro je plaval v sreči. Zala je mirno ocenjevala svake in prišla prav kmalu do pravilnega zaključka: Naši pristni malomeščani, majhni ljudje z vso smešno gosposko navlako in dobrimi, ukoreninjenimi lastnostmi, ki jim niso v škodo.

»Ah, Zalka! To je torej naša nevesta! Postavno dekle!« se je razveselila mati Zaline lepe postave. »Saj sem vedela, da ima naš Mirko dober okus. Da veš, Zalka, koliko deklet je pogledovalo za njim, tudi bogate. Ali moj sinko si je sam najboljšo izbral.«

»Ponosna sem nanj!« je rekla Zala, da je sploh nekaj rekla.

»Saj si tudi lahko! Taka pamet in znanje! A položaj!«

»Da, da, mama, srečna sem!« Strašno težko ji je bilo, ko ji je šla z jezika beseda 'mama'. Privaditi se moram, čeprav mi ni prav nič všeč, si je zabičala Zala.

»Miro, pojdiva malo v hribe! Kdo se bo ves čas vrtel po tej megli«, je rekla Zala možu, ko sta bila sama. »Sonca in prostranosti hočem!«

»Če tako želiš, bodi«, se je kisló vdal mož.

»Mama, Zala bi šla rada na izlet. Pa pojdem z njo, čeprav mi prav nič ni do strmin in kozjih steza«, je potožil sin materi svojo nejevoljo.

»Kaj še! Sestri sem obljubila, da jih jutri obiščeta. Saj me ne boš postavila na laž, kajne, hčerka moja?«

»Če je tisti obisk tako nujen in če vi tako želite, ostanem doma«, je popustila Zala.

»Predpoldne imam tudi jaz obisk; pojdem kar sama, če ti ne moreš z menoj.«

»Kam pa misliš?«

»Prijateljico, sošolko imam, ki je tu v službi.«

»Če lahko opraviš brez mene, kar pojdi. Tudi jaz bi rad obiskal sošolce in prijatelje.«

»Prav. Do kosila bosta oba doma in popoldne pojdemo k teti Luci«, je pritrdila mati. »Kaj pa naj pripravim za kosilo?«

»Kar hočete, mama. Nisem prav nič izbirčna.«

»Kaj pa ti, sinko?«

Sinko je začel naštevati priljubljene dobröte. Zala ga je nejevoljno poslušala.

»Z vsem ti bo postreženo!« je hitela mama v kuhinjo razlagat kuharici sinove sladke želje.

»Ali ni naša mama imenitna?« je vprašal srečni soprog svojo ženo.

»Da, ljubeča mamica je. Še vse preveč ljubeča se mi zdi. Ti pa si ji našteval vse mogoče reči, ki morajo biti za kosilo na mizi. Prav nič nisi skromen.«

»To ti ni všeč? Saj je mama vsa srečna, če ji razodenem svoje želje.«

»Nisem vedela, da je zate jedilnik tako važna zadeva.«

Mož jo je začuden pogledal: »Kam cikaš?«

»Prav nikamor.«

»Sitna si. Ali si utrujena?«

»Da, od vsega sem že utrujena!«

»O, naša nevestica pa ni nič kaj dobre volje«, je stopil v sobo mlajši svak.

»Glava me boli«, se je izgovorila Zala.

»Kaj pa, z Maksom sva sklenila, da vaju povedeva v mesto. 'Pri mostu' je imenitno vino. Za nocoj sta naša!« je veleval svak.

Miro se je vrtel kakor na žerjavici. Rad, tako rad bi sprejel bratovo vabilo.

»Zalka, ali res ne moreš z nami?« jo je vprašal s prošnjo v očeh in v glasu.

»Aha, že vem, kaj vama je, golobčka. Otresla bi se naju rada, da ostaneta sama.«

Zala je zardela. »Motiš se! Oba pojdeva pokušat tisto slavno vino. Kajne, Miro!« Mož jo je hvaležno pogledal in objel bi jo bil, da sta bila sama. »Počakajte, da se preoblečem. Potem pa gremo«, je rekla.

»Ti, Miro!«

»Kaj je?«

»Nikdar nisi zaslužil take ženice«, je ugotovil odkritosrčni brat starejšemu.

Miro je sprejel njegovo sodbo za največji poklon. »Kaj, ali ni ko iz sanj vzeta?«

»Vražjo srečo imaš!«

»Pa sem se tudi potrudil, da sem jo ujel«, je samozavestno dvignil glavo srednji Vran.

Medtem je vstopila Zala, pripravljena za odhod. »No, gremo ali ne?« je zapel njen glas na vratih.

»Pa kmalu se vrnite!« je spremila mati otroke do vrat.

Vrnili so se proti jutru. Bratje dobro okajeni, a Zala z resničnim glavobolom.

»Nikamor več me ne bodo speljali!« se je jezila mlada žena, ko je pomagala omotenemu soprogu v posteljo.

»Ali ni bilo lepo?« je brezmiselno čenčal Miro izpod odeje.

V Ljubljani se je zbrala vsa žlahta...

»Prekrasno!« je odgovorila pikro žena.

»Se boš že še naučila!« je mrmral zaspani mož in kmalu globoko dihal.

»Hm, bomo videli! — In to je tista gospoda, zastran katere si moram šteti v čast, da me je sprejela?« Njena misel je obletela vso novo žlahto hkrati. Hvala Bogu, da nisem obsojena večno živeti z njimi. Teh nekaj dni se bo že nekako potrpelo, se je potolažila Zala. Jutri pojdem obiskat Jožico. Bog vé, kaj dela? Že dolgo mi ni nič pisala. Da, kaj pa moj dobri prijatelj? se je živo domislila. Tudi njega obiščem. Hočem, moram. Da se razgovorim. — Ah, ta okolica — ubija me. Zala se je pogovarjala s svojimi lepimi mislimi v tihoti zakonske sobe.

Mlečna svetloba mladega dne je prodirala skozi zavese, ko je Zala zaspala s srečnim nasmeškom na pol odprtih ustnicah.

Zala je pustila spečega moža ter se odpravila v mesto.

»Gospodična Svetina Jožica je zapustila službo zastran rahlega zdravja«, je povedal preklast uradnik presenečeni Zali.

»Zastran bolezní? — Se niste zmotili, gospod?«

»Prav nič se nisem zmotil. Gospodična Jožica je bila najprej tri mesece na bolniškem dopustu. Potem pa se je sama zahvalila za službo. Zdravniki so rekli, da je jetična.«

Zalo je žalostna novica hudo zadela. »Zakaj? Kako? Kdo je kriv, da je z njo tako?« Njena misel je šinila k Milku. »Ah, ta vihravi fant! Da sem prosta, bi šla k njej na dom. Vse bi mi povedala in zjokala bi svojo bol v moje roke. Laže bi ji bilo.« Tedaj je Zala prvič občutila vez, ki jo je priklenila k možu. Zatopljena v žalostne misli je hodila Zala po ljubljanskih ulicah kakor mesečna. Nekdo se je nerodno zadel ob njo in jo iztrgal iz njenih mračnih blodenj. »Kje pa sem?« je šla z roko čez obraz. Obstala je pred močnimi hrastovimi vrati, nad katerimi je bil pritrjen napis uredništva.

»Tu sem torej?« je veselo vzkliknila ter se pognala po stopnicah.

Svidenje je bilo tako veselo, da spočetka nista zmogla besed.

»Poročena?«

»Da.«

Trpka skrb se je zarezala v njegovo čelo.

»Ne skrbite zame, bo že nekako šlo!« je obljubila sebi in njemu.

»Vem, da dosti zmorete, kljub temu se bojim za vas«, je zvenel strah v njegovem glasu.

Ona je bila ganjena. In spet se je odprlo pred njim njeno srce na stežaj.

»Oglasite se kaj, da bom vedel, kako vam je!«

»Ko bom kaj napisala.«

»Ne, tudi sicer!«

Prikimala je, sila čustva ji je spet zavezala jezik.

»Če bo le prehudo, spomnite se, da imate prijatelja!«

»Hvala...« je komaj iztisnila iz grla. Iz oči mu je brala, kako se je bal za njeno srečo. Dvom mu je trepetal na obrazu.

Doma pri kosilu je bila vesela, skoro razposajena. V njej je gorel tak kres ljubezni in dobrote, da so se lahko vsi greli ob njem.

Tašča je bila vsa srečna. Zala je razsipala hvalo njenim kuharskim in gospodinjskim umetnijam. Miro, ki ga je Zala ob prihodu nagradila z veseljem objemom, se je zadovoljno smehljaj in z viška gledal svojega mlajšega brata, češ, le poglej!

Ko sta se vračala, je Zala bolela le misel na njene doma. Tako blizu je bila, pa ji niso pustili čez mejo. Tudi njeni niso mogli k njej.

»Potrpi, kaj hočeš? Drugič bova šla oba k tvojim«, jo je tolažil mož in pihal tobakov dim skozi okno drvečega vlaka.

(V drugo naprej.)

ČEVLJAR ŠOJAR

Jan Plestenjak

Med bahavimi kostanji mežika lesena pivnica in skozi drobna okna se izsiplje brljava svetloba. Na prostranem nebu trepetajo zvezde, globoko spodaj pa se razgrinja mesto v beraških in razkošnih lučih. Drdranje voz udarja prav do pivnice, pa tudi kričava, pijana pesem seže do njenih sten.

Le nekaj korakov više se dviga tisočletno zidovje z vdolbenimi majhnimi okni, za katerimi utriplje življenje mladcev, starcev, otrok in deklet. Življenja za temi okni skoraj ni čuti — le pritajen vzdih mogoče, zamolklo kletev; to je vse, kar razodeva, da žive tu živa, nezačarana bitja.

»O, to pa rečem jaz, najlepša je mladost...« je zaplahutala utrujena pesem iz pivnice in utonila v noči.

»Šojar poje!« je nekdo zamomljal za zamreženim oknom.

V pivnici so sedeli, stali in se naslanjali čevljar Šojar, Tonca, temu so rekli tudi »višavski župan«, večni popotnik Jože, delavec Cibrovec, koruznik Drejo in kamnosek Matevž. To so bili domači gostje. Zadaj pa je bilo nekaj gosposkih ljudi iz mesta, večinoma parčkov, ki so pa imeli svoje tihe, skrivnostne razgovore. Tudi pili niso dosti.

Višavski župan je razlagal na dolgo in široko o svoji organizaciji, ki je imela ime »Poštenost« in ji je bil on predsednik. Na to je bil ponosen on sam in z njim vsa njegova številna družina in še sorodstvo do petnajstega kolena.

Delavec Cibrovec je zagovarjal svojo organizacijo »Sloga«, ki ji je on sam umno predsedoval in jo je bil tudi sam ustanovil.

Čevljar Šojar si je nalival pelinovo žganje, »beraško korajžo«, si zdaj in zdaj zapel starinsko pesem, ki mu je ostala iz mladosti, ko se je podil za ovčami po hribovskih goličavah, pa spet jel rentočiti, kot bi ga življenje obsipavalo s samimi krivicami.

»Šojar, ti pa, recimo, kar nič ne rentači! V denarju, recimo, bi se lahko valjal. Tak čevljar, recimo, ki ga vse hvali, pa ne prime za delo, recimo...« je udarjal višavski župan in nehal sredi stavka. Ostali so mu pritrjevali, pa ne z besedo, ampak z očmi, češ le povej mu jih še.

Čevljar Šojar se je pretegnil, na izsušenem obrazu so se mu napele žile in stisnil je pesti, da je v členkih zapokalo.

»Šema! Jaz da ne primem za delo, jaz? Kar vas je v tem brlogu, mi še niste dali za dva kovača

zaslužka. Komu je pa še za dobro blago in dobro delo, a? Seveda, tujci uživajo vedno zaupanje! Takoj zavpijejo, če se kdo prikrade k nam: ‚Joj, to je strokovnjak, ta bo rešil uboge Slovence!‘ se je razburjal Šojar. Oči so mu bile solzne in od same togote se mu je jezik zapletal.

Drejo se mu je posmehoval, tudi Cibrovec je pomežikoval, češ: Šojar, Šojar, saj se poznamo.

Šojarju je dretna res smrdela in bolj so ga vlekli šoje in cipe, borovnice, češnje, kostanj in gobe. Le za silo je tuintam zakrpal čevljev temu ali onemu, toda le v najhujši sili. Žeja ga je morala prej sušiti že najmanj dva dni, da se je sploh česa lotil. Potem pa je hitel in mencial! Ko je začutil v roki kovača, jo je že ucvril v pivnico.

»Jaz pa Šojarju kar potrdim«, se je oglasil kamnosek Matevž. »Tuje navlake imamo Slovenci več kot preveč. Od samih strokovnjakov nas bo konec. Še nadzornika za cestne pometače bomo morali iskati kje na Pemskem ali pa na Nemškem. Fej! To smo hlapčevski!«

Šojar mu je pritrjeval in bil za vsako besedo kamnoseku hvaležen.

»Tako je, tako je, Matevž!« mu je ploskal, višavski župan pa si je grizel ustnice in se igral z zlato verižico, kot bi iskal globokih misli in tehtnih ugovorov. Cibrovec je zmajeval z glavo, pritrjeval, prestavljal noge, z roko segal preko las in čela, kakor bi ga grizla misel, ki je ne more razodeti. Pretegnil se je, zamahnil z roko, kakor bi stal v veliki dvorani pred radovedneži.

»Šojar ima nekoliko prav, kajne, in nič ne rečem, kajne, da Matevž ni govoril iz srca, kajne. Res je tako, kajne, kot je govoril Matevž, kajne, ampak res je tudi, da smo krivi sami, kajne. Govorim kot predsednik ‚Sloge‘, kajne, ki hoče bratstva in sloge med nami vsemi, kajne. V slogi, kajne, je moč! S tem pa je povedano vse, kajne. Šojar ne bo več rentačil, kajne, in tudi Matevž se bo potolažil, kajne, če se naš in moj program uresniči, kajne. Seveda pa bo morala naša organizacija dobro uspevati, kajne. Uspevati bo pa mogla le z vašo pomočjo, kajne. Čim več nas bo, kajne, laže bomo premagali tuje valove, kajne, laže premagali sovražnike zedinjenja in laže zaposlili svoje strokovnjake, svoje moči, svojo kri, kajne!« Cibrovec se je tako navdušil, da mu je ugasnila pipa, ki jo je tlačil z zelišči izpod Krima in jo zažigal z utihotapljenim vžigalnikom.

Razvnel se je tudi Šojar. Jeza mu je udarila v lica in iz stare kože je pogledala rdečica.

»Tebi bi se še cipe smejale in ti ploskale šoje! Tako si neumen kot celega tedna noč. Kaj boš le

Teodor Horschelt: Krimská vojska.

čenčal o svoji organizaciji! Sam si pomagaj, siromačne smešno, in nikar ne lovi kalinov na svoj jalovi lim. Pri svojem delu ostani, ministrske in poslanske stolčke so že drugi, bolj pametni, spravili na varno, ne boj se!» je usipal Šojar, krčil pesti, kremžil obraz in zvijal tanko telo.

»Živio, Šojar!« mu je pritrjeval Matevž pa že nadaljeval, da Cibrovec ni utegnil zbrati svojih misli in takoj odgovoriti Šojarju. »Takele drobne organizacije so le klavrní priveski koritarjem, ki organizacijo in njene backe poznajo le ob volitvah in shodih, ko gre za število, ne pa za vsebino.«

Cibrovcu je sapo zaprlo, nekaj mu je pa vendarle velelo: »Matevž ima prav! Toliko se ženeš za organizacijo in za politiko, pa te še za stalnega delavca niso imenovali.« V vse to spoznanje se mu je pa zarežal tudi ženin očitajoči obraz, češ, dom zanemarjaš, za druge se pehaš, sam pa se od samega beraštva komaj še vlečeš.

»Tudi jaz sem tega mnenja, recimo.« se je muzal višavski župan, ki mu je bila Cibrovčeva zadrega všeč, »kajti o slogi, recimo, je vse preveč govoričenja. Kaj bi z njo, recimo, in kam bi z njo, če ni med nami poštenosti, recimo. Kot predsednik, recimo, organizacije ‚Poštenost‘ se dobro zavedam, recimo, težke svoje naloge. Toda recimo, če mi bo sreča mila in če boste prav razumevali, recimo, resnost organizacije, bomo s poštenostjo dosegli tudi slogo, recimo. Dokler pa med nami, recimo, ne bo poštenosti, je pa organizacija ‚Sloga‘ brez pomena, recimo, list v vetru, ki ne ve ne kam ne kod, gre, recimo, kamor ga pač veter požene, recimo!« se je oddahnil višavski župan, si obrisal potno čelo in nagnil kozarec.

»Tako je, tako je! Kamor ga veter požene, ali kamor koritarji ukažejo!« se je zakrohotal Matevž in za njim še bolj glasno Šojar.

Cibrovec je bil užaljen. Skrivaj je pomignil Šojarju, češ, natoči si. Šojar je to dobro razumel, krčmar pa tudi. Ne da bi se oddahnil, je zvrnil kozarec beraške korajže in le oči so se mu nekam čudne svetile, kakor bi iskale prav take dobrohotnosti pri višavskem županu. In tedaj je župan že nagnil svoj kozarec in izza njega pomežiknil Šojarju. Za Šojarja in krčmarja je bil to ukaz.

Šojar je nagnil in izpraznil, ne da bi Cibrovec opazil. Županu se je kar dobro zdelo in njegove oči so izpraševale: »Saj si moj pristaš in prijatelj, ali ne?« Šojar pa se je potajil in hlastnil po cigaretih, ki mu jo je ponudil župan. Prižgal jo je ob županovo in puhal predse dim. Nato se je vzravnal, spačil svoj izsušeni, obrasli obraz, pred oči razprostrl svoje skoraj prozorne dlani, kakor bi hotel brati svoj govor.

»Kaj bi se šopirili, kaj bi se mancali z organizacijami,« je začel počasi in važno, »pa naj se imenujejo ‚Sloga‘, ‚Poštenost‘ ali pa ‚Beraška korajža‘ ali morda ‚Zadnji dinar‘. Mi vsi skupaj smo berači in berači ostanemo, pa naj bi bil predsednik ‚Poštenosti‘ sam sveti Mihael s tehtnico in predsednik ‚Sloge‘ sam načelnik štiridesetih mučenikov. Saj se vse lepo sliši! Govori so sploh lepi in obljub je več ko gob po dežju. Da, obljub! To se pravi, da vse ostane pri obljubah, kajti pot od gosposkega do beraškega žepa je neznansko dolga. Berači smo, tako vam rečem, in kar lepo ponižni bodimo in spijmo kozarec, ki nam ga je Bog namenil!« Župan je Šojarju za ta govor takoj natočil, še cigareto mu je zopet dal.

Raztogotil pa se je koruznik Drejo. Šojarja že tako ni mogel in sedaj je našel priliko, da si ohladi svojo jezo. Sicer je bil pa Drejo osamljen. Njegovo koruzništvo je presedalo vsem, ker se jim je smilila prava žena, ki je z otroki tavala od hiše do hiše. Ta dan se ga je Drejo nekam hitro naložil in ker ga je vino že razvnelo, se je Šojarja drzno lotil.

»Ti nas boš z berači pital, ti gnida garjeva, ki še nikoli nisi bil lačen, še nikoli za svoje pijan. Ti! Roke si poglej! Še gosposkovci nimajo tako gladkih, bele pa biti ne morejo, ker si prelen, da bi si jih umil. Delaj, delaj, potem nas pa uči!« Kolcnilo se mu je, da ni mogel takoj nadaljevati.

Župan se je smejal, Cibrovcu pa je bilo nerodno, ker mu je to besedičenje zmedlo dobro misel, ki bi jo bil rad oblekel v dostojne besede in bi osupnile župana in Matevža. Za Šojarja mu ni bilo dosti več, mislil si je: »Ta je kot sončna roža, kajne, tja se obrača, kamor kaže, kajne.« Zbódló ga je pa v duši in prisluhniiti je moral očitku: »I, kaj pa si ti! Da bi bil vsaj sončna roža! Ti si še vere menjaval, kot pcestnica lepotila in dedce. Ko so ti obljubili medu, si se pokesal, in ko so ti spet ciknili pelina v naduto objestnost, si se spet zapisal Belcebubu. Fej!«

Cibrovec se še ni dobro izmotal iz očitka, ko je Šojar srebnil zadnje kaplje iz kozarca, zaškrtal s piškavimi škrbinami in se pognal v koruznika.

»Ti boš vame sikalo, žleza pretegnjena, koruzniška! Za sina skrbi, da te ne bo preklinjal na tem in onem svetu, in ne pohujšuj poštenega kraja s svojim umazaním življenjem! Fej!«

Zaletel se je vanj, ga lopnil s svojo suho roko po glavi in sunil skoz vrata. Skrivaj je pomagal župan, ki mu je bil koruznik nadležen.

»Barabe! Pet na enega!« je kričal koruznik pred pivnico, pobral kamen in ga zalučal v vrata. Zažvenketala je šipa in velika reža je zazijala

v vratih. Krčmar je ubral za njim, toda koruznik jo je že odpetal. »Mu že pokažem!« je stiskal pesti in znova natakala.

Po zmagi je bil Šojar kar dobre volje, le Jože je bil nekam tih in zagrenjen. Buljil je v časopis, misli pa so se mu vrtinčile vse drugod. Lačen je bil in žejen, zraven pa brez upanja, brez hrepenjenja in brez ljubezni.

»Še Jožu nalijs!« je ukazal župan, ki ga je naziv »berači« razdražil, vendar je znal svojo nejevoljo skriti.

Jožu je kar dobro delo in ko je nagnil kozarec, je njegovemu praznemu želodcu odleglo. Prijeten občutek mu je bil v ustih, ki so bile že brez sline.

»Joža, nikar se ne kremži, kaj bi tisto, prijatelji bodimo, bo že kako«, ga je ogovarjal že pijani Šojar, ki so se mu besede zatikale in že ni mogel več spraviti iz sebe boljšega stavka.

Joža je zamahnil z roko, češ, hodi svoja pota, star si že, jaz sem pa mlad. V očeh se mu je zameglilo in pri tretjem kozarcu je že čutil nekako dremavost in omotičnost. Roke so mu postale težke, truplo tuje, le misli je za silo še zbiral in jih razvrščal.

Cibrovec in župan sta se popolnoma umirila, pijača jima je prijetno zavdajala. Čudna mehkoča jima je gorela že na obrazih.

»Joža, recimo, le pij!« je naročal župan.

»Joža, nič ne maraj, mi vsi smo bratje! Kajne!« se je ponujal Cibrovec.

Pri teh besedah so vstopili trije pometači in dva zidarja. Vsem petim so bili obrazi razgreti. Zadišalo je po apnu, po cestnem blatu in po dalmatincu.

»Ti praviš, da smo si vsi bratje!« je zarenčal zidar, ošvignil Cibrovca pa sedel k Jožu.

»Vsi smo bratje, kajne, in v slogi je naša moč, kajne!« je že nekoliko jecljal Cibrovec.

»In sloga brez poštenja, recimo, je tole...« Župan si je podstavil roko pod usta in pihnil. Spet se je zavedel svoje predsedniške moči.

»Kdo si pa ti, ki govoriš o slogi?« se je zadril zidar, ki je sedel pri Jožu.

»Predsednik 'Sloge', kajne!« je odgovoril s predsedniškim dostojanstvom Cibrovec.

»Kdo si ti, ki blebečeš o poštenosti?« je izkolcal pometač, ki ga je življenje že ukrivilo in ki mu je cesta spila moč telesa in glasu.

»Kdo, recimo, kdo! Predsednik 'Poštenosti', saj me poznaš, recimo«, je zajecjal župan. Čudne sence so frfotale pred njegovimi očmi. Spomini, ki bi jih bil že zdavnaj rad zabrisal, so se mu vsiljevali v dušo, pometačeve oči so ga prebadale in mu očitale.

»Fantje, jaz sem filantrop«, je vpadel Jože in hotel ustvariti spet umirjeno razpoloženje.

»Te zveri pa ne poznam«, se je zarežal zidar, ki je slonel ob oknu.

»Pa nič«, je zamahnil Jože in sedel k drugemu zidarju.

»Filantropi, kajne, so za slogo, kajne!« je momljajal Cibrovec in se že skoraj zibal.

Zidar je tedaj zrohnel, udaril po mizi, od roke se mu je usulo apno.

»Vrag s tvojo slogo in s tvojo organizacijo Povej mi, kdo je bil tisti, ki nas je črnil v službi, povej mi, kdo je bil tisti, ki nas je, siromake, vseh tehle pet opisal za pijance! Prasè pijano! In to zato, ker smo delavci in ne podrepniki, zato, ker smo pošteni in ne hinavci«, je rohnal zidar, Cibrovec pa je prebledel in sapo mu je zapiralo.

»Tako je, tako je!« je pritrjeval Šojar in z njim Matevž, zidarja in pometači.

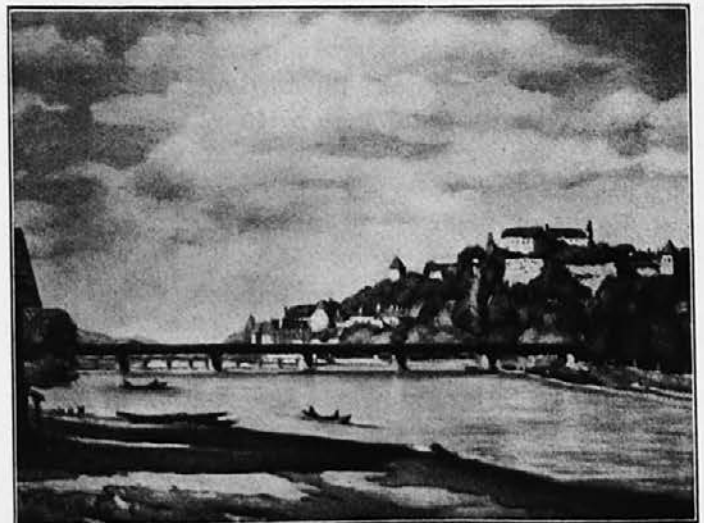
»In tako človeče naj bi bilo predsednik 'Sloge'!« je zarenčal drugi zidar.

»Naj ustanovi organizacijo 'Ovadah'«, je namignil najmlajši pometač.

»Ali ti nisem rekel, da sloga, recimo, brez poštenosti ni nič, recimo«, mu je šepnil župan.

Pometač, ki mu je življenje izpilo moč in glas, je tanko prisluhnil, ob besedi poštenost bi se mu bil pa skoraj žolč razlil.

»Ti govoriš o poštenosti, grdavš brez srca. Spomni se božičnih razdeljevanj in če je še kaj poštenja v tebi, se moraš pogrezniti v zemljo. Če se ti jaz nisem smilil, smiliti bi se ti morala moja družina, ki je v mrazu, smradu in vlagi gagala, pa zanjo ni bilo ne kurjave ne moke in ne masti. Zato, ker se ti nisem klanjal. Tvojim prijateljem, ki jim ne manjka, si pa valil: na, na! In

Francè Košir: Ptuj.

Francè Košir: Deček.

ti naj bi bil predsednik organizacije ‚Poštenost‘. Fej! Sram te bodi!«

»Recimo, treba je, da se pogovorimo, recimo, ni vse tako«, je hotel popraviti župan, ki se je sicer tresel od jeze. Cibrovcu se je sicer obraz razjasnil in rad bi bil spregovoril, pa se mu je vsaka misel razblinila, preden jo je mogel vtakniti v okorno, čeprav že pijano besedo.

»Nak, nikoli! Mi vemo, kaj je sloga in kakšna mora biti, ker smo kot siromaki sami složni in vemo, kaj je poštenost in kaj se pravi biti pošten, ker smo sami pošteni. Nam ni treba organizacije ‚Sloge‘ in ne organizacije ‚Poštenosti‘, to potrebujejo ljudje, ki bi pod organizacijo ‚Sloga‘ in ‚Poštenost‘ radi zakrili svojo umazano dušo in ki bi se radi pritolkli vsaj do majhnih korit«, se je razvnel zidar in vstal, kot bi hotel s težko roko zamahniti po županu in Cibrovcu.

»Pamet, fantje, pamet, vidva pa še posebno, saj sta blizu vrat«, se je zavzel Matevž ter namignil Cibrovcu in županu.

Kot dve senci sta se splazila skozi vrata Cibrovca in župan.

»Poštenost in sloga gresta, kaj bo pa sedaj?« je namignil šojar, ki je bil še žejen in bi se mu cigareta tudi spet prilegla.

»Poštenjaki in slogaši smo tu!« je skoraj zapel stari pometač.

»Na našo slogo in na našo poštenost pijmo! Bog z nami!« je razsodil zidar in krčmar je točil...

K R I Z A

Leopold Stanek

Otrok moj, tožiš, da je kriza,
premalo da je kruhek bel?
Slaščic pogreša tvoja miza,
ti zob je od kosti zbolel?

Sèm k meni sedi in poslušaj:
ko sem še v tvojih letih bil
— mi ugovarjati ne skušaj —,
je svet krivično kruh delil.

Na polju mati žela je pšenico
in vroče je nebo prosila,
da bi le enkrat še z desnico
mi ovsenjaka podelila.

Vse je pobrala vojna sila.
Izbrusila nam je zobé,
nobena skorja nam ni bila
pretrda, črna tudi ne.

Drnuljo, sladke korenine,
vso hrano nam je gozd dajal,
slaščice so bile — drobtine.
Spomin je vendar lep ostal!

Takrat sem kruh iz šole nosil,
ki ga sosedov mi je dal,
doma nobeden še ni kosil —
moj kruh jih k mizi je prignal.

Vse to je danes le še zgodovina.
Tvoj oče sem in kruh ti dam.
In veruj mi: skrbim za sina,
da bi ne živel zgodbe sam.

DREVO V CVETJU

Leopold Stanek

Na vrtu je drevesce stalo,
mladó dekletce ga stresalo:
nanj cvetja roj se je razlilo
in dež, ki sonce ni ga osušilo!
Dekletce z vriskom je zbežalo,
iz las mu cvetje je izpalo.
Sedaj drevo je golo bilo
in še dekle je kras zgubilo.
Drevo na vrtu je ostalo,
pod njim dekle večkrat jokalo,
drevo se v listju je solzilo,
njej lica in lase močilo.

IZ NIŽAV IN TEŽAV

Ivan Zorec

PO STARIH PAPIRJIH KOTARJEVEGA NANETA

58. Domače vaje.

Tovariši so kar pokonci hodili, tako so bili veseli, da smo srečno prebili prvo izkušnjo na opolzkih salonskih tleh. Dan, dva je le mene še nekoliko ščemelo, ker sem pač moral opustiti misel, da se bom bahal in razkazoval ob Čitalnični veselici.

»Nemara pa nam je gospod Vencajz le prav svetoval?« sem se treznil, ko mi je odleglo. Čas res teče kakor voda. Počitnice kar kopnijo, bašti smo se prekasno spomnili zaspane Čitalnice.

Zdaj bi bil lahko pustil vse znemar, pa sem le še dalje svojo mël. Uboga igrice mi ni dala pokoja. Prtila mi je prebito hudega dela, ko sem se še in še potil ob njej, jo milo gledal, čedil, ji likal in pretikal besede... Potlej sem jo na lepo prepisal in spravil. O, pa mi še ni dala miru. Že drugi dan sem jo imel spet pred seboj. Zdaj je nisem več tako milo gledal; nekoliko se mi je že odmaknila, razločneje sem jo videl. Začel sem jo česati prav v živo in tudi že striči. Ko sem jo vnovič prepisal, ti je bila skoraj že čisto druga, tako sem ji preščipnil vitko telesce in zmenil nedolžni obrazček...

Táko sem jo skrtil na dno skrinje. Pa tam ji menda še ni bilo čisto prav, po meni je vpila vën in vën. Odkoder sem prišel, sem stekel k njej, kakor mati k dojenčku, in jo dvignil kakor otroka iz zibeli in ji ljubeče pobožal poležane laske, še večkrat pa se ustrašil peg, ki so se ji na ličku bolj in bolj razodevale...

O, dela in skrbi mi je prtila dosti dosti.

Naposled so besede med nami tako dale: povedati sem moral, kaj mi je še kanilo s peresa, sicer bi dejali, da me je res sam jezik.

»Pokaži jo!« je Nace debelo gledal. »Prej ne verjamem.«

In sem jo. Kar onemeli so in zardeli, pa menda ne od nevoščljivosti, saj niso bili kakor slabi in stari literati in drugi taki ohlapni umetnjaki.

»Preberi nam jo, preberi!« me je Jože prijazno udaril po rami.

Od navdušenja ves zadihan sem že zdrdral dve, tri strani, ko me je Jože ustavil:

»Črke poznaš, brati pa ne znaš; besede so ti brez življenja in občutja. Če bi te poslušal, ne pa tudi videl, ne bi smel uganiti, da bereš, tako živo in naravno moraš izgovarjati besede.«

Francè Košir: Deklica.

Slušal sem in skušal besede in misli podčrtovati, pa sem jih, kakor so dejali, prisiljeno le vlekel, da so mi boleče pele kakor jermen na žagi.

»Dobro brati ne boš znal nikoli«, je Jože zmajeval.

»Naučim se!« sem veroval.

»Komaj, preslab ti je posluš, da bi z glasom kdaj res znal ravnati prav.«

»Potrte orglice nimajo slabšega posluha«, mi jo je Nace še pribelil. »Saj veš, da nikoli ne moremo nobene zapeti, če ti kruliš vmes.«

Jože je opazil, da se mi oči že preteče svetijo in da mi ušesa gorijo. Pametno je brž nekoliko obrnil in zavrl še nadaljnje poniževanje.

»Brati res ne znaš, pisati pa, pisati«, je gladil. »Ko le ne bi bil prejezičen. Kar se dá povedati v dveh, treh besedah, rad razpredeš v dolg stavek; še rajši pa do omlednosti vse sladkaš s čvrččimi besednimi ocvirki. Ko bi bili vsaj tvoji!«

»Čigavi pa so?« sem se ustrašil obdolžitve.

»I, nabral si jih iz dobrih in slabih pisateljev«, me je miril. »Nikar več tako. Piši po domače, saj znaš, pa bo lepo in prav.«

»Da,« se je tudi Nace delal učenega, »le kar je preprosto, naše in domače, je lepo.«

»Odkod veš to?« ga je tovariš pičil.

»Slišal sem, morda bral tako, ne vem več.«

»Kup gnoja je zadosti domač in preprost, samo lep ni prav nič«, se je oni posmešnil.

»Včasih je vendar lepo tudi, kar je preprosto: vrt, njiva, hosta.«

»O lepoti je težko reči kaj določenega, sem bral tudi jaz«, je še drug vedel. »Ali tega, mislim, tu ne razmotamo.«

»Nanetova igrice ni čisto brez nič«, se je spet oglasil Jože. »Besede prav postavlja in sklada, da so tu, tam kar nedeljsko lepe. In skoraj bi dejal, da tudi že zna nekoliko pogledati v človeka. Ko le ne bi toliko modroval! Tisto o dejanju in misli je čudno zamotal.«

»Zanimivo pa je le«, se je upiral tisti, ki je najbolj vrtal v lepoto. »Ampak vedel bi rad, kaj je bilo na svetu prej: dejanje ali misel?«

»Misel, bi dejal«, je poprijemal še drug. »Iz nje se rodi dejanje in vse.«

»Hi, premišljati, delati, to so same nevarne pasti!«

»Že, že: nesrečen postaneš, ko začneš pre-mišljati vse prav do dna.«

»To naj potrdi Nane, ki ga je zapeljalo, da je že začel misliti in delati«, me je ušcipnil Nace.

Čudno, molčal sem, odkar sem jim prebral igrice. Morda sem čutil, da sem na sodbi in da se z ničimer ne morem zagovarjati. Če sem se prednjo upal s svojim delom, moram biti pač tudi toliko močan, da me ne spodnese. Zato sem miroval in pošteno molčal, čeprav ne lahko. O, od molčanja se jezik ne utruji in nikomur ne zameri.

Francè Košir: Kvartopirci.

Počasi so mi vso tisto ljubo igrice dali skoraj čisto v nič. Joj, kako me je peklo, kako bolelo...!

Doma sem jo potlej trezno pregledal še sam in sem jim — pritegnil.

Kdor piše, kar utegne priti pod oči tudi drugih, mora vedeti, kaj dela. Pa izobražen mora pisatelj biti iz šole in življenja in trden v jeziku in miselnosti.

Tega sem se precèj razločno zavedal po tisti hudi sodbi, čeprav so me morda besede nekoliko zmešale in zasukale v čudna pre-mišljevanja.

Bistri Jože je najbrž čutil, da nekaj predem.

»Alterius non sit, qui suus esse potest — kdor je sam kaj, naj se ne obeša na peté drugih«, mi je pomembno rekel, ko smo se razhajali.

Precej sem ga razumel in si obljubil, da se bom ravnal po njegovem lepem nauku.

59. Pojedina pri Trimalhionu.

Tačas je med nami bila navada, da so bili večji dijaki skoraj vsako nedeljo župnikovi ali beneficiatovi gostje in da so kaplana spremljali, kadar mu je bilo maševati pri kaki podružnici.

Domačini, ki se jim je vse to kaj imenitno zdelo, so bistroumno vedeli, da so vsa tista vabila in pota le obdelava in priprava za — lemenat. Resnica je seveda bila, da ni ne župnik ne beneficiat ne kaplan nikogar rinil v duhovniški poklic, najmanj pa ob taki priliki.

»Glej si no,« so se zdaj čudili, »gospod Vencajz je res duša: dober, prijazen je, lepo gosti in časti tudi tele naše najmlajše iz mestnih šol.«

»Bog mu daj dobro: ko dorastejo, mu jih že duhovni prestrežejo in lepo presučejo na pot do nove maše...«

»Je, za vsakega pa ne tako ne takó. Temu, onemu, tako pravijo, poredno bijó: Ko kijklja bo oltar, tačas boš ti far!«

»E, to so le neumne besede. Vsi se učijo za novo mašo. Če pa kdo res ni za božjo, je pa bolje, da si izbere cesarsko službo.«

»Tako, vidiš, je le dobro in prav, če si duhovni medse vabijo študenta, ko si izbira poklic in ko je od skrbi in dvomov ves nesvoj.«

»O, prav, prav. Pametno ga posvetujejo, ko je tega res najbolj potreben.«

»Da, dober svet je gotov denar.«

Tako je daleč okoli šel glas o naši gosposki gostiji pri Vencajzovih.

Prav v živo se je prijel tudi nekega gostilničarja, ki je iz daljnih krajev prišel med nas. Mož je bil že vdovec in nekoliko plesniv, priden pa kakor čebelica, podjeten in spreten, da so se

mu vsi čudili. Nosil se je skoraj gosposko, šteli so ga med jaro gospodo.

Kmalu je obiskal nas vse, ki smo bili v gostih pri Vencajzovih, in nas lepo povabil na kosilo.

Vabilo nam je bilo vseč, najbolj pa nemara tudi zato, ker smo vedeli, da nam tu ne bo sedeti v družini gosposkih žensk.

»Taka vabila naj bi nas lovila kar vsak dan, pa bi počitnice bile še lepše!« se je Nace smehljajal.

»Zakaj neki smo prav mi milost našli v njegovih očeh?« se je tovariš spomnil pripravnega izreka iz svetega pisma.

»To me nič ne skrbi«, je tih dijaček povedal.

»Stopnje za Vencajzovimi bi nemara rad pobiral«, je Nace menil. »Da ti le ne bi kaj zamerili, ko to tudi sami zvedo.«

»E, prav mar je gospodi kaj takega«, se je Jože posmehnil.

»Da, kar lepo pojdimo še pod to gostoljubno streho«, je nekdo modro zinil; »na takih potih se nam ne more slabo goditi.«

»Ne more, dokler tako lepo vedo: Gost v hišo, Bog v hiši.«

»Bog daj, da bi se te lepe navade oprijeli še drugi«, se je Nacetu smejalo kar samo; »pri takile jari gospodi ti vsaj ni treba biti posebno v zadregi.«

»Ne zameri, Nace«, sem se začel vtikati, »jaz mislim drugače.«

»Vem, zmerom vrtaš kaj posebnega.«

»Vidiš, prav pri jari gospodi moramo močno paziti nase«, sem poprijemal. »Če ti pri gospodi kaj spodrsne, ne zve tega nihče. Prava gospoda je preolikana, da bi svojega gosta dajala v jezike; jara gospoda bi te pa do tal ponižala, samo da bi sebe povišala.«

»Tako mislim tudi jaz«, me je Jože pohvalil.

»Da se kaj dobrega stori, je treba sto ljudi«, sem mu pomagal s pregovorom, »da se pa kaj skazi, za to je že eden preveč.«

»Prav bo, če se pripravimo, da bo to kosilo nemara kakor tista slavna pojedina pri Trimalhionu«, je Jože rekel in nam povedal neko čudno zgodbo o Trimalhionu, ki je bil v starem Rimu ubog suženj, pa se je osvobodil in povzdignil med največje bogatine. Bil je neizobražen, a hudo domišljav človek. Rad bi se meril z gospodo, pa je vedel, da se nikoli ne zrine mednjo. Zato je sam iskal preproste goste in jih vabil na strahovito drage in dobre pojedine, da bi se vsaj njim bahal z bogatijo in s potratnostjo. Rimljanski pisatelj Gaj Petronij Arbiter je praznoglavega bahča podsmešno opisal v 'Pojedini pri Trimalhionu'.

Francè Košir: Iz Zalega loga.

Naš Trimalhion je od veselja ali od česa kar zažarel, ko smo prišli. Vsi smo bili mirni in skoraj gosposki, nič nas ni skrbelo, kako jo bomo vozili, saj smo veliko skušnjo neke olikanosti že napravili na Vencajzovem parketu.

V hiši je dišalo po veliki pojedini in iz kuhinje se je kadilo, kakor bi kopo podirali.

Gostitelj je poplesaval okoli nas in se nam klanjal, dokler nas ni v veliki sobi zasebnega stanovanja posadil za mizo. Tu nas je zmagovito pogledal in že 'za hipček' skočil venkaj.

Miza je bila pripravljena, da po naših mislih ni mogla biti lepše. Nismo vedeli, ali bi se čudili obilnemu posodju iz dragega porcelana, srebrnim žlicam in bleščečim se vilicam in nožem, ali bi se presenečeni smehljali obilnemu šopku cvetja ob vsakem krožniku, ali bi strmeli po mestnem pohištju in težkih okenskih zavesah iz gosposkega 'pliša'.

Molče smo se spogledovali. Jože je naposled rekel: »Trimalhion, saj sem vam pravil.«

»O, tu nas spet čaka prav velika žlica«, se je dijaček oblizoval; »to pot se je pa res ne bom več tako neumno branil.«

»Molči, šleva, molči!« mu je Nace ustavil sline. »Kaj si kakor farovski hlapec, ki se poti, ko jé, in ki ga zebe, kadar dela?«

'Hipček' je minil. Trimalhion je odprl vrata, za njim je debela, rdeča in vroča kuharica ali kdo racala z velikim podolgovatom krožnikom tanko narezane in z nstrganim hrenom obložene gnjati, mastnega sira in lepo zapečenega belga, hrustljavega peciva.

Tako se je začel uvod naše velike pojedine. Vedli smo se ves čas prav dobro. Nihče ni segal po ‚veliki žlici‘, nikomur ni nič spodrsnilo ne v besedi ne v dejanju. Gostitelj sam je bil čudovito ljubezniv in postrežljiv in si je res dosti prizadeval, preden smo nekoliko odnehali v ‚obljubi postnega pritrgovanja‘.

In vendar je bilo lepo in veselo.

Ustrašil pa sem se, ko je gostitelj ‚za hipček‘ zginil in se vrnil z veliko steklenico vina.

Ujel sem se z Jožetovimi očmi, razumela sva se. Pametni fant je precej vstal in prosil, naj vina ne raztoči po kozarcih, ker ga nismo navajeni in ga ne bomo pili. Gostitelj nas je resno gledal, pokimal in se ‚za hipček‘ spet zgubil.

Ostali smo sami in molčali.

»Lepo sramoto bi si nakopali, če bi se napili, da bi nerodno proti domu omahovali in se vsemu svetu v zobe dajali!« je Nace povedal misel nas vseh.

Pa ‚hipček‘ je spet minil, pametni gostitelj se je vrnil z veliko steklenico slatine. Take vode dosihmal še nisem pil. Všeč mi je bila kakor mi v kasnejših letih morda tudi prav dobro vino ni bilo zmerom tako...

Gostitelj se je umiril, obsedel med nami in začel praviti zgodbe iz svojega življenja.

No, ne bom jih razobešal. Saj ne bi bilo spodobno, če bi izčenčal tisti naš moški pomenek. Tudi napačno bi ta ali oni utegnil razumeti zamotane življenjske zgodbe našega gostitelja.

»Näk, ni Trimalhion, ni bahač«, je Jože pravično popravljal svojo prejšnjo sodbo, ko smo se vračali domov. »Dobra duša je, po nas bi se rad prikupil tudi domačinom.«

»Veliko hudega je užil, dosti prebil, iz vsega srca mu privoščim, da se mu vsaj zdaj dobro godi«, sem zavezal jaz.

(V drugo naprej.)

DVA RODOVA

Venceslav Winkler

Vzduh je trepetal od vročine. V bregu so šumele čebele. Grabnar je sedel golorok na nizki klopi pred čebelnjakom. Komar pa je bil lagodno legel v travo, se naslonil na suknjič in cmokal s pipo. Njegov razorani obraz je v ozračju nekaj trdovratno iskal. Sosesta sta molčala. Njuni nedeljski srajci sta se bleščali v soncu. Vsepošod se je razpenjala jasnina. Ni bilo vetriča, da bi vztrepetalo drevje, ni bilo ne krika ne pesmi. Pač! Nad hišo sta Grabnarjeva najmlajša pasla kravo in zdajpazdaj zavrnila. Pri čebelnjaku je enolično šumelo. Komarju je ugasnila pipa; odložil jo je. Na klopi sta imela moža steklenico sadjevca, a kazalo je, da se ne menita dosti zanj. Kakor da sta se dogovorila, preudarila vse do konca in se hočeta zdaj samo še odpočiti.

»Dobra paša«, je mimogrede opomnil Komar.

»Dobra«, je kratko potrdil Grabnar.

Potem sta bila spet vsak v svojih mislih. Grabnar je nepremično strmел v čebele in v pisane končnice z rdečimi srci in rdečimi rožami. Zamolklo šumenje ga je opajalo in uspavalo. Hotel se je nečemu izogniti. Ta rdeča srca, te rože so ga motile. Mar naj bi zbežal ko čebela? Nejasno je občutil, da je sosed Komar tista njegova bridkost. Odhrknil se je in se počasi obrnil.

»Boš pil?«

»Bom. Hvala!« je hlastnil Komar. »Glej, kaj se mi zdi, tisto telico boš še primaknil in bova oba zadovoljna.«

Grabnar je molče odkimal. V očeh se mu je zaiskrilo.

»Pojdi, pojdi,« je sopel sosed, »malo bi se moral postaviti s takim dekletom. Kaj bodo pač ljudje govorili?«

Čuden smehlaj je legel kmetu čez obraz. Nato se mu je čelo nagubalo.

»Kar hočejo, briga me! Telica bo zrasla in ostala za pleme.«

»Saj bo lahko«, se je hahljal sosed.

»Pa meni.«

»No, no!«

Komar je znova segel po kozarcu sparjene pijače. Srebnil je dvakrat in odložil. Nato se je zagledal čez bregove.

Zemlja je rasla navkreber, kakor bi pred nečem bežala. Grape so bile zatlačene s črnimi godovi, po rebrih so zelenele senožeti, vmes so visele njive, na pol ograjene, na pol zakrite za grmovjem. Na prisojnih straneh so se bleščale samotne

hiše; na vsakem hrbtu, ki se je zlival s hribov v dolino, je stala po ena. Najviše sta samotarili Komarjeva in Grabnarjeva. Lahko so videli čez vse sosede in čez gozdove prav do ravnine, ki je legala v zapadno stran, kakor bi hitela za soncem. Med obema hišama je lezla zemlja v grapo, po kateri je šumela voda. Sredi poletja je usahnila, spomladi in jeseni je pa daleč spodaj gnala mlin staremu Goršetu. Zdaj pa je zalivalo vse bregove sonce z neznansko močjo. V cvetju se je smejalo vse pobočje, rumenelo je žito pod Grabnarjevim vrtom in navdajalo oba moža pred čebelnjakom z omotico. Kajkrat sta se ozrla po senci, ki jima je uhajala od čebelnjaka. Toda ostala sta trmasta.

Komar se je s trudom prepričeval, da mora Grabnar na vsak način še nekaj primakniti. Prišel je bil za sina snubit. Rad bi odložil do jeseni, a mu je fant namignil, da bi bilo prekasno. To je vedel tudi Grabnar. Zato je bilo Komarju žal, da sta se prezgodaj pogodila. Seveda, ko pa je fant silil. Sicer bi Grabnarja lahko pritisnil. Toda zdaj se bo poravnalo in življenje bo šlo svojo pot. Iskal je, kam sta se izgubila mlada. Pred hišo je čepela osemdesetletna Grabnarjeva mati. Drobna in naglušna je držala v naročju debel molitvenik in ga prebirala. Včasih je pogledala čez naočnike in se nasmehnila toplemu dnevu in kokošim, ki so brskale pod kozolcem.

»Na tako beračijo pa tudi ne pride«, je znova začel Komar. »Če pomisliš, sva si midva z ženo dosti pomagala.«

»Srečo sta imela.«

»Srečo«, je toplo kimal Komar. »Les pod Debelim vrhom sem prodal še o pravem času, hišo sem popravil in prikupil senožeti. To sem že od nekdanj mislil. Goščavo nad potjo sva tudi skrčila. Ne da bi se bahal, res sem zemljo nekoliko razširil. Seveda, spočetka sem gledal samo na gozd. Zdaj pa z gozdom ne bo nič več.«

»Nič več.«

Zaskrbljeno sta se ozrla po grapah. Tam se ni še nič izpremenilo. Temne smreke so molčale. Sonce jih je božalo, kakor pred davnimi leti. V dolini med grmovjem je rjavela zapuščena pot.

»Pridelali bomo zadosti, če Bog dá. Hudega ji ne bo, Lizi. Fant je sam, nič ne bo izplačeval. Tistemu, ki je v Franciji, sem že dal, kar mu je pripadalo. Neža je pa tudi že stara. Zakaj bi ne odložila?« Mislil je svojo ženo.

Grabnar je prikimal. Vse se mu je zdelo v redu, le daleč zadaj se je plazila senca in ga božala s hladno roko.

»Sprla se zaradi telice ne bova. Če nočeš, pa ne. Toda lahko bi jo dal.«

»Še trije so za Lizo. Vsakemu moram nekoliko pomagati«, se je ozrl Grabnar v breg, kjer sta kričala otroka.

»Zrasli bodo, zrasli«, je odnehal Komar.

Potem se jima je zazdelo, da sta se dokončno odločila. Kakopa, vsakemu nekaj! Nekoliko se pa bodo morali tudi sami truditi. Saj sta se onadva tudi. Nikomur ne pade sreča v naročje kot pečen golob. Grabnarju se je zazdelo, da je človek na koncu zadovoljen s čisto majhnim koščkom vsega. Zlasti, če ima tri, štiri otroke. Komar je pretegnil roke in stisnil pesti. Z veseljem je pomislil, da bo prepustil fantu urejeno domačijo. Zdaj je tako že vse pozabljeno, stradež in skrb, pehanje po hrvaških gozdovih, vojska z vsemi strahotami in vso negotovostjo, samota trdih zim in utrujenost vročega poletja. Za trenutek ga je obšlo, da je tako rekoč opravil svoje delo in bi lahko mirno zadremal. Otresel se je omotice in se dvignil. Tršat in nekoliko upognjen je obstal pred Grabnarjem.

»Kaj boš jutri?« se je vzdramil domačin.

»Mislim, da bom vrgel tisto pod njivami. Sama bova, ravno zadosti je bo.«

»Vaš Matic je uren. Naš je pa vojak«, je zategnil Grabnar. »Pred božičem ga ne bo domov.«

»Nič ne morem reči. Vsi pridejo na vrsto.«

Po vrtu je prišla Grabnarica z zardelimi očmi in obstala pri čebelnjaku. Trenutek ju je gledala, nato pa povabila, naj bi šla malicat.

»Ali si se potolažila?« je prižigal Komar pipo.

»Pogrešali jo bomo«, je zavekala s povešeno glavo. »In s tako naglico. Povsod bodo govorili. Ko bi vsaj do jeseni počakali.«

»Kar je, to je«, se je zganil Grabnar s temnim obrazom. »Zdaj nikar ne tuli! Prej bi gledala.«

Francè Košir: Možak.

Francè Košir: Kuharica.

Grabnarica je umolknila in se z bledim obrazom obrnila po vrtu. Komar je mežikaje oblačil suknič. Nekaj neprijetnega je leglo med nje, težek spomin, mrzla sapa v nedeljskem soncu. Spomin na vojsko, na razbičane čase, ko so lezli čez hrib v zapad vojaki. Grabnarici je zadržtelo telo. Kakor da ni zaradi tistega že dovolj pretrpela! Stisnila je ustnice in jih grizla. Komar je pa na široko razkladal, da je to, kar se je zgodilo, pač nekaj človeškega. Ni treba, da bi jemali vse le s hude strani. Grabnar se je otresal neprijetnih besed, vsem pa je ležala na srcu kot kamen težka zavest, da drug drugega tolažijo in drug drugemu ne verjamejo.

Umolknili so, ko sta prišla po stezi mlada dva, Matic in Liza. Dekle je vrtelo v roki poljsko cvečico. Pa zdaj se niso zmenili za njiju, čeprav so jima gorela lica od zadrege. Grabnarica je hlipaje še enkrat dejala, naj gredó v hišo, nato je sama prva stopila po vrtu.

Počasi, leno so krenili za njo. Skozi drevje je trepetala sončna luč. V senci sta Komar in Grabnar začutila olajšanje. Ravnodušno sta se menila o ozimskem ovsu, ki ga je bil posejal dolinski kmet pod bregom.

Ko so se čez debelo uro poslavljali, sta se soseda dolgo držala za roke, omahovala med vrati in si zagotavljala, da si ostaneta prijatelja.

Matic je iskal z očmi Lizo. Tudi Grabnarici se je omehčalo srce. Razgreti obraz se ji je prizanesljivo smehljal. Natihoma je računala, kako bo opravila Lizo. Poslovili so se prijateljsko.

Komar je pa kmalu pod hišo zakipel: »Telice mi pa le ni hotel primakniti, skopuh stari!«

Matic je molčal.

Nedeljsko popoldne se je umikalo večeru. Od Škranjeka in Debelega vrha so se plazile sence, motale se iz grap in dolin in stegovale dolge roke po bregovih. Komarja sta oprezovala za njimi, kakor bi jih hotela prehiteti, in stopala po stezi v dolino. Ko sta utonila v mraku, sta povsila glave. Zdaj sta vsak zase premišljevala o prihodnosti in preskakovala ozko potočino med bregovi. Potem sta počasi zavila navkreber k domačiji. Tam gori se je v oknih na zapadni strani še bleščalo zadnje sonce. Zasopla sta se ustavila na vrtu. Stari se je ogledoval po drevju in mrmral, da ne bo sadja. Matic je zastrmel nekam v dolino. Prav do bregov se je vlekla od zapada, še zdaj nekoliko sončna in zelena. Ponekod so se belo bleščale vasi. Zazdelo se mu je, da čuje nekaj vriskajočega, kakor bi se oglasila pesem. Posluhnil je. Iz tesne grape pod bregom je enolično šumela voda. Vzdihnil je, kakor bi potlačil nekaj globoko v srce. Nato se je ozrl na Grabnarjev breg. Pred hišo je v zadnji luči gorela rdeča ruta. Ali ni dekle zaslonilo oči z roko, ali ne gleda na to stran? Pomaknil je klobuk na tilnik in ostro zavriskal. Dekle je pomahalo z belo roko in izginilo. Stari Komar se je ozrl z začudenimi očmi. Nekaj časa je gledal fanta in dolino, kjer so se prepletale sence, nato je skomizgnil z rameni. Brezbrižno je odkolovratil čez vrt gledat otavo. Vse skupaj mu ni šlo več do srca. Njegov rod je admiral in dajal prostora mlademu...

IZGUBLJENI SIN

Venceslav Sejavec

*Roké želé,
da plug prejmo,
da vlažne brazde zaskelé
rodnó zemljó.*

*O duh, moj duh,
brez rož, vonjav
domačih — suh
si bor, piškav.*

*Oči mi žge
baržun poljá,
rosné travé
in tok vodá.*

*Izgubljeni sin
gre po stezi —
sijaj jasnín
nad njim gori...*

V JORDANSKO KOTLINO IN K MRTVEMU MORJU

Dr. Andrej Snoj

Karantanija.

Opoldanski odmor je bil kratek, brez običajnega počitka, ki je ob času najhujše vročine tukaj potreben ljudem in živalim. Imeli smo pred sabo še dolgo pot in ogled važnih krajev.

Če bi imeli čas in bi ne pripekalo opoldansko sonce, bi splezali še na bližnjo goro Karantanijo. Tako pa smo se zadovoljili, da smo si jo ogledali kar od daleč, z razvalin stare Jerihe.

Karantanija (Džebel Karantal) je precej visoka gora na vzhodnem robu Judejske puščave, kake pol ure zahodno od Jerihe. Po starem izročilu se je Gospod tukaj štirideset dni postil (odtod ime) in bil na to skušan od hudega duha. Res si je težko misliti kraj, ki bi bil bolj primeren za to, kakor je ta samotna gora z divjimi pečinami in globokimi, grozo zbujujočimi skalnimi zajedami.

V težko pristopnih votlinah nad globokimi prepadi so si že v prvih krščanskih časih izbrali pobožni samotarji svoja bivališča in s spokornim življenjem častili spomin na Kristusov post. Še danes vidiš visoko gori na strme pečine prilepljen grški samostan, v katerem živi nekaj razkolnih menihov. Pravili so mi, da pošiljajo arhimandriti (predstojniki) grških samostanov v Palestini sem menihe, ki so se pregrešili zoper samostansko disciplino. V tej divji samoti delajo pokoro za svoje grehe. Na vrhu so hoteli pred svetovno vojsko Rusi zgraditi cerkev s samostanom; ostal je samo visok zunanji zid, tako da naredi gora od daleč vtis mogočne utrdbe.

Neprijetno so žgali žarki opoldanskega sonca, ko smo se pri Elizejevem studencu poslovili od prijaznega profesorja Garstanga in zopet zasedli avtomobile. Oddrveli smo v vzhodno smer, proti Jordanu.

Naš neposredni cilj pa ni bil Jordan, ampak onstran Jordana ležeče groblje, ki so znane pod imenom Teleilat Ghassul. Te zbujaajo v zadnjem času še večjo pozornost starinoslovcev kakor razvaline stare Jerihe.

Proti Transjordaniji.

Le nekaj trenutkov in že imamo za seboj zelenico, ki jo okrog nove Jerihe namaka bistri Elizejev studenec. Zopet smo v puščavi.

Gladka, ravna cesta, ki vodi v Transjordanijo, polagoma pada proti strugi reke Jordana. Nekaj časa še vidimo ob cesti izsušeno, ilovnato zemljo,

Fr. Košir: Tihožitje.

ki bi obilno rodila, ako bi bila namočena; a moč Elizejevega studenca ne sega tako daleč, tudi padavin ni skoro nič, zato je pokrajina gola; le redko bodičasto grmičevje se upira žgočim sončnim žarkom in poživlja mrtvo ravan.

Kmalu pa se pokrajina spremeni. V bližini Jordana zavije cesta med kopičaste, peščene gričke, ki na obeh straneh obdajajo reko. Šele, ko so ti grički za nami in se že vozimo proti mostu, zapazimo gosto zelenje in med njim kalne Jordanove vode.

Allenbyjev most je edini važnejši prehod iz Palestine v Transjordanijo. Imenuje se po angleškem generalu, ki je leta 1917 osvojil Palestino. Ker je dežela onstran Jordana podložna emiru Abdalahu v Amanu, smo se morali ob prehodu čez most javiti obmejnim oblastvom. Stražniki so si zapisali naša imena in cilj potovanja, nato so nas pustili čez mejo.

V Teleilat Ghassulu.

Transjordanija je na prvi pogled še bolj puščobna in zanemarjena kakor Palestina. Prebivalci so po večini beduini. Nekdaj je bila dežela bogata in lepo obdelana; cvetoča mesta s staro kulturo so stala sredi rodovitnih polj. O njih stari slavi govore danes samo še zapuščene groblje.

Glavna cesta pelje po prijazni dolini na visoko planoto za Moabitskimi gorami. Tam je prestolnica Transjordanije in sedež beduinskega poglavarja, emira Abdalaha.

Toda mi nismo namenjeni tja. Naš cilj je Teleilat Ghassul, pokrajina, ki leži na jugovzhodu od Allenbyjevega mostu, dobrih pet kilometrov vzhodno od Jordana in prav toliko severno od Mrtvega morja.

Takoj pri mostu se odcepimo na desno. Avtomobili vozijo le s težavo po peščenih tleh. Kmalu zaidemo med gosto grmičevje; mnoge kotanje in korenine tamarisk ovirajo vožnjo. Na prvi pogled se pozna, da je kotlina okrog Jordana naplavina; nekdanj se je tod razprostiralo Mrtvo morje.

Naposled pa vsako zelenje preneha; smo na dolgočasni, peščeni planjavi med nizkimi, komaj vidnimi grički. Domačini jih imenujejo Teleilat Ghassul, to je ghassulske gričke. Šele v novejšem času so starinoslovci dognali, da počivajo pod temi grički razvaline prastarih mest.

Naši avtomobili obstanejo pred podolžno leseno barako, pred katero je razpet črn beduinski šotor. To je zimsko bivališče p. Roberta Koeppla D. J., ki v imenu rimskega biblijskega zavoda vodi izkopine v Teleilat Ghassulu.

P. Koepfel je po poklicu prav za prav geolog, a si je tudi kot arheolog že pridobil ime. Je srednje star; črna, nekoliko posivela, košata brada ga dela na videz odurnega, v resnici je to prijazen, šaljiv človek, kot znanstvenik nenavadno ponižen in skromen. Nekaj časa je bil desna roka p. Mallona, ki je leta 1929 pričel z raziskavanjem tega ozemlja. Po Mallonovi prezgodnji smrti (leta 1934) je on duša vsega dela. Podpirajo ga mlad francoski pater, izučeni inženir, in dva ameriška sholastika, ki bosta pozneje odšla v Mezopotamijo. Delo se more vršiti le v zimskih mesecih, od novembra do aprila; poleti beduinska družina varuje barako in odkrite razvaline.

Dosedaj je natančno preiskan en sam griček. P. Koepfel nas je peljal med razvaline, ki so komaj petdeset metrov oddaljene od njegove barake. Obstali smo na obodu odkopanega prastarega mesta. Naš mentor nam je takoj povedal, da je to mesto ležalo pet tisoč let pod peskom. Ko so Izraelci pod Jožuetom počivali na tej ravnini, preden so prekoračili Jordan in vkorakali v Jeriho, je bila tukaj že groblja, pokrita s peskom in prerasla s travo. S spoštovanjem smo zrla na dobro ohranjene kamnitne temelje starih hiš, na zidove iz opeke, podobne onim v Jerihi, na globoke cisterne, dobro ohranjene shrambe za žito itd. Po tleh so razstavljeni ročni mlinci iz

bazalta, orodje iz kremenca, črepinje, stare posode, vse to pride v muzej v Jeruzalem, kjer je shranjenih že nešteto predmetov, med drugim del stene s štirimi slikami.

Raziskovalci ravnaajo natančno, po preizkušnem načrtu. Počasi, z neverjetno opreznostjo, odkrivajo plast za plastjo; vse sproti zmerijo, zrišejo, fotografijo. Čim globlje kopljejo, tem starejši spomeniki davne kulture se jim odkrivajo.

Posebno pozornost zbujaajo debele žile pepela v vrhnjih plasteh razvalin. Pepel ni vulkanskega izvora. Upravičena je domneva, da je naselbino pokončal silen požar, ki je divjal na več krajih. Ko je bila naselbina kakih tri tisoč let pr. Kr. uničena, se ni nikdar več prenovljena dvignila iz razvalin, kakor na primer Jeriha. Nedotaknjena je ostala pod peskom, dokler je ni zbudil iz smrtnega spanja arheolog p. Mallon.

Razvaline dokazujejo, da odkopano mesto ni bilo nikdar utrjeno; ni se mu bilo torej treba bati napadalcev. Okolica, ki je danes puščava in stepa, je bila nekoč rodovitna, gosto obljudena z dobro razvito kulturo. O vsem tem pričajo razvaline in geološki pregled zemlje, tako nam je zatrjeval p. Koepfel.

Odkritje Sodome in Gomore?

Kako uro je trajalo, preden smo se vsestransko razgledali po razvalinah in po okolici. Nato nas je p. Koepfel povabil v barako na čašo črne kave, ki jo je medtem pripravil jezuitski brat.

Pri kavi smo vsi hkrati pričeli popraševati, kaj je z vprašanjem Sodome in Gomore, da li se more trditi, da so se našli sledovi mest, ki so bila pokončana z ognjem in žveplom.

»Vedel sem,« pravi smehljaje p. Koepfel, »da mi boste zastavili to vprašanje. Hočem vam takoj povedati svoje mnenje. Podmeno o Sodomi in Gomori je takoj po prvih najdbah leta 1929 postavil p. Mallon. Bil je prepričan, da kultura novoodkritnega mesta ne sega preko leta 2000 pr. Kr. Mesto je bilo po njegovem mnenju pokončano v dobi očaka Abrahama, o katerem pravi sv. pismo, da je doživel konec Sodome in Gomore. Vest, da se je našla sled za tema dvema mestoma, je hitro zašla v znanstvene in dnevne časopise. Novejša odkritja so pa dokazala, da se je p. Mallon prenačlil. Tu imamo opraviti z najstarejšo palestinsko kulturo, s kulturo, ki sega še nazaj preko Abrahamove dobe. Našli smo predmete, n. pr. vrče, ki se ne dajo vzporediti z enakovrstnimi najdbami v najstarejših palestinskih mestih. Kultura stare Jerihe in mesta Megiddo v Galileji je mlajša.«

»Ali je torej izključeno, da bi tu mogli stati mesti Sodoma in Gomora?« smo še silili vanj.

»Ne bom tega vprašanja absolutno zanikal. Arheologi smo že izrekli svojo sodbo o starosti mesta. Besedo imajo sedaj razlagalci sv. pisma. Znano je, da kronologija stare zaveze ni vedno v vseh podrobnostih zanesljiva. Če se dá Abrahamova doba potisniti nazaj vsaj do leta 2500 pr. Kr., potem bi se dala še vzdržati podmena o Sodomi in Gomori. Kajti ni dokazano, da bi svetopisemska Pentapola morala biti prav na južnem koncu Mrtvega morja. Sicer pa še počakajmo, kaj bodo prinesla nova odkritja; sedaj smo šele pri začetku.«

Kako radi bi se še razgovarjali z izkušenim arheologom! A čas je potekel in odriniti smo morali nazaj k Jordanu.

Na mestu Kristusovega krsta.

Vsakdo, ki obišče Palestino, se zanima za kraj, kjer je Kristus posvetil Jordanove vode s svojim krstom. Ta kraj je južno od Allenbyjevega mostu, sredi pokrajine el-Ghor. Tja smo se odpeljali. Pot vodi ob desnem Jordanovem bregu, po izsušeni, deloma peščeni deloma ilovnati zemlji.

Reka Jordan napravlja na obiskovalca Palestine najprijetnejši vtis. Res je nad njegovo kalno, rjavkasto vodo vsakdo razočaran; saj se ne dá prav nič primerjati z našimi bistrimi rekami. Toda prikupljivega ga dela košato zelenje, ki se razprostira na obeh bregovih in se lepo odraža od puščobne okolice. Dočim je reka v gornjem teku deroča in ruši svoje bregove, premika v svojem dolnjem teku le leno svoje vode proti Mrtvemu morju. Proti jeseni je voda plitva in se dá na mnogih krajih prebresti; ko pa nastopi v Palestini deževna doba, narastejo vode in prestopijo visoke bregove, da je vsa okolica podobna velikemu jezeru. Ker valovi vedno spodjedajo mehke ilovnate in peščene bregove, ni Jordanova voda nikdar čista.

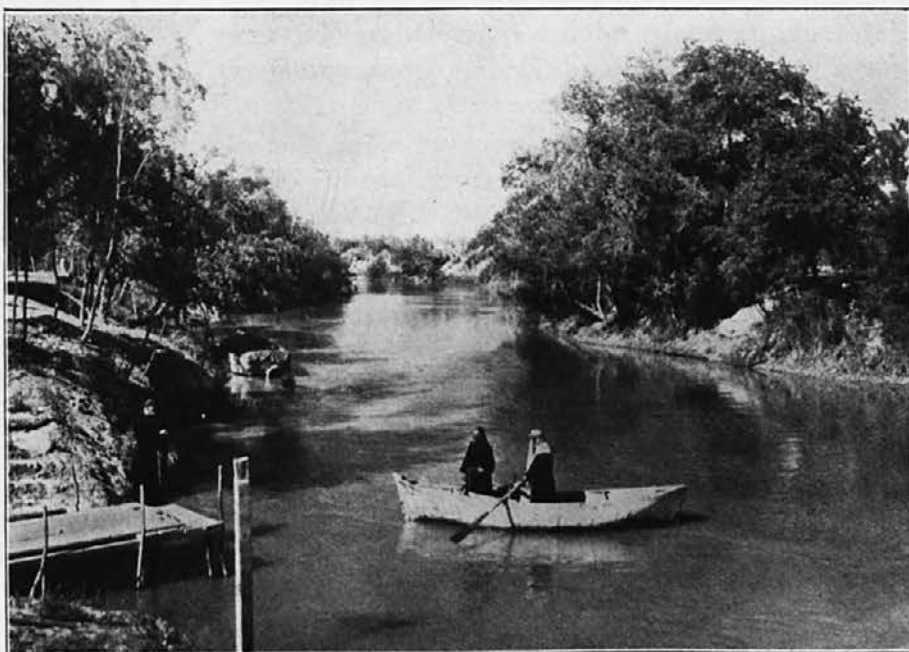
Na kraju, kjer je bil Kristus krščen, je danes struga široka kakih petdeset metrov. Tamariske, terebinte, vrbe, akacije in vsakovrstno grmičevje obdajajo mehke, ilovnate bregove. Še danes se skrivajo v tej goščavi šakali, hijene, leopardi in divje svinje. Med vejami prepevajo ptice pevke svoje vesele melodije.

Odvežemo neroden čoln ob bregu in odvezlamo na drugo stran. Tu je bila stara »Betanija onstran Jordana, kjer je Janez krščeval« (Jan 1, 28). Ker ni sledov o kakem starem selu, sodimo, da se je tako imenoval brod čez Jordan, ob katerem je stalo nekaj skromnih hišic.

Dober streljaj od vzhodnega brega smo videli sredi med grmovjem ostanke male bizantinske cerkve, ki je bila porušena vsekakor že ob vpadu Arabcev v Palestino in je pozneje niso več sezidali. Potopisci šestega stoletja jo še omenjajo in pravijo, da je bila posvečena sv. Janezu Krstniku. Pripovedujejo tudi, da je v bližini te cerkve stal v Jordanu na marmornatem podstavku velik križ in označeval mesto Kristusovega krsta.

Koliko svetih spominov se nam je zbudilo, ko smo zrlí na prijetno žuboreče Jordanove valove in stopali po senčnem obrežju! V bližini tega kraja se je dvignil prerok Elija na ognjenem vozu v nebesa. Tukaj so se razdelile nekoč vode, da je Jozue z izvoljenim ljudstvom po štiridesetih letih mučnega potovanja po puščavi stopil na toliko zaželena tla obljubljenega dežela. Tukaj je zadnji prerok stare zaveze, Janez Krstnik, označeval krst pokore in napovedoval, da se je približalo božje kraljestvo. Tukaj je potapljal ljudi v znamenje pokore. Tu se je ponižal v vodo sam Sin božji in s krstom započel svoj mesijanski poklic. Na teh bregovih nekje so se približali Kristusu prvi učenci z vprašanjem: »Rabi, kje stanuješ?«

Ni čudno, ako romarji še vedno s svetim spoštovanjem stopajo v to vodo, se v njej umivajo

Jordan.

ali jo jemljejo v steklenicah s seboj za spomin. Še danes velja za posebno čast in srečo, če je bil kdo krščen s tisto vodo, ki jo je posvetil Kristus s svojim krstom.

Za katoliške duhovnike, ki hočejo v jutrnjih urah maševati na obrežju Jordana, je prirejena tik brega lična kapelica. Pred nekaj leti jo je zgradil podjetni br. Hieronim, frančiškan iz Dalmacije, ki biva že več let v Jerihi in varuje frančiškansko zemljo ob Jordanu. Kakih sto metrov proč od mesta Kristusovega krsta je nova, šele pred nekaj leti sezidana moderna cerkvena, ki jo je v spomin na Kristusov krst postavila frančiškanska kustodija sv. dežele. Obe svetišči oskrbuje br. Hieronim.

Lastne spominske kapelice imajo v bližini tudi razkolni Sirci, Kopti in Abesinci. Svet za zidavo jim je odstopilo angleško oblastvo.

K Mrtvem u morju.

Sonce se je že nagibalo k zatonu, ko smo se poslovili od tega svetega kraja. Hoteli smo doseči ta dan še Mrtvo morje.

V četrte ure so prevozili avtomobili štiri kilometre dolgo pot ob desnem bregu reke Jordana do njegovega izliva v Mrtvo morje. Pokrajina je pusta, enolična, brez vsakega rastlinstva. Tudi Jordanovi bregovi so goli. Povsod se kaže uničujoči dih strupenih sap, ki vejejo od Mrtvega morja in pokončavajo vse življenje v bližini. Kljub poznemu popoldnevu vlada tu neznosna vročina. Nobena sapica ne more ohladiti ozračja. Bližamo se najnižji točki jordanske kotline, pa tudi najnižji točki na zemlji sploh; saj je gladina Mrtvega morja za 394 m nižja od gladine Sredozemskega morja.

Srebrnobel je blesk morske površine, ko se vozimo v velikem loku ob severnozpadni obali

Teleilat Ghassul.

mimo obsežnih solin proti kopališču Kallia. Lesene barake in visoke, zidane stanovanjske hiše pričajo, da se pričanja ob Mrtvem morju živahno industrijsko gibanje.

Mrtvo morje — domačini mu pravijo Bahr Lut, t. j. Lotovo morje — je posebnost, ki nima para na svetu. Prav za prav je jezero; na dolgost meri 78 km, široko je povprečno 17 km, globoko do 400 m. Radi silne vročine izhlapeva voda tako hitro in v toliki meri, da kljub mnogim dotokom jezeru ni treba nobenega odtoka in je njegova gladina vedno enako visoka.

Na obiskovalca naredi navidezno najugodnejši vtis. Voda je kristalno čista, majhni valčki se poigravajo na površini, zrak je vedno čist, obilni sončni žarki obsevajo peščene bregove.

Toda vse naokoli je mrtvo. Nobene rastline, nobene ptice ni v bližini; nad morsko gladino ne krožijo galebi, v vodi se ne poigravajo ribice. Veje, ki jih je naplavila voda, so obdane z debelo solno skorjo in so od daleč videti kakor razmetane mrtvaške kosti. Še morska gladina je mirna; tudi močan veter je ne more dosti vzvaloviti; neka teža je v vodi, ki ji ne dá, da bi se gibala.

Življenje je samo v judovski restavraciji Kallia in na obrežju, kamor se dan za dnem, poleti in pozimi, prihaja kopat židovska mladina, pa tudi turisti in drugi obiskovalci Palestine. Tudi mi smo se želeli nekoliko ohladiti v vabljeni, čisti vodi.

Priznati je treba, da je kopel v Mrtvem morju kaj prijetna. Voda je gorka in težka, da drži kopalca vedno na površini. Plavati ni lahko, ker silijo noge vedno na površje. Prijetno pa je ležati vznak. V takem položaju je mogoče v vodi spati ali brati knjigo. Paziti je le treba, da ne pride voda v nos ali v oči, ker povzroča vnetje. Tudi v ustih ni prijetna; njen okus je mnogo bolj zoprni kakor pri navadni morski vodi.

Ko smo stopili iz vode, je bila naša koža prevlečena s tanko plastjo soli. Morali smo oditi v lesene kabine na obrežju, kjer so za kopalce pripravljene prhe s sladko vodo, da si sperejo sol s telesa. Potem šele smo se mogli obleči.

V nekaj letih se utegne razviti na obali Mrtvega morja podobno življenje kakor na obalah drugih morij. Kopališče Kallia je že sedaj izredno dobro obiskano. Z judovskim kapitalom gradé v bližini tovarne za pridobivanje soli, kalija in broma. Družba »Kallia« prireja v zadnjem času z motornim čolnom krožne vožnje po morju; udeleženci so po veliki večini Židje. Sploh je videti, da se Židje vedno bolj pollaščajó okolice Mrtvega morja; pa tudi naravno bogastvo vode

hoče židovski kapital vedno bolj izkoristiti. Ni čudno, če siromašni domačini to opazujejo z zavistjo in z gnevom v srcu; za časa velike stavke leta 1936 so bili spopadi med Arabci in Židi v Jerihi in okolici Mrtvega morja posebno srditi. Kaže torej, da Mrtvo morje ne bo še tako hitro židovska last.

Mrak je že legal na zemljo, ko smo se odpravljali za odhod.

Pred odhodom smo doživeli še lep prizor, ki mi bo ostal nepozabno v spominu. Sonce je pravkar zahajalo in s poslednjimi žarki zlatilo vrhove Moabitskih gorá onstran morja. Kljub veliki daljavi se je natanko videla vsaka senca in zareza v divjih pečinah. Ko je sonce že zatonilo, je začaralo nebo nad vrhovi teh gorá v škrlatasto rdeči barvi, ki je polagoma prešla v najlepšo vijoličasto, nazadnje v temnomodro barvo. Naši avtomobili so že dosegli prve klance v Judejskem pogorju, ko smo se še vedno ozirali nazaj in občudovali lepoto večernega neba nad Mrtvim morjem. Vsak trenutek je bila slika drugačna, dokler ni nastopila popolna tema.

Hitro smo zdrčali po gladki cesti mimo gostišča usmiljenega Samarijana in prej ko po eni uri smo se vozili že mimo Betanije.

Oljska gora pred nami je bila zavita v gosto temo; ko pa smo premagali zadnji klanec, je v tisoč lučih zablestelo pred nami sveto mesto.

MELANHOLIJA

Janez Tominec

*K*adar zapiha veter, se mi zdi,
da sem doma — nič tuj — in da sedim
na hribu nad vasjo in da diši
po mladem cvetju, ki brsti
med trnjem gloga, ki ga je objel
marljivi roj sosedovih čebel.
Na skalnati polici Male gore
sestavljaj sem iz gline umotvore,
si čas razdelil, kakor je bilò,
zapel si pesem, vriskal kar tako,
kot se otroku zdi, ki se zaveda,
da delo svojih rok pred sabo gleda.
Spomin se vrača. Toda, kje ste dnevi?
Kje raj otroški in razcveteli glogi?
Od vsega le begotni so odmevi,
kako živeli smo v mladostni slogi...
O vem! Takole na pomlad
cvetoči glogi vabijo čebele,
ko trate so na novo oživele,
zaživel je mladostni skalni grad!

Kapela na mestu Jezusovega krsta.

OTROK

Viktor Smolej

Stana se je še enkrat ozrla po nizkih južnih oblakih, ki so viseli na gričih za mestom. Obšlo jo je občutje nečesa negotovega, ko da se nekaj obljublja, nekaj lepega, nekaj pomladnega. Zahotelo se ji je za trenutek, da bi pohajala po zdaj svetlih zdaj spet mračnih mestnih ulicah — kakor se pač spreminjajo oblaki na nebu, a premagala je to razposajeno razpoloženje in stopila čez prag ter se povzpela pol nejevoljna pol z mislijo na cvetoče češnje v drugo nadstropje.

Vrata so se oglasila pod njenimi prsti, ko je nanje potrkala, a za njimi se ni odzval ne korak ne glas. Zato je pozvonila. Oglasilo se je nekje znotraj drdrajoče brnenje električnega zvonca. Ob tem rezkem, vsiljivem zvonjenju je pomislila, ali mogoče ni tudi ona vsiljiva, tako kakor so sploh ljudje vsiljivi, zdaj na uradih in pri znancih, zdaj pri zdravniku in pri prijateljih in končno še pred vrati svojih nadobudnih učencev, kakor je

ta otrok Petrček. Prisluhnila je. Nikogar še ni bilo; pozvonila je znova. Mogoče se je Petrček zdramil iz svoje zamaknjenosti — on pač vedno nekaj premišlja. Mogoče se je zbudila gospa nad klavirjem, kjer je sanjala razpredene sanje nad klaviaturo. Mogoče se je dvignil gospod nad knjigo v oni zadnji sobi, kjer visé po stenah sončne slike slovenskih impresionistov s samimi belimi brezami, cvetočimi lokami in blesketavo vodo. Najbrž pa je zvonec zbudil samó deklo, da ji bo prišla odpirat, saj njo pač lahko vznemirja vsakdo.

Tedaj so se za vrati le oglasili prožni, nekam pojoči koraki: da, to je gospa! Ključ je škrtnil v ključavnici, potem so se vrata odprla. V mraku prednje sobe se je belo zasvetil droben, vznemirjen obraz in oči so se zasvetile. Po zrcalu sredi stene je zdrsnila svetla senca s stopnišča.

»Klanjam se«, je rahlo upognila vrat Stana in pogledala v obraz mladi mačehi svojega učenca. Takoj je vedela, da se je nekaj zgodilo. To je pomenil že sam gospejin prihod, pa tudi njen obraz je prezgovorno pričal o tem.

»Ah!« se je pojavil gospe na ustnicah brezmočen nasmeh. »Gospodična!« Zavzdihnila je in trdo obstala v vratih. Potem se je spomnila, da stoji nekdo pred njo. »Oprostite! Petrčka ni! Zastonj ste prišli.«

»Tako?« se je zavzela Stana. In v istem hipu jo je obšlo isto občutje tu pred odprtimi vrati kot trenutek prej na ulici, ko je gledala nizke, pomladne oblake, ki so razkrivali in pokrivali sonce. V hipu je jasno začutila: pomlad, Petrček potep, veter po ulicah, cvetoči vrtovi, ptice in gnezda, veeverice v parku, svoboda in široke poljske poti med zelenim svežim žitom. »Da ga ni! Da je spet ušel! O, ta otrok!« je mirno zavzdihnila.

Soline ob Mrtvem morju.

»Hvala, da ste prišli«, je iskala gospa besed. »Že včeraj, ko je odšel v šolo, ga je zmanjkalo. Potepat se je pač šel.«

Za trenutek sta premišljali vsaka zase in se nato spogledali. Otrok zapusti prijetni dom, pozabi na šolo, na očeta, na malega Črta, na igrače in gre. Gre po božjem svetu in nihče ne ve, v kateri smeri bi ga iskal.

»Ah, gospodična, oprostite, da vas pustim tako čakati pred vrati«, se je spomnila gospa in stopila iz vrat. »Saj veste, kako je. Vstopite, prosim. Potožite me«, se ji je trpko nasmehnila in jo s kretljivo povabila za seboj. Odprla ji je v sprejemnico.

Tokrat ni kakor po navadi vstal izza mize drobní dečko, Petrček, vljudno pozdravil in se nasmejaj. Zamenjal je tesno sobo s širokimi cestami in šolsko knjigo s pisano in živo govorico pomladi. Mala ptica selivka, ki je sledila klicu srca.

»Posedim nekoliko pri vas«, je rekla Stana in sedla v naslanjač, v katerem je navadno gospa poslušala njeno učenje, kadar je sploh poslušala in prišla k Petrčku. V dnu nekje ji je že vstajala misel — saj dečko ni pobegnul od doma prvič — misel, ki je rahlo dolžila mater, boljše mačeho, da je malo delala in živela z otrokom.

Za trenutek je zavladala moreča tišina med njima, kakor da ne vesta, zakaj sta tu. Že dih sam, se je zdelo, bi zdaj mogel razzibati strune v klavirju, ki je stal ob oknu, in človekovo uho bi ujelo v tem molku njih nihanje. Nekaj sončnih žarkov je padalo na rdečo preprogo pred dekletove noge in ustvarjalo na njih krvave luže kakor iz krvi.

»Ne razumem, ne razumem nobene stvari več«, je planilo iz gospe in neskrivana bolečina je zazvenela v glasu. Obstala je v rožnatem sončnem pramenu, da je izginila za časek krvava luža pred dekletovimi nogami. »Niti žal besede niti kazni! In gre! Pobegne od očeta in mene, zdoma, Bog ve kam.« Prijela se je za lica in si popravila s čela lase, nato je kleknila v naslanjač dekletu nasproti.

»Jaz ga ne razumem...« je iskala besed Stana. »Trmast je, a kako je mogoče zapustiti dom?«

»To je bolečina!« je vzdihnila gospa, ne da bi dala dogovoriti Stani. »Saj to je, dom! To majhno kraljestvo! Knjige, slike, igrače, midva; ali morete verjeti, da je to otroku samo nepotrebna navlaka, ki se mu vsiljuje? In to je gotovo njegov občutek v tem domu, saj drugače ne bi mogel oditi. Toda od kod ima ta občutek? Od kod ima otrok pravico, da gazi mene in očeta?«

»Gospa«, je hotela ujeti tok besed deklet, ki se je zbal nenadne gospejine razburjenosti.

»Bog ve kakih sorodnikov in prednikov grehi lepé na njem. In jaz sem se možila z njegovim očetom — kakšen delež imam pri njegovem otroku? Tedaj sem mislila, da spada otrok, njegov otrok, a ne obenem tudi moj, da spada nekako k stanovanjski opravi. Kamor ga bom postavila, tam bo. Saj ga je dobil, otroka, nekje v Trstu — mati je umrla takoj, zato je dobil otroka on, drugače bi nezakonsko siroto odnesla mati in oče ne bi nikoli zvedel, kaj je z njo in s sinom. Zdaj pa ta otrok zahteva svoje, hoče matere, hoče očeta. Brez predsodkov sem. Nisem vprašala njega, očeta, kaj hoče z otrokom. A tega nisem hotela in nočem, da bi služila malomarnemu dečku. Hotela sem si ustvariti dom in mir. Svobode sem hotela, ne pa navezanosti na izgubljeno dušo trmastega dečka.«

Dekle je zastrmelo v gospo, ki se gotovo ni domislila, da govori njej, dekletu, da se ji razkriva. A dekle je razumela, da besni v njej dolgo zatajeni krik, vihar, da kriči spoznanje, da je življenje tako močno in brezobzirno, da postavlja samolastne zahteve pred človeka in ne vpraša po njegovi volji. Nad kom in nad čim se je prevarila ta lepa, v družbi tako šegava in dobra in plemenita gospa?

»Mogoče pa ste hoteli p r e v e č svobode«, je rekla plaho Stana. »Jaz mislim, da je dom tudi žrtev. Mislite, da bi imeli samo mir in srečo, in da je ni treba zaslužiti? Jaz pa imam Petrčka prav rada.«

»Mislite, da m o r a imeti človek rad svojega otroka, tudi t a k e g a?« se je nagnila gospa tesno k njej. »Dom! Oba sva se naveličala svobodnega, divjega življenja — takrat sva se poročila. Nisva se prav nič slepila med seboj. Človek ima pravico do samega sebe. A otroka, otroka si nisem nikoli želela in on tudi ne.«

Nenadoma je vstala, kakor bi hotela nekam oditi, pa se je zavrtela po sobi in obstala pred omaro za knjige. Molčala je in se zagledala v pisane hrbte vezanih knjig. Zmajala je z glavo in živčno stresla svoje kratke lase.

»Kako je to bedasto! Glejte, to so knjige, ki jih oče zbira za sina. Na večer mu jih prebira in razkazuje. In Peter? Mar je otroku za knjige! Kima, ko mora sedeti pri očetu, in gleda mimo njega v preprogo. In nikoli se ne zgane, skozi okno gleda, ko mu igram na klavir in popravljam naloge. Če mu ukažem... Ah, kaj! Nobena stvar ga ne zajame, v duši ostane vedno isti zakrknjeni, zahrbtni, molčeči trmoglavci, ki snuje vedno svoje

načrte in ki ga najino občevanje dolgočasi. Včasih me prime, da bi ga oddala v poboljševalnico.«

»Gospa!« je planilo deklet. »Otrok je trd, toda s trmo in trdostjo ga ne boste upognili. Zakrknjen je, seveda je, ker mu ne znate priti do duše...«

»Besede!« je zamahnila gospa. Vzela je iz škatle na mizi cigareto, si jo s trepetajočim plamenom vžigalice prižgala in se spet vrgla v naslanjač. »Sentimentalnost! Gospodična, vi ste še mladi! Družinska sreča — obrabljen pojem! Izobraženci bi ne smeli imeti otrok. Pomislite: izobrazba, ženska osamosvojitve v duševnem pogledu, gmotni položaj večine mož in druge stvari. Kaj vi verujete, da je sreča mogoča?«

Gospa je umolknila. Dekle je mrtvo, kakor oglušelo zrla v dim cigarete in topo razbiralno smisel gospejnih besed. Da je res vse to rekla? Ali potem ne more sama sebe obtožiti tudi radi tega, da ji otrok pobegne v svet? Če ga ne mara, jo bo ljubil otrok sam od sebe? Jutri pa, če se bosta srečali, bo gospo sram pred njo, da se je tako razkrila. Sram jo bo, da je pred nekom priznala praznoto svoje svobode, življenja, ki vse terja, pa nič ne daje.

Vihar se je izdivjal, jasen ji je postal pogled, mirno je pogledala v obraz gospe.

»Da,« ji je v mislih rekla, »še je nekje ljubizen, čisto resnična in dejavna. Govorite o nasprotnem, ker je praznota v vas. Petrček vam je glasen opomin, da je brez duše vaše življenje.«

»Čemu mi pripovedujete vse to?« ni mogla zadržati vseh misli, ki so ji vrele v notranjosti. »Družinska sreča, dom, otrok! Za vas je vse to sentimentalnost! Prav. Toda kako le morete tako sovražiti otroka? Ne ljubite ga, v napoto vam je, potem ni čudno, da se izmika in pobega!«

Beduinski šotor.

Pozabila je zdaj nase in pridrle so na dan njene najbolj skrivane misli.

»Za vas je bil zakon samo zadnje pribežališče, zadnji prištan, ker bi se drugače vaša ladja razbila ob čerih. Ponesrečen poskus, zagotoviti si eksistenco! Nič ne dvomim: sebi potrkajte na prsi in si recite: jaz sem kriva, ne Petrček! Vi, ki ste ga hoteli imeti za kos svojega pohištva, pa se vam noče spremeniti v lutko! Izkvarili ste ga sami. Prav dela Peter!«

Obe sta se zganili ob tem imenu. Bog ve, kje je prespal noč in kje hodi. Morda stopica ob predmestnih lužah, saj se mu ne mudi nikamor, svet je vedno odprt. Lačen je in moker, ker po malem neprestano dežuje. A domov ne more, saj tu bi ga sprejeli ne sicer s kaznijo, pač pa odbijajoče.

»Dokler v njem ne predramite ljubezni do sebe, ga ne pričakujte v svojem domu. Vedno bo hodil svoja pota, pa čeprav bo sedel poleg vas. Mlada sem, pa zato verujem, da ljubezen gore prestavlja. Dobrota vodi do sreče.«

»Sreče?!« se je strupeno nasmehnila gospa. »To je sentimentalna, dolgočasna fraza za povprečna, naivna dekleta!«

»Morali bi imeti usmiljenje z menoj!«

»Mar je tako šibka vaša vera, da jo že rahla nasprotna misel ali beseda pokoplje?«

»Ne! Toda morali bi biti tako iskreni v priznanju krivde, kakor ste bili iskreni v izpovedi.«

Zdaj je mahoma izginil Petrček in stali sta si nasproti mlada in sveža mladost ter temna, iznakažena zrelost.

»Priznati nimam kaj. Jaz, veste, hočem živeti! To je vse!«

»Da, vse. Zato ne iščite drugod vzrokov, zakaj je Petrček pobegnil, zakaj je vaš dom mrtev kljub klavirju, veselim družbam, izletom, knjigam in obilju. Iščite jih v sebi. In ne trdite, da sonca ni, če ga vi sami zakrivate, ker se bojite njegove svetlobe!«

»Oprostite,« je rahlo, komaj slišno rekla gospa, »mladi ste in imate pravico do življenja, da ga pričakujete, kakor hočete.« Zasmilila se ji je dekleta, ki je nenadoma pogledala v tako življenjsko brezno, kakor je v njej. »Nisem vam hotela umazati nobene misli.«

Gospa se je dvignila in stopila k oknu, nato se je obrnila spet v sobo.

»Mladi ste, mladi«, je pokimala dekletu pokroviteljsko kar nehote in kakor pomilovaje.

»Sem«, je trdo odrezala dekleta. »In to je moja prednost. Čemu se skrivate za porogljiv nasmeh? Slabosti svojega prepričanja ne morete zakriti!«

Spogledali sta se. Kaj, če ima prav ta zrela gospa? Kaj, če ima prav to dekleta? Molč je padel med njiju, zgrozili sta se obe hkrati druga pred drugo, ko sta se ujeli z očmi v tej polmračni sobi. Zdrznili sta se in izgubili vse besede. Rdeče, krvave preproge na tleh sprejemnice so ugasnile in počrnele, ko da se je strdila kri. Sonce zunaj je gasnilo za oblaki.

Gospa je sedla za klavir. Položila je prste na tipke, a ni udarila. Zastrmela je za hip skozi okno, v rumeno liso, ki jo je sonce še moglo vreči na steno nasprotne hiše v ulici, nato je rekla čez ramo:

»Včasih sem tudi jaz verovala v vse to kakor vi. A življenje je pokazalo, da je vse laž in blato.«

Nato so ji prsti nalahno zaplesali po tipkah. Kakor da tava dih po belih in črnih prstih klaviature. Strune se še niso oglasile, spale so in čakale močnejših dotikov.

»Tako?« je padla sama vase dekleta. »Da je vse laž in videz?« Obšlo jo je občutje, kakor da se vse pod njo spodmika, da se ji stopinja pogreza, kamorkoli stopi. Mar res govori skušnjava ali razočaranje iz gospe? Da je tudi gospa verovala v marsikaj, pa ni nič res? Da je vse gola sebičnost, borba za užitek in nevoščljiva grabežljivost? In vse, kar misli in hoče ona, to pričakovanje življenjskega poletja, mar je to samo videz, sentimentalna miselnost nedozorelih deklet? Pozneje pa se vse izgubi v lakomno, sebično strast, ki pozna le sebe in noče nikogar poleg sebe?

Ne, ne, ne! Nekje morajo biti dobre roke, nekje mora goreti svet plamen, ki se ukreše iz trdih ljudi. Če vse v človeku samo zaplapola kakor slama...

Misli so ji splahnele v topi utrujenosti.

Gospa je brez volje begala po tipkah, prav lahko spočetka, da se je komaj budila melodija s strun. V njej so bile sanje, dekliške sanje, mirne, upajoče, tople in čiste. Mehki glasovi so lili izpod prstov: blažeči, da bi hladili pekočo bolečino. Tudi mehka sončna luč je posijala v samotno, tiho sobo: sonce je spet raztrgalo mehke oblake, večer prihaja, zarje bodo gorele...

Tedaj so se prsti splahneli pognali po tipkah. Ne, ne, nič zlaganosti, nič osladnosti! Kaj bi mislili na zarje, na sonce, lepoto in ljubezen! Zrelost prihaja! Reže in uničuje! Vse drugo je prazen videz...

Udarila je po tipkah, da so zazveneale kakor utrgan krik izgubljenih let, od katerih je ostala samo črna, gluha senca. »Čemu nekateri še lahko verujejo v zarje in lepoto?« Tipke so udarile, strune pa kriknile v bolestinah, razdraženih gla-

sovih. Iz prstov je vrela razočaranost v tipke in strune. Klavir gospe noče peti ubrano. A luč bi morala presijati temo...

Vsi prsti so besno udarili po belih tipkah in zavihrali po klaviaturi. V temneči se sobi so za-besnele neurejene, kričeče melodije, v njih je klicalo k uporu, k preklinjanju. Svoboda? Ne, svoboda je prazna, ubija samo in izčrpava, utruja in mami s slastjo, a pušča za seboj praznino. Prekletstvo svobode, ne prekletstvo otroka...

Dekle je slutilo, skoraj razumelo gospejine melodije. Vzravvalo se je. Preveč je že bilo jasnih besed, pregloboko sta si pogledali v misli in ču-stva. Prejasno je razdeljena tema in luč. A ta prostor je pretesen za borbo med njima. Za zidovi niha jug po drevju, ki brsti, ljudje hite skozi zadnje žarke sonca, tudi ona mora oditi. Melodije bodo, morajo utrujene zaspali.

»Mnogo igrate?« vpraša Stana in vstane.

Rezko je zapelo v strunah, kakor bi se dve, tri utrgale. »Včasih pač. Saj je človeku edina tolažba. Odhajate?«

Spremila je Stano k vratom. Molčali sta. V obeh pa je bila misel: Ali ne bi bilo bolje, da bi ostala? Kakor hitro se bodo med njima zaprla vrata in ju ločila, bodo zopet vstali viharji, znova bodo zavrtale misli... Zrušilo se bo ravnotežje...

»Zbogom! In lahko noč, gospa!« je zašepetala Stana. Tiho je zaprla vrata in tako stala sama na hodniku. Slišala je korake za vrati, gospa je odhajala, nato se je obrnila še sama počasi po stopnicah. Korak se ji je sam ustavljal, zdelo se ji je, da mora še mnogo mnogo premisliti. Ali se zdaj vrača med svet? Na ulici jo čaka njen fant, saj jo je vsak večer. Ali je svet to, kar je spoznala v gospejini sobi, ali je njen svet tisti, ki ji ga odkriva njena ljubezen?

»Lahko noč, Peter! Lahko noč, gospa!« je šepetala sama s seboj. »Življenje je čudno. Bodi-mo pozorni, čujmo, bedimo!«

Iz somraka po stopniščih in v veži je stopila v zadnje zarje večernega sonca. (V drugo naprej.)

Francè Košir.

FILIPINI

Pavel Kunaver

Na zemlji imamo deželo, kjer nič ne vedo, kaj je sneg in mraz, kjer je doma večna pomlad in je zemlja neizčrpna v svoji rodovitnosti. Po dvakrat in po trikrat na leto jim rodi in kamor se obrneš, ti raste rastlina, ki se za njene sadeže pulijo narodi sveta. Toda dobrotna priroda te dežele prebivalstvo tudi tepe, dasi se za take nesreče, zaradi katerih pri nas vse stoka in joka, prav malo meni, kajti zanj so pripravljene vse hujši udarci. In ta dežela so Filipini.

Toplo Južno Kitajsko morje in silni Tihi ocean oblivata to otočje, ki se razprostira na jugovzhodu Azije med Zadnjo Indijo in Avstralijo. Vsi otoki leže v severnem delu vročega ali tropskega pasa, zato tam-kajšnje ljudstvo ne ve, kaj je mraz, zakaj stalno imajo nad 20° C toplote.

Po svoji velikosti obsegajo Filipini nekoliko več zemlje kakor naša Jugoslavija, a raztrgani so na 7000 otokov! Med njimi je nekaj prav velikih, kakor na severu Luzon in na jugu Mindanao, a le 462 otokov je večjih kakor 2½ km²; vsi drugi so zelo majhni in deloma le pečine deloma pa močvirni otoki brez prebivalstva. Zato ima le četrtnina vseh otokov svoje ime. Skoraj vsi otoki so ognjeniškega izvora. Še danes bljuje na teh otokih mnogo vulkanov. Eden od teh, ognjenik Apo, je 3140 m visok. Veliki otoki so zelo gorati. Divja, težko dostopna gorovja ločijo posamezne otoke v dokaj samostojne pokrajine, ki do novejšega časa niso imele mnogo stikov med seboj.

Zemlja na Filipinih ne miruje. Ognjeniki pričajo, da pod njimi še vedno živahno delujejo podzemeljske sile in silni potresi mnogokrat opominjajo prebivalstvo na nestanovitnost tal. Okoli sto potresov stresa vsako leto to zemljo in dasi stavi ljudstvo svoje kočice večinoma iz bambusovih kolov, je sila potresov vendarle tolika, da umrje pod razvalinami mnogo ljudi. Zlasti je nevarno ob morju, kjer dvignejo potresi silovite valove, ki planejo na suho in izbrišejo cele naselbine z ljudmi vred z zemskega površja.

Vulkanska zemlja, visoka in stalna toplota pa dejstvo, da prinaša vsak veter, ki piha s toplih morij okoli otokov, izredno mnogo dežja, so napravili Filipine za zemski raj. Samo nekaj številčk na primer glede ptičev! Na Filipinih je ptičev 690 vrst, od katerih polovica nikjer drugod na zemlji ne živi. Samo golobov in grlic imajo 35 vrst, roparic je 45 vrst, 21 kukavic, papig 20, žoln 22, lastovic 4 vrste. Tudi morje je polno živalstva, saj daje 500 vrst užitnih rib.

Prekrasno in prebujno je rastlinstvo. Ker je vedno toplo in je le malo dni v letu brez dežja, zato rastlinstvo ne pozna počitka, vse je vedno lepo zeleno. Premnoge palme krase to zemljo in številna druga dre-

vesa nudijo sadeže in odličen les za stavbarstvo in gradnjo ladij. Do sedaj so le 35.000 km² zemlje pridelali za poljedelstvo, a 187.000 km² je še pragozda, ki hrani dragocen les. Tudi travnikov je mnogo, za tretjino več kakor polja; precejšen del zemlje, posebno na divjem južnem otoku Mindanao, je še popolnoma neznan, ker je težko prodirati v divjo pragozdno in gorsko prirodo.

Nekatere rastline so na Filipinih posebno dragocene, tako da jih ceni širni svet. Najbolj znana je konoplja, ki daje posebno trdne vrvi za ladje in sploh za delo v vlagi. Na leto je izvozijo za poldrugo milijardo dinarjev. Prav odlično uspeva sladkorni trs, ki daje narodu na leto nad 2 milijardi dinarjev. Pravi blagoslov pa so kokosove palme, kajti orehi tega krasnega drevesa naklanjajo ljudem tudi do 2 milijardi dinarjev dohodkov. Nato se vrste tobak, les itd. Ljudstvo samo se hrani največ z rižem, ki ga zase dovolj pridelava. Le gosteje naseljeni kraji ga rajši kupujejo, ker jim drugi pridelki donajajo več, kakor jih stane riž.

Filipini so naseljeni z Malajci, ki jih sicer ne moremo prištevati k najdelavnejšim ljudem na zemlji, a na Filipinih so v nekaterih pogledih izjema. Mnogo raznih rodov se je priselilo. Že leta 1521 je odkril te otoke slavni španski raziskovalec Magalhaes, ime so dobili po poznejšem kralju Filipu II. Do leta 1898 so ostali v posesti Špancev, ki so tu ustavili prodiranje islama, zadušili v teku stoletij mnogo kitajskih in mohamedanskih vstaj ter si utrdili svoj trgovski monopol. V špansko-ameriški vojski leta 1898 so se filipinski uporniki zvezali z Združenimi državami Severne Amerike ter oklicali samostojno republiko. A ameriški admiral Dewey je otoke zasedel in Združene države so po miru obdržale Filipine v svojih rokah, le Špancem so plačali zanje 20 milijonov dolarjev. Za Združene države je to otočje dragocena gospodarska posest, važno oporišče za brodovje in ključ do južnovzhodne Azije. Popolna osvoboditev Filipinov od Amerike, ki jim jo obetajo, jih bo nujno naslonila na Japonsko.

Nikjer se ljudstvo ni dalo tako rado spreobrniti, kakor na Filipinih, in tako so danes Malajci na teh otokih po večini katoličani ter so kot taki pridobili več omike kakor njihovi soplemenjaki na sosednjih otokih. Belcev prebiva med njimi le okoli 120.000. Kitajcev je nad 400.000. V težko dostopnih krajih bivajo pa še praprebivalci Filipinov — Negritos.

Glavno mesto Filipinov je Manila, kjer je bil letos v februarju svetovni evharistični kongres. Tu, ob izlivu reke Pasig, v krasnem zalivu, v katerega ne segajo valovi oceanov, sta leta 1570 stopila na suho Španca general Miguel de Legazpi in misijonar Andreas de Urdaneta. Spoznala sta odlični položaj kraja in leta 1571 je nastalo tam mesto Manila, iz katerega so širili misijonarji po prekrasni deželi pravo vero in kulturo. Mesto je zaradi svoje lege na bogatih Filipinih in zveze s Kitajsko, Japonsko, Ameriko in Avstralijo hitro zaslovelo in obogatelo. Dasi so ga v poznejših časih druga azijska vele mesta v razvoju prehitela, vendar je Manila še danes izredno pomembno trgovsko mesto vzhoda in najvažnejša katoliška postojanka vzhodne Azije.

Mesto se deli v stari, obzidani del, kjer stoje številna javna poslopja, kakor znamenita stolnica, več

drugih cerkvá, nadškofijska palača, bolnice, samostani, univerza in vojašnice. Ta del mesta je doživel krasne, pa tudi strašne čase, na njegovih obrambnih zidovih so tisoči prelili svojo kri v borbi za oblast nad bogatimi otoki.

Predmestja so izredno pestra. Najbolj živahno je življenje v Santa Cruz in Binonco, kjer je trgovsko središče Manile. Vsa čudovita lepota tropskega mesta pa je združena v južni četrti, kjer je tudi divni park Luneta, kjer se je vršil veličastni evharistični kongres.

V Manili je tudi znamenita in pač najboljša azijska katoliška univerza. Vodijo jo dominikanci in ima nad 2000 slušateljev, ki tam lahko študirajo teologijo, cerkveno ali civilno pravo, modroslovje, medicino ali tehniko. Oblastvo je zdaj vzelo v svoje okrilje tudi od jezuitov ustanovljeno zvezdoslovno opazovalnico, ki se od leta do leta bolj spopolnjuje. Vsak mornar, ki plove v nevarnih vodah okoli Filipinov, jo pozna in ji je hvaležen za brezlična obvestila in svarila. Posebno se odlikuje njena potresna opazovalnica, ki je opremljena z najnovejšimi prvovrstnimi aparati.

Narava, ki daje ljudstvu na teh otokih toliko dobrot, ga na drugi strani tepe. Potrese smo že omenili. Hujša nadloga pa so silni viharji. Na zemlji razgrajajo vobče posebno silni viharji ob obalah Amerike v severnem delu Atlantskega oceana, na obeh straneh severnega povratnika, cikloni v Indijskem oceanu in tajfuni ob obalah Kitajskega morja. To so vrteči se viharji. Nastanejo tako, da se na nekem mestu močno ogreti zrak naglo dvigne, na njegovo mesto pa s silno naglico drve od vseh strani vetrovi, katerih silo si moremo le težko predstavljati. Tajfuni pritiskajo v polni razbesnelosti s silo 500 kg na 1 m². Malokdo se jim more upirati in vsako leto terjajo od Kitajcev, Japoncev in Malajcev, ki bivajo ob obalah Kitajskega morja, nekaj tisoč žrtev. To so po večini ribiči, ki jih ti silni viharji, ki divjajo posebno hudo okoli septembra, potegnejo s seboj v smrt. V naših zimskih mesecih so zelo redki. Iz popisov, ki jih človek bere v poročilih, le malo spoznamo, kakšno grozo prinašajo ti viharji v prizadete dežele. Filipini računajo letno z najmanj ena in dvajsetimi tajfuni. Prebivalstvo ne bo pozabilo groznega tajfuna iz leta 1882. Tedaj je šel vrtinec preko glavnega mesta Manile, mesto porušil in v njem in v okolici na stotine ljudi ubil, tisoči pa so bili ranjeni. Še hujši tajfun je divjal leta 1897. Na srečo je šel preko manj obljudenih otokov, a je celó tam ubil nad dva tisoč ljudi. Od tedaj pa so postavili na otokih številne vremenske opazovalnice, ki opozarjajo po zelo razširjenem brzojavu in telefonu, sedaj tudi po radiu, da prihaja tajfun in kako se pomika vrtinec. Tako vsako leto rešijo neštetim ljudem življenje in dokaj premoženja, ker se opozorjeni ljudje utegnejo rešiti na varnejše kraje.

Dne 2. decembra 1936 pa je izredno silen tajfun obiskal zopet severni del otoka Luzona. V Manili so ga čutili v močno zidanih hišah, kjer je dež od strani vdiral v podstrešja in premakal strope. Tisoče koč in hiš, ki so bile zgrajene na bambusovih kolih, je silni piš podrl. Celó od juga so prihajale brzojavke, da je tudi tam 80 % hiš, zgrajenih iz lesa in druge lažje snovi, podrtih; od 52 mest jih je 22 utrpelo silno škodo. Na srečo so letino že prej pripravili. Vlada in v onih krajih na ameriški način izredno razviti Rdeči

križ sta priskočila prebivalstvu takoj na pomoč. Toda s severa so bila o tej nesreči poročila drugačna. Tam se izliva v Tihi ocean reka Rio Grande de Cagayan. Sicer je skoraj 500 km krajša od Save, a je mnogo nevarnejša, kajti zaradi silnih padavin na Filipinih ima vedno mnogo vode, saj pade tam včasih v eni uri toliko padavin, kakor pri nas v šestih mesecih. Spodnji tek te reke se vije preko velikega nižavja severnega Luzona, kjer pridobivajo velikanske množine najboljšega tobaka; od dobička, ki ga daje ta rastlina, živi vsa pokrajina. Reka Cagayan je začela naraščati čez bregove, česar so Filipinci vajeni. Toda tokrat je šlo tako naglo, da so se mogli rešiti deročih valov le tisti, ki so bili naseljeni na višjih delih nižine. Skoraj vse druge je voda zajela. Začel se je obupen beg preko naraščajoče vode. Potonilo je posebno mnogo živine in perutnine. Tisoče in tisoče ljudi je srečno doseglo kraje daleč od svojih domov, a mnoge je usoda zajela doma. Preden so se zavedeli, je hišo obdajalo morje kalne vode. Splezali so na strehe svojih bornih koč, da bi se rešili valov; a povodenj je rasla in hiše so pričele plavati, z njimi vred pa tudi ljudje na strehah ali držeč se odtrganih bambusovih kolov. Mnogi so zdržali v tem položaju dneve dolgo, slabotni pa so popustili in nad tisoč jih je potonilo. Tisoče in tisoče je divja reka zanesla daleč dol proti izlivu in znašli so se v tujih krajih, razredčeni, bolni, bedni in lačni, kolikor jih ni reka v svojem blatu pokopala. Vojaštvo, ki je hitelo v kraje nesreče, je našlo te ubožce sredi nekdanj tako bogate pokrajine gole in stradajoče. Marsikateri so se hranili od poginule živine, ki so jo valovi vrgli na suho. In ko je prišla pomoč z oblekami in živčjem, je nastalo vprašanje, kam z njimi? Domovi so vsi izginili. Meje so bile zabrisane in deroča voda je rodovitno zemljo odplavila.

Bogata narava bo tem nesrečnim ljudem za prvo silo s kokosovimi orehi in rižem sama nudila potrebno hrano, dokler si ne bodo postavili novih domov in znova obdelali zemlje. Ta čas pa si bodo iz kokosovih orehov še vedno znali narediti preprosto kitaro, na katero bodo prepevali svoje preproste pesmi. »kundingan« imenovane, in žalovali za zgubljenimi...

† PROFESOR DR. IVAN PRIJATELJ

Jan Plestenjak

Dne 23. maja 1957 smo zgubili Slovenca, ki je s svojo neizprosno, pa toplo besedo, v katero je znal vlit vso zvočnost naše milobe, oznanjal narodu zaklade slovenskega slovstva, zarezaval pota v čudežno snovanje umetniških duš, razgibaval duševne drame naših in našim sorodnih umetniških veličin, odkrival globeli neslutnih svetov v naših pisateljih, ki so zmerom tako radi zamirali v senci tuje navlake. Umrl je in pokopali smo ga s slovensko skromnostjo, toda s slovensko iskrenostjo. Venci slovenskih rož, poviti s slovenskimi trakovi, so nam bili priča, da je bil pokojnik zmerom in povsod zagovornik naše materine govornice. Nepregledna množica njegovih učencev in prijateljev pa je bila dokaz, da ji je bil pokojni Prijatelj več kot prijatelj. Bil je vodnik, naš glasnik tudi v tistih dneh, ko je trda pest davila slovenska grla, svetovalec z vsem optimizmom in z vso vero. Spomi-

njam se, da nas je šla tričlanska deputacija k njemu v tistem času, ko so integralci zahtevali, naj bi vpe-ljali v predavalnicah ljubljanske univerze srbski jezik. Imeli smo v načrtu obširno resolucijo — študentovska pot je kar tlakovana z resolucijami —, profesor Prijatelj se nam je pa lepo nasmehljaj. Pa čeprav smo v tistem nasmehu zapazili skrito bolečino, nas je njegov nasmehljaj spravil nekam v dobro, rekel bi nebojevito razpoloženje. »Fantje, to me pa veseli, ampak pustite jih, naj se izbruhajo, jezik je rast z rastjo našega naroda«, je dejal. V njegovem seminarju, tej čudoviti celici snovanja, ugibanja, trepetanja in spoznanja pa smo se dodobra razgovorili vselej, kadar se je zgrinjal vihar nad domačnostjo ljubljanske univerze, nas je omamljal s svojo prečisto slovensko besedo, svojim slogom, ki mu je kos samo Cankar, s svojo klasično obraznostjo in s svojo tipično držo cigarete, še večkrat viržinke.

Vse to je bilo nerazdružljivo zvezano z nepozabnim profesorjem. S čudovitim razgledom v vse literature in z umetniško nadahnjeno razboritostjo nas je napajal do neslutene borbenosti, dasi je sam sovražil vsak fanatizem in mu je bil vsak fanatik duševna pokveka. V tem je po mojem doživetju del njegove veličine, ki pa jo je izoblikoval s pomočjo svojih izrednih darov, bil je romar v pravem pomenu slovenske besede in je kot romar končno vzljudil samoto v romantični grapi pograjskih grebenov, sam odkrhek tiste romantike, ki nam je dala najzrelejšo generacijo moderne, snovatelje slovenske proze in slovenske poezije.

V naslednjih vrstah bom samo površno orisal še življenjski potek prof. dr. Ivana Prijatelja. Rodil se je v Vinici pri Sodražici 23. decembra 1875 in se potem šolal, kakor se je v splošnem vedno šolal naš kmečki človek. Nič protekcij, nič prizanašanja, borba mu je bila odločena že ob rojstvu, borba za luč in kruh, borba za svete pravice naroda in borba za osnove mlade slovenske univerze, kateri je prav za prav posvetil vse življenje. Kot Jagičev učenec je dobil za izpopolnitev svojih študij štipendijo avstrijskega pro-

svetnega ministrstva, in sicer za Rusijo. Ker mu je bila ta štipendija premajhna, je za nekaj časa pustil bivanje v inozemstvu, potem pa mu je bivši kranjski deželni odbor dodelil podporo letnih 1600 kron ob pogoju, da bo, če se ustanovi slovenska univerza, prevzel oddelek za slovenščino. Te zaveze se je pokojni dr. Ivan Prijatelj v tolikšni meri zavedal, čeprav je mogel uvidevati, da Avstrija zahteva Slovencev po lastni univerzi ne bo ugodila, da je odklonil vse vabljive ponudbe. Odklonil je profesuro na češki univerzi in profesuro na dunajski univerzi, čakajoč, da Slovincem zaplami svoboda in da bo mogel v materinem jeziku in svojim sorojakom oznanjati tisto znanost, literarno zgodovino, ki jo je med Slovenci metodično načel šele on in jo vzporedil ob svetovno literarno vedo. Ko je po prevratu vzniknila slovenska univerza, je prof. Prijatelj kot dvorni bibliotekar, kjer si je s svojo žilavo pridnostjo in izredno pronicavostjo zbral neizčrpnega gradiva, takoj zapustil Dunaj in se lotil napornega dela na mladi ljubljanski univerzi.

Ni bil le suhoparen človek, vse njegovo delo je prevevalo zdravo življenje, polno slovenske vere in zaupanja, čeprav se je tu in tam dobro zavedal, da domovina ni »zdravje«. Ustvaril in vzgojil si je svoj rod, ki je vsaj delno skušal slediti smernicam velikega učitelja. Vidni stebri te generacije so že imena: dr. Slodnjak, dr. Debeljak, dr. Ocvirk, dr. Logar, Boršnikova, Mohoričeva itd. O, in svojega rodu je bil profesor Prijatelj vesel.

Profesor Prijatelj je bil silno plodovit. Napisal je več kot 260 knjig in razprav v vseh mogočih revijah in jezikih. Najobsežnejše njegovo delo je pač Kersnik in njegova doba. Tako podrobne analize iz gospodarskopolične, kulturne in socialne zgodovine Slovenci do tedaj še nismo poznali. Sodeloval je povsod, kjer je spoznal resnost in stvarnost, sovražil pa je laž in puhlost. Da pa imamo danes tako bistre razglede v rusko literaturo, je predvsem njegova zasluga, prav tako, da imamo Jurčiča, Aškerca, Stritarja in Tavčarja v takih izdajah in s takimi uvodi, s kakršnimi bi se mogel bahati samo kak Walzel. Pisal jih je pač umetnik po gledanju in mišljenju.

Ljubljanska univerza je s prof. Prijateljem zgubila steber, ki ga bo težko nadomestiti. Delo Prijatelja bo spremljalo rodove in nihče, kdor bo kdaj pozneje hodil na univerzo, ne bo mogel preko imena Prijatelja. Slovenci posebej pa smo z njim izgubili zagovornika materine besede, moža dejanj, moža prepričanja, ki mu domovina ni bila le sladka beseda, ampak ki mu je bila dostikrat sladko breme, v kateri ni iskal dobičkov in milijonov, temveč le novih pobud za nova ustvarjanja. Siromašen se je rodil, siromašen je umrl, zapustil pa nam je neizčrpno premoženje.

SLOVENSKO NARODNO BLAGO

VETRNIK

V Rožu imenujejo vetrove: gorinc ali južnjak, sušni veter, krivec ali dolec in jug. Ti vetrovi se bojujejo med seboj in temu boju pravijo bósi. Mnenja so, da se morejo vetrovi spremeniti tudi v človeško podobo. Tole pripovedujejo:

Jug je bil debel mož. Nekoč je prišel k nekemu pastirju na planino in ga prosil prenočišča; preden je legel, je še naročil pastirju: »Če se na onile gori pokaže meglica, me brž zbudi, še preden meglica naraste.« Pastir je zaspal in zbudil Juga šele, ko je megla pokrila vso goro. Mož je bil zelo hud in je rekel: »Zdaj bom pa moral tako močno pihati, da bom ves zabuhel, lilo bo pa brez prestanka tako dolgo, da bo segnila suknja na tebi.« In bilo je tako (16).

Če pride z m a j v hribe, podere drevesa in ruši skale; če se pa bojuje z drugim, tedaj v boju vse pokončata, da zleti vse v zrak. Ta zmaj se izvali iz jajca, katerega je znesel sedem let star petelin. Če denejo takšno jajce v steklenico in jo zamašeno vržejo v jezero ali v močvirje, se tam iz njega izvali po sedmih letih ta huda pošast. Ob velikih povodnjih pravijo, da je zmaj »ven« prišel. Če bi prišel kdaj zmaj v Dravo, bi bilo hudo, ker bi ta zelo hitro narasla (9) in »vimljala«, kakor pravijo slovenski Korošci.

»Pozoj« je huda prikazen, dviga se v obliki žrdi iz zemlje v zrak in bega tam sem in tja. Koder se pomika, polomi vse drevje in poruši tudi vse drugo. Posrečilo se jim je tudi že, da so pozoja ujeli in ga poslali v one kraje, kjer sonce vzhaja. Tam je nepopisna huda vročina in ljudje zelo trpé. Pozojevo meso pa je tako mrzlo, da ohladi vse telo, če ga deneš le košček pod jezik (12).

V Radgoni je ležal čez cesto »k a č«, ki je imel na glavi lepo, lesketajočo se krono. Velik trup je zaprl ves promet. Poklicali so vojake, da so streljali nanj, a krogle ga niso predrle. Tudi duhovniki so prišli in so hoteli pošast pregnati z molitvami, pa ni nič pomagalo. Zatem so poklicali čarovnico in ta je spregovorila pred kačcem nekaj besed in dvignil se je v zrak. Koder je šel, je bilo vse drevje polomljeno (18).

Gospodinja ne sme preklinjati vetra, kadar peče kruh in ji pihlja sapa po testu, da ne vzhaja; maščeval bi se nad njo vetrnik. Neka žena je na to pozabila. Kmalu nato je pristopil k njej neznan možki. Nič ni rekel, kar gledal jo je. Na srečo se je gospodinja še pravočasno spomnila na pregreho in na vetrnika, vzela hlebec in mu ga molče dala. Če bi tega ne bila napravila, bi bilo za njo slabo. Veter krmijo z otrobi in pepelom kosti, da bi jim ne izpulil strehe (9).

ŠKOPNJAK

Škopnjak je zli duh, ki se prikazuje v sem in tja švigajočih iskrah in si mnogokrat nadeva tudi človeško podobo. Duši otroke pod enim letom, dokler jih še zavijajo v plenice, če prižigajo v hiši treske na obeh koncih namesto samo na enem. Zamenja materam njihove otroke v zibeli s svojimi. Zamenjan otrok je vselej nekoliko bebast. Koroški Slovenci enačijo škopnjaka z dušo umrlega, ki nosi mejnike nazaj. Konoplja je talisman proti škopnjaku in radi tega položé v slovenski Zilji v rakev mrliča tančico iz konopelj. Da ne bi mogel škopnjak, spremenjen v fanta, zapeljati nedolžnega dekleta, mora umiti vsako dekletko hlapec, ki je bil rojen na kvatni petek (16).

NATEK

Natek je slovenski koroški izraz za brusnice (*Vaccinium vitis Idaea*). Na slovenskem Koroškem pa pomeni natek kot zli duh tistega demona, ki vzame jedi nasitenje in tečnost. Nadležen je prav posebno ob času

splošne lakote. Kmet Jelen pod Plešivcem (Uršula) je imel to nadlogo v hiši onega leta, ko po nekaj slabih letih žito sploh ni obrodilo. Pregnal ga je s tem, da je na cvetno nedeljo zataknil dele butare med okna in vrata, in s tem, da so se po vsaki jedi zahvalili sv. Janezu. Ko se je neki hlapec, ki ga je nadlegoval natek, po jedi zahvalil sv. Janezu, je padel s stropa rejen prašič in jo ubral skozi vrata. To je bil natek (16).

Nateka privabijo k mizi s tem, da dajo na skrivaj pod mizni prt ključ, ki je bil pod mrličem, ko je ta še ležal v hiši na odru. Prežene ga, kdor se, ko prisede k mizi, nehote trikrat zadene s kolenom ob mizo (1).

Gospodinja mora vselej dati vsak dar tuji osebi sama; če bi ga kam položila in prosilcu rekla: »Vzemi si kar sam«, bi se vselil natek v njene roke in v vse, kar bi kdaj vzela v roke (8).

Če vržeš v studenec živo srebro, usahne (6). Natek se vgnezditi tudi v studenec in ljudi žeja po taki vodi neugasljivo. Nateka preženejo iz vode, če jo pred pitjem prekrizajo. V tem primeru popade neugasljiva žeja nateka samega in preseliti se mora iz te vode, ker bi drugače v njej sam poginil od žeje. V slovenski Zilji, v Rutah, so imeli še pred nedavnim na studencu iz lesa izrezljano glavo s prav hudim pogledom in robotimi potezami. To je bila plašilna obrazina, ki je varovala vodo pred natekom (16).

Vodnega duha si hočejo pridobiti tudi z raznimi darili; navsezgodaj, na dan novega leta, vržejo v vodo nekaj soli in jabolko (12), drugi vržejo vanjo istega dne zjutraj, ko gredo prvič po vodo, kos božičnega kruha in še dodajo: »Voda, to darujem jaz tebi, tudi ti daruj meni!« (1). Novo leto je sploh najpripravnější čas, da si človek pridobi naklonjenost od vodnega duha in od vode same. Tega dne navsezgodaj prižgejo ob vodi (v pralnici, ob potoku, kamor hodijo prat, ob studencih, vodnjakih in celo še pri pipah vodovoda) lučce. K tem pristavijo potico, v katero so zasadili novec. Ta dar imenujejo novoletni dar vodi in ga spravi dekla, ki hiti prva po vodo (6). Dekle, katero bi se hotelo v tem letu možiti, mora vreči navsezgodaj na dan novega leta v studenec rdečo jabolko, ki je viselo na božičnem drevescu. Če se drži sad nad vodo tako, da je pecelj zgoraj, tedaj bo dobila dobrega in pridnega moža; če je pa muha zgoraj, bo mož hudoben in sitnež (20).

Tudi reveži so deležni novoletnega daru vodi, to je sveče, jabolka in potice, v kateri je zataknen denar. Domači namignejo revežu, ko pride tega dne v hišo, naj gre pogledat, če mu je voda kaj prinesla (5). Ko pride nevesta v novi dom, je njeno prvo delo, da pohiti k vodi in ji daruje novec, kakor je že prej tudi darovala ognju (5). Ženske morajo sploh imeti tesnejše zveze z vodo. Ko pohité zjutraj ponjo, jo pozdravijo: »Dobro jutro, hladna vodica, čuvala te čuvarica tvoja!« Zvečer pa: »Dober večer, hladna vodica, čuvala te čuvarica tvoja!« Takoj ko pristopi k vodi, pa mora trikrat pljuniti, še preden jo pozdravi (1). Vodni duh tudi ne mara v vodi utopljenca; dokler ga ne potegnejo iz vode, bodo trajali nalivi (5).

PROTIN

To je bolezenski duh, ki povzroči bolezen, katero zmerja naš meščan z revmatizmom. Človek naj bi bil podvržen dva in sedemdesetim protinom in skrninam;

bolezen preide v tebe, če si šel preko poti, po kateri je šla žival, ki se je gonila, ali pa, če koplješ mišjo votlino ali se uležeš na kako živalsko ležišče. Tako imamo mačje, mišje, kačje in pasje protine. Da moreš dognati, katere vrste protina imaš, moraš vzeti izpod kapa tri kamenčke, jih dejati v lonček vode in postaviti k ognju. Iz šumenja kropa je mogoče vrsto protina spoznati. Radi zelene barve in oblike zdravijo protine s kuščarji in s slačivom kač. Za kadilo uporabijo modrasove ali lisičje kosti, ježevo kožo, osje gnezdo, les od treh pragov in tri slamnate bilke, ki so ležale na tleh navzkriž. Bolniku denejo na trebuh živo mačko ali ribo ali pa mravlje, uporablja se tudi čebelin pik. Izmed sedmih zarotitev navajam eno:

Huda dujina, huda skrnina,
pojdi ti na vse visoče skale,
na vse visoče vrhe, visoče grabne.
Tam ti prskej, tam ti žebej, tam ti kolji.
Pridi, vitrč, razpiši, vitrč, tote grabne,
kakor vejce, lističe drevisc!

Pomagaj Bug Oča, Sin in Sveti Duh (16).

Napoditi je treba prvega močera ali kuščarja, ki ga dobiš spomladi pred Jurijem, trikrat čez hlačni pas in če ta pas uporabljaš, ne moreš dobiti protina (19). Protin imenujejo tudi »šuse« ali »seči«. Proti njim ožarijo tri bele kamne in vlivajo nanje vodo in oboleli del osoparijo. To ponovijo trikrat; ko izgine vsa voda v soparo, izgine tudi bolezen (18). Če so »šusi« nagli, opravijo s človekom v 24 urah. Odštejejo jih od 9 nazaj; če so počasni, pa od 5. Zarotitev imenujejo »branje« in je takale: »Prekrižam se, na pomoč pokličem blaženo Devico Marijo, naj mi pomaga pri tej botegi. Začnem brati: Šüsi, šüsi, vas je devet, vas ni devet, vas je osem... vas je eden, naj vas ne bo niti eden. Šüsi, šüsi, če ste prišli iz vetra, pojdite na veter; če iz vode, pojdite na vodo; če iz ognja, v ogenj; če iz ogljišča, nazaj; če iz pepelišča, nazaj; če ste nevedé prišli, odidite nevede. Jaz vas preganjam z Marijino pomočjo, s križi, z žegni iz koščic in stavic (žilic).« Berejo na mleko, mast, olje ali pa na glavo. Če so šüsi v roki, berejo tole molitev: »Kakor ste nevede prišli, tako izginite, če ste iz sivega mraka ali iz temne megle, če ste ognjeni ali vodeni, pohodi vas Bog, pohabim vas jaz!« To ponovijo trikrat (18, 21). Če koga seka v glavi, je treba šteti nad vodo, se s to umiti, popiti je treba nekaj žganja, kuhati juho z zabelo, se prekrizati in reči: »Seč, seč, jaz te odganjam, razsipavam s svojo močjo, z božjo pomočjo! Seč, seč, vas je sedemdeset, vas ni sedemdeset, vas je šestdeset, petdeset... nič vas ni! Ven iz temena, iz možgan, ven iz čela, ven iz vek, ven iz oči, ven iz zob, ven iz nosa, ven iz brade, ven iz tilnika, ven iz grla, ven iz rok, ven iz prstičev, ven iz nohtičev, ven iz celega telesa, noter do črne matere zemlje, ven iz vsake slednje kaplje krvi, vi ne smete imeti mesta in postanka in počitka; odhajajte, odkoder ste prišli; če ste prišli od vetrov, letite na veter; če ste prišli od vode, letite nad vodo, itd. (kakor pri zgorajšnji zarotitvi, 18, 21). Protinov je 77 in se jih odmoli: »Protini, protini, če vas je sedem in sedemdeset, naj vas bo sedemdeset, če vas je sedemdeset, naj vas bo šestdeset, petdeset... če vas je štirikrat deset, naj vas ne bo štirikrat deset, naj vas bo trikrat deset... enkrat deset, naj vas bo

devet, osem ... nobeden« (18). Bolnika, kateri ima seč, posade na stol in mu spuščajo po metli oves na glavo, vlijejo mu tudi na glavo vodo, v katero so vrgli raztopljen svinec. Med vlivanjem govori bolnik trikrat: »Ti, ki režeš in sekaš, idi v hribe in doline in v morske globočine in tam sekaj in reži!« Oves nato sežgejo (18). Šuse zdravijo s parno kopeljo, ki je iz: šusove trave, mleka ali jabolčnega kisa. Da dobijo iz te tekočine paro, vržejo vanjo tri kose žareče žlindre od kovaškega koksa in kos rjavega železa in potem še vse to polivajo na razbeljeno železo (18). Tudi vržejo v steklenico vode oves in uporabljajo to soparo; če se oves obrne v steklenici, tedaj bolnik ozdravi, če ne, pa umrje. Zagovarjajo ga tudi takole: »Fergift, fergift, beži na planine, pod smolove korenine!« (Smolje, brinje; 9). — Protin odmolijo:

a) »Bog je dal vodo na ta svet, da opere in obteče ves izvoljeni svet, vse fergihite, vse hudobije, vse pečevje, vse grabne, vse ceste, vsa pota. Po ozki stezici pride sam usmiljeni Jezus in vpraša hudih mačeh otroke: ‚Kam vi greste?‘ — ‚Mi gremo krščansko truplo morit, na postelj ga bomo vrgli, vse kosti zdrobile, vso kri posušile!‘ — Jezus jih zaroti: ‚Vi nimate temu človeku škodovati, on je pri svetem krstu zadobil to milost. Pojdite na visoke planine, kamor noben blagoslovljen zvon ne poje, kogar tam najdete, mu kosti ven metajte!‘ Amen« (23).

b) »Noč in dan se ne ločita, Jezus in Marija, oba od nas preženetata vse protine, vse skrnine: gorne, vodne, suhe in mokre. Ven iz teh glidov (udov) in kosti, posebno iz teh kosti! Pomagaj Bog...« Treba je razbeliti v ognju devet reči in jih vreči v tri lonce vrele vode, kamor smo prilili tudi nekaj vode, ki je bila blagoslovljena na Tri kralje (23).

c) »Jaz začnem v imenu Jezusovem to grdo švinto, skrnino noj bolečino preganjati: Ti grda švinta, skrnina, noj bolečina, če si ti v tem mozgu, če si ti v tej kosti, pojdi v to meso; če si ti v tem mesu, pojdi v to kri; če si v tej krvi, pojdi v to kožo! Ti grda švinta, skrnina noj bolečina, ti nimaš oblasti v tem mozgu, kosti, ne v mesu, ne v krvi. Ti grda švinta noj bolečina, če si v koži, pojdi ven iz kože! Pojdi, Bog Oče...« Med zarotitvijo je treba kožo toliko raniti, da se prikaže kri (23).

V zadnji zarotitvi se protin enači s »švinto«, to je bolezen, ko se človeku »suši« mozeg ali kri, drugod pravijo takemu bolniku, da je »obran«. Proti tej »sušici« uporabljajo tole zarotitev:

č) »Švinta, jaz te zarotim pri sveti visoki Trojici, ti nimaš temu človeku kaj škodovati, da bo on na zdravju pridobil, da bi on tako gor jemal kakor ta kamen gor jemlje, na mesu in krvi, da bi tak gor jemal kakor mesec gor jemlje. Pomagaj Bog Oče...« (23).

NOVI PREGOVORI IN REKI

I. Šašelj

Prišla je pepelnica, ostala sem sirotica — žalostna in brez moža, škoda da sem čakala.

Pšenico je najbolje sejati Mihaelov teden. (Mihaelov teden je tri dni pred sv. Mihaelom in tri dni po sv. Mihaelu.)

Repo je najbolje sejati na dan sv. Marije Magdalene, da dobro obrodi.

Rž, v jeseni iz zemlje vzklija, je krvava, v spomin na kri pastirja Abela, ki ga je brat Kajn na ržišču ubil. Rjavi je pravi.

S pametjo se daleč pride.

Se drži kakor veliki petek.

Se igra z njim kakor mačka z mišjo.

Se premetava kakor riba na trnku.

Sedi kakor pasji dan v pratiki.

Smeh in jok visita na isti veji.

So tako okoli nje ko čebele okoli matice.

Sosed cerkve vedno mašo zamudi.

Spi (dobro in dolgo) ko kralj Matjaž.

Spomin je siromakovo veselje.

Sreča je goljufiva kača.

Stara cesta, stara cerkev in stara šega so zmeraj najboljše.

Staro omaro je najbolje pri miru pustiti (da se ne zruši, če jo premakneš).

Stradanja sem vajen kakor maček peči.

Sušec pobira sedemdesetletnike.

Sv. Matevž — orehov otepavec (o sv. Matevžu so orehi zreli).

Še vdovec, ki ima že devet kož čez ramo (je že devet žen spraval v večnost), še deseto dobi.

Šest ur je angelskega spanja, osem ur pa človeškega. Kar je več, je pa lenoba.

»Štajerska krava in štajerska žena bi ne marala biti«, je rekla Kranjica. (Obe se morata veliko mučiti, zakaj, pravijo Kranjice, Štajerci s kravo ves dan vozijo, zvečer jo pa še pomolzejo; žene se pa tudi mnogo mučijo, nosijo gnoj v košu itd.)

Tako je tekkel, da bi bil kmalu noge zgubil.

Tepež ni nikdar dober.

Ti tega ne boš nikdar storil, kakor sv. Gregor ne bo nikdar iz posta.

To je moje in božje.

To je tvoje maslo!

Tudi mladi lisici ni zaupati.

Tukaj malo, tamkaj malo; skup stisni, pa bo veliko.

Ure, ki jo zamudiš, nikdar več ne doživiš.

V Trenti se še na zelniku koza ubije.

Varčevalec najde zapravljivca.

Več kuharic, manj potic.

Več se z očmi ko z ušesi nauči.

Večjega greha ni kakor mrtve obrekovati.

Voda, ki miruje, se usmradi.

Vsak pes gostoljubje v postelji z bolhami plača.

Vsaka stvar ima dve lici.

Vsaka stvar pride na dan.

Vsake oči najdejo svojega malarja (okusi so različni).

Vse obljubi kakor sv. Peter.

Vse ni za vse.

Z muziko noter (v hišo, ob ženitvi), z jokom ven.

Z lenobo ni še nihče obogatel.

Za malo se ne gleda.

Za otroka je najbolje kos kruha in kupica vode.

(Tako pravijo otroku, če prosi za nepotrebno ali nevarno reč.)

Zamorec zamorca pere.

Zdrav ko dren.

Žajbelj je tako zdravilen, da se ga smrt boji.

Ženskinina dota je kakor bukova meja, samo za eno leto.

Francè Košir: Lastni portret.

K DELOM FRANCETA KOŠIRJA

V majski številki letnika 1934 smo objavili nekatere reprodukcije slik mladega slikarja Franceta Koširja. Za pravilno presojo njegovega razvoja od takrat dalje naj služijo slike in risbe, ki jih prinašamo to pot. Pokazale bodo, da se umetnik razvija in da dobiva njegovo delo zmeraj osebnejši, zmeraj bolj izgrajen značaj. Zdi se, da se je slikar v teh kratkih letih močno poglobil in da dozoreva. Škoda le, da nam ni mogoče objaviti reprodukcij raznih njegovih najnovejših slik, ker niso bile pri roki, ali pa niso za enobarvno reprodukcijo prav primerne.

Poglavitni znak Koširjevih olj je neka skoraj trezna realistična poteza, ki ga kaže kot vestnega, solidnega oblikovalca, ki dobro opazuje in dojeta večše upodablja. Njegovo delo je izrazito solidno, pošteno, brez sleherne neslikarske, zgolj literarno anekdotske ali posili čustvene primesi. Košir ustvarja vselej resno, brez laskanja, brez olepšavanja, strogo, toplo. Ta njegova treznost gre v nekaterih, zlasti starejših delih, že kar predaleč, tako da bi mu kdo mogel skoraj očitati pomanjkanje domišljije. Seveda si pa more dovoliti tako, dejal bi, neosebno obnavljanje prirode le slikar s trdnim znanjem in z zmožnostjo pravilnega presojanja svojih moči.

Koširjeve oljne slike so vselej močno telesne, kar se dá plastične in poglobljene v prostoru. Ubrane so na enoten, skladen ton, so navadno bolj medlo zadržane, včasih skoraj hladne. To pri njegovih pokrajinah ni čudno, saj s prav izredno ljubeznijo slika vodo. To kažejo njegove slike iz Škofje Loke, ki jo je tolikokrat in s tako vidno čustveno toplino naslikal, pa iz krajev, kjer je služil, iz Ptuja in Slavenskega Broda. Ta slikar, sin stare škofjeloške mlinarske rodovine, ki je zrasel v mlinu pod starim mostom, prav ob Sori, je tako tesno povezan z mokrim elementom, da si njegove pokrajine brez oživljajočih valov ali mirnih vodnih ploskev skoraj misliti ne moremo. — V portretih mu gre pa predvsem za živo izrazitost modela, za kar najpreprostejšo in kar najtočnejšo

označitev naslikanega. Žal, so razmere pri nas take, da zlasti v podeželskih mestih portretist, ki se ne priljuje modelom, težko najde naročila. Realistu, kakor je Košir, je skoraj nemogoče dati portretom tisto prazno vnanjo prikupnost, ki privlačuje povprečnika, ker se mu laska in ga olepšuje. Tudi zato tako pogostoma slika otroke, ker odraslih modelov niti dobiti ne more.

Košir je pa tudi kot risar in grafik dosegel že prav lepe uspehe. V mlajših letih se je ukvarjal z raznimi grafičnimi panogami, tako z litografijo, izvršil je pa tudi več ujedenk. Grafiko je pozneje, žal, zanemaril, ker ni imel niti priprav na razpolago, niti ni našel pravega zanimanja za svoje delo. Pač pa je ves čas izredno mnogo risal. Debele zvezke, polne bežnih skic in trenutnih opazovanj hrani slikar doma v svoji delavnici v Škofji Loki, celi svežnji študij, osnutkov in načrtov mu leže po predalih. V njih je morebiti najbolj neokrnjeno podano Koširjevo bistvo. Ti z nekaj potezami s svinčnikom ali peresom izvršeni listi kažejo vse njegovo temeljito anatomsko znanje, odkrivajo njegov pogled za značilnost in izrazitost, odgrinjajo avtorjev smisel za humor in grotesko, dokazujejo njegovo sposobnost, izluščiti iz množice dogajanj bistveno. To so prizori s ceste v velikem mestu, gostilniške skice, trenutni posnetki doma in kjerkoli. In kar je najbolj značilno za našo dobo: v teh skicah in naglih beležkah se jasno odkriva podoba slikarja, ki je odkrit in prirodan, prav nič podvržen časovnim geslom in raznim »-izmom«.

Težko je delo, še težji boj za življenjski obstanek umetniku tako domače, tako preproste smeri, kakor je vprav Francè Košir. Huda ovira mu je bolezen, ki ga je zdaj iztrgala delu in ga priklenila na ležalni stol na Golniku. Da poučevanje na srednji šoli ne pospešuje slikarjevega razvoja, je očitno. Življenje v tesnih razmerah in še tesnejšem okolju je za umetnika v letih, ko bi se moral spopolnjevati v središčih oblikujoče umetnosti, lahko usodno. Zato bi bilo le želeti, če bi se Francetu Koširju, temu tako izrazito našemu, res ljubeznivo domačemu slikarju omogočilo vsaj za nekaj časa le malce brezskrbnejše življenje v tujini, kjer bi mogel doseči poslednjo spopolnitev.

K. Dobida.

NAŠE SLIKE

Vojni slikar Teodor Horschelt je bil sin Frica Horschelta, gledališkega igralca, ki se je odlikoval v pantomimi in vodstvu otroških baletov. Oženil se je z znamenito igralko Barbaro Eiknee in imel tri odlične sinove. Drugi sin Teodor se je rodil 16. marca 1829. Posvetil se je slikarstvu in potoval vse življenje, vtiske pa porabljal za slike. Na akademiji ni toliko pridobil kot v delavnici vojnega slikarja Albrehta Adama, čigar Bitko pri Kustoci smo objavili v aprilski številki, in v tekmi s svojimi sinovi. Z njimi je slikal plahe srne, divje kozle in lovce. Ko je Ulrik Halbreiter slikal veliko krožno sliko Jeruzalema, je Horschelta povabil, da mu je naslikal živalski del s konji, velblodi in oslovskimi gonjači. Leta 1852 je slikal v Stuttgartu v znameniti konjušnici. Doma v Münchenu je izdelal tri velike oljne slike. Ko je pisatelj Hackländer potoval leta 1853 na Španjolsko, se

mu je pridružil in odjadral pri Gibraltarju tudi v Afriko. Povsod je delal osnutke, zlasti v Alžiru, in jih doma izdelaval. Kritiki so njegovo delo zelo hvalili.

Krimska vojska leta 1855 ga je zelo mikala. Posrečilo se mu je dobiti priporočilo ruskega carskega poslanika grofa Severina za glavnega vojnega zapovednika, generala kneza Bariditskega. Tu je bil svet zanj! Tuja ljudstva, različni tipi, pisana oblačila, divje pokrajine, skalovje, gorovje, borba, vse je zajemala njegova žejna duša. Povsod je dobival nove motive. Nastale so čarobne slike iz kavkaškega gorovja. Do leta 1865 je neutrudno delal in nabral silno mnogo vtiskov. Čez Petersburg in Berlin se je vrnil v München. Tu je marljivo izvrševal svoje bogate risbe in osnutke. Pridobil si je slavno ime. Umrl je 5. aprila 1871.

Viktor Steska.

NOVE KNJIGE

F. S. Finžgar: **Iz modernega sveta.** Zbranih spisov zv. III. Druga izdaja. Založila Nova založba v Ljubljani 1937. Str. 280. — Družabni roman *Iz modernega sveta* je izšel prvič v *Domu in svetu* 1904, drugič v Finžgarjevih Zbranih spisih 1922 in tretjič sedaj v *ponatisu*. Doba, ki leži med prvim in sedanjim tretjim *natisom*, je v marsičem spremenila naše poglede na družabna vprašanja, saj so se socialne razmere v zadnjih štiridesetih letih izostrile do neslutnih skrajnosti. Naš čas išče krivce za sedanje socialno stanje predvsem v družbi, tisti čas jih je iskal tudi med posamezniki in manj videl sistem. Zato je Finžgarjev roman že kulturnozgodovinsko zanimiv, a obenem tudi literarno zvest odraz tedanjega mišljenja. Finžgar slika dobo, ko so se delavski posamezniki začeli prebujati k delavski samozavesti in začeli organizirati svoje tovariše. Socialna nasprotstva so prikazana, kakor da izvirajo iz slabih posameznikov. Saj je značilno, kako je porazdeljena svetloba in senca med delavce in njihove nasprotnike: na protidelavski strani so taki skoraj romantični tipi, kot Seme, Klešman, Korta, na drugi strani pa dr. Sluga, Rožman, Maretko, Alma. In ta pisateljev idealizem osvaja. Zanimiva kompozicija, živopisnost in nazornost se družijo v krepko celoto. V primeri s prvim *natisom* v Zbranih spisih je pisatelj roman jezikovno in stilno v marsičem še izdelal. Črtal je ponekod nepotrebne okrasne prilastke, obrezal preveč poetične stavke ali jih čisto

izpustil. Srbohrvatske izraze je nadomestil s slovenskimi besedami (na primer vršiti, umirovljen, vzduh, zmija, šetati, diviti se, slobodno je nadomestil s slovenskimi). Malo takih besed je še ostalo. Tudi tujke je nadomestil s slovenskimi izrazi (na primer obligaten — obvezen, v kontrastu s črno toaleta — v nasprotju s črno obleko, tolkel v tempu polke par akordov — tolkel nerodno po tipkah itd.). Popravljen je ponekod besedna stava. S takimi popravki je roman dobil tisti značilni Finžgarjev nazorno in jezikoslovno izčiščeni slog. Poleg romana *Pod svobodnim soncem* je to druga Finžgarjeva stvar, ki je doživela *ponatis*. Mislim, da je to tudi znak njene literarne vrednosti, in to v najboljšem smislu.

Viktor Smolej.

Frank Javh-Kern: **Spomini ob tridesetletnici prihoda v Ameriko.** Samozaložba. Ljubljana. Natisnila Tiskarna Merkur. — Ti spomini niso samo popisovanje osebnih doživetij, tudi ne zgodovina samo enega človeka, marveč zgodovina naših ljudi, ki so odšli z doma v Ameriko in tam žive in umirajo kot peščica med milijonskimi narodi. Pisatelj slika svoje življenje. Kot študent je živel še v stari domovini, kot dijak v Alojzijevišču, a že mlad je odšel v Ameriko, kjer je postal zdravnik. Poleg službe je med Slovenci kulturno deloval in zato nam podaja predvsem jasno in pregledno razvoj kulturnega življenja naših priseljencev. Knjiga bo gotovo bogat prinos k še ne napisani »zgodovini Slovencev na tujem«. Prav zato je knjiga več kot samo »spomini«. Prirejena in opremljena je okusno in jo krasi več slik. Za tisk jo je priredil dr. J. Šile.

J. V.

Janko Barle: **Prinosi slovenskim nazivima bilja.** Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena XXX. in XXXI. Zagreb 1936 in 1937. — Naš znani rojak, etnograf Janko Barle, nadškofijski kancelar v Zagrebu, je priobčeval v letu 1936, zaključil pa v letošnjem zborniku zagrebške Akademije znanosti in lepe umetnosti slovenski rastlinski imenik in imenik gob. Sedaj sta oba imenika izšla tudi v skupnem *ponatisu*. — Pisatelj navaja uvodoma zgodovino vseh slovenskih tiskanih in rokopisnih rastlinskih imenikov in še vsa druga dela, kjer je zasledil za katerosikoli zelišče ali gobo slovensko ime. Na tem mestu nam tudi prav toplo oriše Valvasorjeve zasluge za slovensko floro in popravi tako našemu pevcu slave krivico, ki mu jo je prizadejal botanik Scopoli v delu »*Flora carniolica*«. — Prebrskal je neštevilne arhive in zbirke zasebnikov, zbral med narodom v presledku mnogih let iz vseh krajev Slovenije toliko imen, da je sestavil najpopolnejši rastlinski imenik. Vrh tega nam je odkril tudi rokopis »Slovenske zdravilne bukve«, ki jih je bil spisal leta 1720 neznan Notranjec, ki je rokopis tako rekoč natisnil, ker ni bil večš pismenk. Z zbirko tega rokopisa imamo sedaj na razpolago poleg Valvasorjevih in drugih zapisov mnogo slovenskih rastlinskih imen, ki so kar častitljivo stara. — Imenik je sestavljen po abecednem redu; avtor je navedel pri vsakem zapisu tudi, kdo je ime zapisal in kje je v rabi. Etnografa pa gole navedbe imen in krajev, kjer so imena v rabi, niso zadovoljile; napisal je vse, kar vé ljudstvo o rastlini povedati, kako jo uporablja v medicini in v vražah. Z imenikom vred smo tako dobili kar lepo narodopisno knjigo, ki nudi veliko več, kakor nam pove sam naslov. Vsakemu slovenskemu

imenu je dodano še latinsko ime in ob zaključku še latinski imenik po abecednem redu. — Barletov slovenski rastlinski imenik je življenjsko delo. Zbral je 154 slovenskih gob in gomoljev in za 442 rastlin kar 1127 slovenskih imen. To dokazuje, da nam prav na nobenem področju ne manjka znanstvenikov in da krvavo potrebujemo slovensko Akademijo znanosti. — Prepričan sem, da bo Barle dodelal še tudi enak hrvatski imenik in se tako oddolžil tudi hrvatskemu narodu, ki mu je knjigo izdal. V. Möderndorfer.

Janko Orožen: Gradovi in graščine v narodnem izročilu. I. Gradovi in graščine ob Savinji, Sotli in Savi. Celje 1956. Str. 268. — Prireditelj je zbral krajevno in narodopisno gradivo iz okolice 82 gradov in graščin. Na uvodnih straneh na kratko popisuje tudi zgodovino gradov in graščin, o katerih razporeja poznejše narodopisno snov. Uvodni del bi si želel podrobnejši in obširnejši, ki naj bi bil razvrščen tako, da zadosti nqvejšemu načinu podajanja zgodovine. Za podano gradivo je avtor navedel povsod tudi zapisovalce, po večini svoje dijake; škoda je le, da ni navedel še povsod pripovedovalca, da bi bilo vsakomur možno, gradivo dopolniti pri izviru. Ne morem se otresti misli, da mladi ljudje niso bili dovolj kritični pri zapisovanju. — V tem in v preveliki plodnosti avtorja bo tudi vzrok, da zbirka ni urejena sistematično. Zbiratelj je osredotočil vse narodopisno gradivo okoli gradov in graščin, kar je povsem umetno. Skoraj vse in še pristnejše gradivo najdemo povsod po Sloveniji, kjer ni vezano na gradove in graščine. Že nekaj stoletij prej, preden so nastali gradovi, je slovensko ljudstvo izoblikovalo snov; zato je zmotno, da bi bilo gradivo navezано na okolico gradov in graščin. — Avtor je bil tudi malo izbirčen pri uvrstitvi gradiva, zadovoljil se je z okrnjenimi enačicami, kjer bi mogel le premnogokrat dvigniti pristnino. V uvodu je mnenja, da so v 12. in 13. stoletju rasli gradovi kakor gobe radi bojevitosti in strasti po zidanju. Prav bi bilo, da bi bil iskal tudi vzroke o grabežljivosti graščakov. — Prireditelj je storil zaslužno delo, ker nam je ohranil mnogo narodopisnega gradiva, ki bi se drugače zgubilo. Vinko Möderndorfer.

Ing. Drago Mattanovich: Elektrotehnika. II. Proizvodnja, razdelitev in uporaba električne energije. Zbirka Kosmos. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1956. — Prvemu delu, ki je izšel v isti založbi leta 1955 in imel podnaslov Osnove in stroji, se je prijetno pridružil zdaj še drugi, izredno praktični in poljudno pisani del. Preden knjigo odpreš, se je skoraj bojiš, češ, zopet težko pisano znanstveno delo; ko pa jo začneš listati, ne moreš prenehati, dokler je nisi vse dobro prebral. Andréjeva Električna, ki je lansko jesen izšla v Mohorjevi založbi in jo, kakor vemo, ljudje zelo študirajo, je pisana za vse, zlasti za preproste sloje, Mattanovicheva pa uvažuje, kakor vidimo iz knjige same, bolj meščanske kroge. Obravnava namreč mnoge praktične naprave, ki jih imajo le večji kraji in kvečjemu večja posestva. Za vsakogar bo morda najbolj poučno in praktično poglavje: Električna energija doma, ki popisuje na primer električni likalnik, kuhalnik, pečnjak, pralni aparat, sesalnik, električno peč, uro, grelno blazino itd. Poglavje o razsvetljavi bi moral vsakdo prebrati, preden stopi v trgovino kupovat svetila. Kako nazorno so popisani telefon,

brzjav, cestna železnica in radio! Knjiga je dokaz, da je mogoče tudi najtežje znanstvene skrivnosti poljudno in vsem razumljivo povedati. Dragocen je dodani slovensko-nemški in nemško-slovenski slovar za šibki tok, ki ga je priredila ljubljanska sekcija »Udruženja jugoslovenskih inženjerjev in arhitektov«. — Pisatelj zaključuje svoje delo z besedami: »Tako smo prišli do spoznanja, da je ves svet prav za prav elektrika... In to spoznanje nas zopet prepričuje, da vemo prav za prav zelo malo in da čaka človeštvo še mnogo, prav mnogo problemov.« Skrbno čistost slovenskega jezika je vredno posebej omeniti. Mnogo klišejev je prispeval Jugoslovanski Siemens. J. P.

Vinko Korže: Micki je treba moža. Narodna veseloigra v štirih dejanjih. Cirkovce na Dravskem polju, 1956. Samozaložba. — Veseloigra, ki bo ob naši revščini tu pa tam prav prišla, dasi kaj posebnega ni. Zamisel je sicer izvirna, a dramatsko neizrabljena, izpeljava ni preračunana. Že v prvem dejanju vidimo vso igro naprej, zato napetost znatno popusti. Nekateri tipi (Repla, še bolj Nacek) so preveč očitno posneti od drugod. Igrri manjka predvsem izvirnosti. Četrto dejanje (dravskopoljska ohcet) je zanimivo kot folklor. — Le škoda, da je na vsaki strani kaka slovnica ali pravopisna napaka, tudi jezikovnih napak je dosti. Nedoločnika avtor ne zna rabiti. Joža Vovk.

Grazia Deledda: Golobje in jastrebi. Roman. Prevedel dr. Joža Lovrenčič. Str. 270. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani, 1956. — Italijanska pisateljica Grazia Deledda je postala nam in svetu znana pred desetimi leti, ko je ta močna zastopnica italijanske proze dobila Nobelovo literarno nagrado. Po tem času smo dobili v prevodu nekaj njenih novel in sedaj daljšo povest iz tistega njenega najbolj značilnega, to je sardinskega sveta, ki ji je pridobil naslov sardinske pisateljice. V golobe in jastrebe deli Deledda svoje ljudi in si prizadeva, da bi vsi postali golobje. V povesti riše napore teh divjih, roparskih in silno grčavih ljudi na trdi, skalnati sardinski zemlji, da bi zatrli svojo jastrebjo čud ter postali voljni in mehki golobje. Po dolgih blodnjah in trpljenju se zmečajo in začno novo, boljše in lepše življenje. Etična sila, ki govori iz te povesti, iskrenost prikazovanih ljudi in jarkost

Francè Košir: Na Savi v Slavonskem Brodu.

obmorske pokrajine ustvarjajo knjigo visoke umetniške ravni, svojevrsten sad z onega zgubljenega otoka sredi zapadnega Sredozemskega morja. Viktor Smolej.

B r e m e M. J.: Od življenja strta. Izpovedi otroka. Prevedel Franjo Tominec. Izdala Krekova knjižnica v Ljubljani, 1937. Str. 202. — Iz nemščine prevedena zgodba o mladem dekletu, ki ga je strlo življenje, ne kaže kakih posebnih leposlovnih odlik, a bo ugajala dekletom po svoji žalostni usodnosti in mehкости. V obliki dnevnika pripoveduje mlado dekle, kako je s tovarišico pobegnila zdoma v velemesto. Ko se vrne domov, jo po krivici obdolže, da je v velemestu prodajala sebe. Govorice ji zastrupijo življenje, čez nekaj časa jo zapro, ji uničijo zdravje in povzročijo njeno smrt. Med knjigami Krekove knjižnice je to prava knjiga za dekleta. V. S.

Vinko Žitnik: Pomlad. Pesmi. Samozaložba. Tisk Mariborske tiskarne v Mariboru, 1937. Naslovno stran narisal ing. arch. Milan Černigoj. Posvečeno slovenskim mladostnikom in mladostnicam. — Vinko Žitnik, po vsakdanjem poklicu orožnik, je zadnja leta med najbolj vidnimi pesniki Mladike. Zdaj je svoje klasje, raztreseno po našem listu, Domu in svetu in Mariborskem koledarju, zbral v razkošno zbirko, natisnjeno z zelenim in rdečim tiskom. V dobi, ki je prekruta in pregroba, da bi ljubila liriko, zlasti še tako nežno kakor je Žitnikova, je knjiga morala iziti po vrhu še v samozaložbi. To je velik idealizem in velika podjetnost! — Iz doživetja pomladi v naravi in v sebi se Žitnikova pesem preljuje v viharje krvi, zorenja in prve zasanjane ljubezni. Bele cvetove zamenjajo rdeče rože. Povsod se povrača privid drage, čiste deklice in poet veruje: »Ob tebi jaz dehtel bi, vase zroč, kako sladko me tvoj sijaj srebri« (53). Za neužitimi omamami žaluje. A že mora tudi zapisati: »Čuj, deklica, jaz nisem zdrav, prečudno me boli srce« (47). Vse je hipna prevara. Predenj stopi podoba groba, smrti, oglasi se pesem bele samote, »sanjane deklice mila podoba« (71) splahni. Za izpovedjo: »Nisem okusil še rdečega vina, dasi me žeje žge bolečina« pride »čudežno videnje« (61), ki mu pokaže nove steze: detinstvo, in ga odreši. Mlade rane se bleščijo le še kot brušeni rubini na belih dlaneh (62), duša postaja žejna Boga (64). Vendar je poetova možata zrelost čudno otožna in kakor brezplodna (V). Poet pa je sebe prebolel in se vrača k vložni pesmi, k dekliški erotiki (VI). H koncu strastno doživi v slogu nekega globljega impresionizma domačo zemljo. — Taka je Žitnikova pesniška podoba. Zbirka bo potrebovala še dopolnilo: zbirko možato krepkih pesmi; za to lepo pomladjo pričakujemo še poletne zetje. — Idejno in vsebinsko Žitnik skrbno hodi po stezah najnovejše slovenske lirike in si ustvarja lastno podobo. Znal pa je najti za svoja občutja oblikovno do konca izpiljeni izraz in ta prednost njegovih pesmi je posebno hvale vredna. Vračanje k starim klasičnim metričnim oblikam je tudi značilno zanj. Prav ta oblikovna zrelost je dokaz njegove pesniške moči. To ga bo tudi priljubilo pri bralcih. Sem in tja sicer trd razum, združen često z rezko ironijo (36), preprija nežno čustvo, ki pa kmalu spet prevlada in je vir novih doživetij. — Vso zbirko je Žitnik postavil v lep okvir: mati! Verz: »O mati, glej, kak brédko je svetel moj mladi dan!« bi mogel biti geslo vse zbirke. Prav je, da je izšla. Jože Pogačnik.

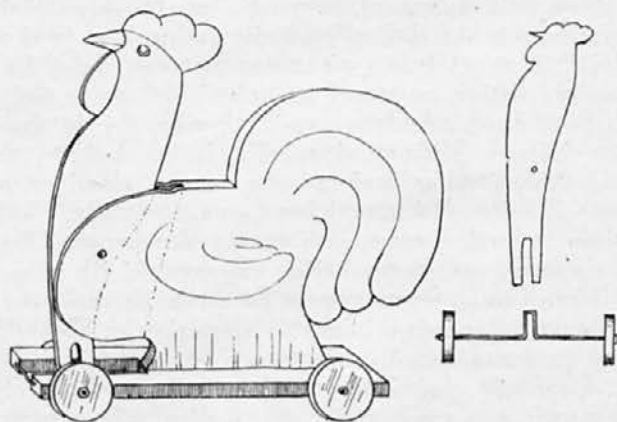
Sl. 1. Otrok se igra s kamenčki.

OTROŠKE IGRAČE

Niko Kuret

Otrok, ki je s koncem prvega leta shodil, nima več obstanka na enem in istem mestu. Hoče odkrivati svojo okolico. Zato racá po vsej hiši in okoli nje, če mu je dana prilika. Pri tem mu je dobrodošla igrača, ki jo lahko vleče za sabo. Igrač te vrste je mnogo. V najpreprostejši obliki si jo dobi kmečki in proletarski otrok s škatlo od cikoriije, ki mu jo mati naveže na vrvco... Nadaljnja stopnja je morda že preprost voziček. Naša umetna obrt izdeluje — seveda bolj ali manj po tujih, zlasti nemških vzorcih — prav lepe in umetniško izredno posrečene vprege: konjičke (ali osličke), zgolj v obrisih izžagane iz deske, ter vozičke, bodisi prazne bodisi natovorjene s kockami za »zidanje«, kar pride v dobro tudi pri poznejši stopnji, ko začne otrok sestavljati. Zelo so se pri nas razširili leseni tovorni avtomobilčki, ki tudi pridejo prav pozneje (pri igranju s peskom itd.).

Še bolj dobrodošla pa postaja otroku sčasoma igrača, ki jo lahko vleče za sabo, ako se kaj na njej premika (glej sliko 2), ali ako daje kak glas od sebe. Tip idealne igrače te vrste je izdelala nemška industrija igrač (Walldorf-Werkstätten, Stuttgart) z račko iz masivnega lesa, ki jo vlečeš po tleh in se pri tem priklanja ter odpira in zapira kljun. Pri nas imamo različne poskuse za igrače te stopnje, vendar so po kakovosti in izdelavi skoraj vsi manjvredni. Zlasti slabo je v tem pogledu hrvaško blago, a tudi naša tovrstna domača obrt gleda

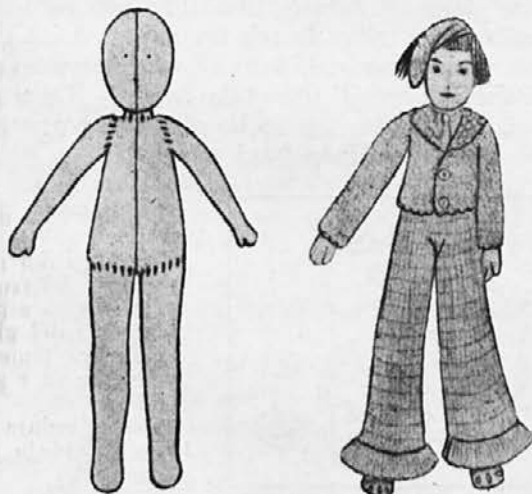
Sl. 2. Lesen petelin, ki kima z glavo. Na desni spodaj prednja os, zgoraj glava sama; v zarezo pride krivina prednje osi.

Sl. 4. Doma narejena punčka.

le na nizko ceno in je zato v izdelavi zelo površna. Nekatere teh naših domačih igrač so za nakup res cenene, toda delane so le za oko: otrok jih potare, brž ko jih dobi v roko. Napačno je načelo, da »otrok tako ali tako vse précej pokonča«. Dokler se naša domača obrt igrač ne bo zavedala, da so igrače namenjene otroku, ne pa materi in očetu, ki jih kupujeta, in ne bo postala v izdelavi solidnejša, čeprav v ceni morda dražja, se v vprašanju igrač pač ne bomo mogli meriti z inozemstvom, dasi imamo lesno domačo obrt »v krizi«. Izdelki inozemskih, zlasti nemških delavnic bi lahko pokazali, kakšna mora biti otrokova igrača, ne samo po obliki in zamisli, ampak tudi po kakovosti in trpežnosti. Razveseljivo je, da se z uradnega mesta prirejajo tečaji za izdelovanje igrač. Želimo samo, da bi se delo naše domače obrti igrač odslej zares ravnalo po teh sodobnih smernicah in po pametnih zgledih iz tujine. — Poleg lesenih igrač te stopnje omenjamo kot igračo za vzbujanje glasov najprej zvonec na kolesih. Ta igrača sicer ni poceni, toda je zelo priporočljiva. Po navadi se dobi z živalsko vprego. Na dveh kolesih, bolje na njuni osi sta pritrjena dva zvonca. Ko se kolesi vrtita, se oglašata tudi zvonca.

Ker smo prišli do glasov, omenjamo za to stopnjo tudi take igrače, ki niso združene s prevažanjem. Priljubljen je glasovni mlinček, ki ga dobiš

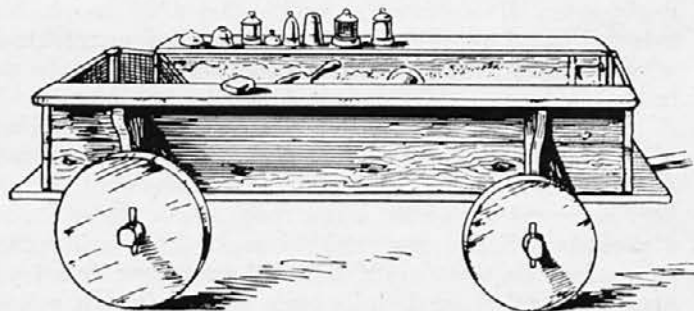

Sl. 5. Doma narejen pajac.

v ceneni izvedbi pri vsakem kramarju na semnju. Priporočljiv in hvaležen je tudi boben, ki pa mora biti seveda ves iz pločevine. Ne bojmo se ropota, ki je pri tem neizogiben!

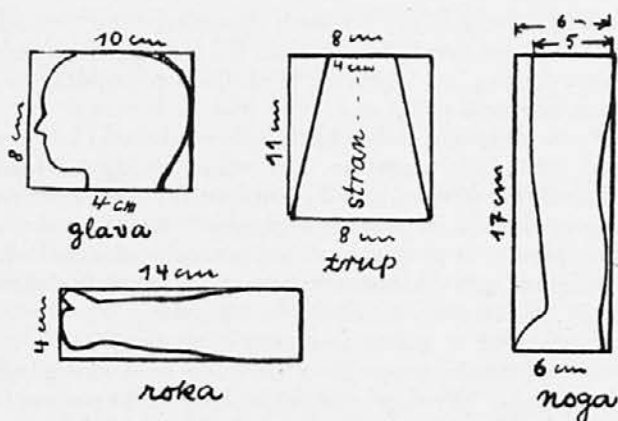
Novo veljavo dobé različni možicljji capljači, ki jih izdelajmo kar sami. Sedaj so lahko večji kakor v prvem letu in prav veliki (pol metra do en meter dolgi), izrezani z rezljačo iz tanke deske ali vezane plošče in prepleškani ali preplepljeni z leskečim se papirjem v živih barvah. Seveda ustreza tak možic tudi, če je izrezan iz debelejšje lepenke.

V tej dobi se začne tudi otrokovo zavestno in pazljivo dojetanje zunanjih vtisov ter njih samostojno predelovanje. Otrok si čimdalje bolj želi pesmic, ki naj mu jih poje mama, kratkih otroških verzov, ki naj mu jih pravi, dasi jih otrok ne razume. Melodija, ritem, glasovi so mu v največji užitek, čeprav ga smisel še ne zanima. Zdaj dobi otrok tudi prvo slikanico. Najbolj priporočljive so slikanice s trdimi stranmi, vezane sovisno v dolžino (tako imenovana vezava »leporello«). Tako slikanico otrok lahko tudi postavi po tleh okoli sebe, jo nastavi na stol ali mizo in opazuje slike. Pravilo je, naj bodo slike kar se

Sl. 5. Zaboj s peskom na kolesih.

dá preprosto izdelane, toda krepke v barvah, dalje, naj bo na vsaki strani samo po en predmet iz otrokove okolice. V resnici idealnih slikanic te vrste pri nas nimamo. Imamo različno nemško uvoženo blago, izdelano po petdeset let starih predlogah, ki jih v Nemčiji sami nikjer ni več dobiti, a jih različne velike tvrdke, ki se s tem poslom ukvarjajo, še vedno v masah izdelujejo za razmeroma nizke cene »za izvoz«. Pri primerni podjetnosti bi bilo morda vendar vredno izdati vrsto res dobrih slikanic za različne stopnje, če bi se tudi našel pravi umetnik, ki bi znal zadeti pravi način zanje. Ako je mati, oče ali kdo drugi slikarsko nadahnen, bi mogel otroku napraviti takšno slikanico tudi sam. Knjigovez naj izdela knjigo v vezavi leporello in prelépi strani z belim ali drugačnim enobarvnim papirjem (lahko se naroči tudi samo nekaj kartonov v velikosti željenih strani, ki jih knjigovez na eni strani dvakrat preluknja in skozi luknje potegne ter rahlo zaveže trak), nakar se na prazne strani nalepijo ali izrezki barvnih podob (v skrajnem primeru služijo tudi primerni izrezki iz ilustriranih revij v enobarvnem tisku) ali pa slike, ki jih sami izrežemo in sestavimo iz barvastega leskečega se papirja. Za to se dobé tudi lepe predloge, a še najbolje je, da se zanesemo na lastno domišljijo in stvariteljnost. Pri nalepljanju pazimo, da so vsi oglički in robovi dobro nalepljeni, ker je otroku v veliko zabavo, da ta ali oni konček odtrga.

Sl. 6. Kroj za pajaca.

S tem pa lahko preidemo k drugi skupini igrač. To so igrače, ki pomagajo otroku ustvarjati. Na prvem mestu so kocke, kvadri in druge oblike stavbenega gradiva iz lesa. Zabojčki in škatle takega gradiva so na prodaj v vsaki trgovini z igračami (glej sliko 1). Nujno je le, da kamenčki niso premajhni in da se dajo lepo postavljati. Kdor more, kupi različno in živo barvane kocke; kdor ne more, bo ustregel otroku tudi s pravilno rezanimi mizarškimi odpadki, ki jih damo lepo zgladiti; najbolje je, če so iz trdega lesa.

Proti koncu drugega leta nastopi še novo gradivo, ki ga nudi božja narava — pesek. Pesek je za otroka dolgo časa najčudovitejše oblikovalno sredstvo. V pesku in iz njega otrok kuha, peče, zida. Kdor hoče otroku ustreči, naj mu priskrbi peska. Zelo pripravno je — zlasti za mestne otroke — če jim damo delati ne preglobok zaboj na trdnih oseh in kolesih. Ta zaboj napolnimo s peskom. Tako otrok ni vezan na en sam kraj, marveč mu pesek lahko zapeljemo na sonce ali v senco, kakor je treba (glej sliko 5). Pri pesku potrebuje otrok vedrico, lopatico pa tudi nekaj modelov (dobé se različni modeli s sitom za pesek v vsaki trgovini z igračami).

Pri ustvarjanju te vrste pustimo otroku popolno svobodo. Docela napak je, če oče otroka uči, kako in kaj naj postavlja s svojimi kamenčki, kako naj ravna s peskom in podobno. Dolgo časa se otrok zadovolji s tem, da sploh nekaj postavlja in oblikuje, ne da bi imel pri tem določen namen ali bi se hotel ravnati po določeni zamisli ali predlogi. To temelji v otrokovi naravi in v zakonitosti njegovega razvoja. Zoper to naravno ravnanje, kdor temu nasprotuje, in otrokovega razvoja ne pozna, kdor hoče otroka pri tem »učiti«.

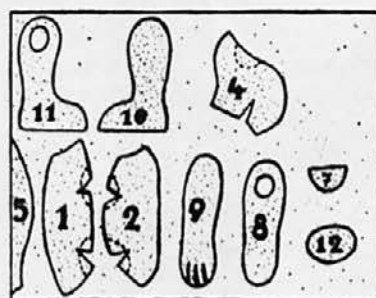
V drugem letu se začne polagoma razvijati otrokova domišljija. Umišlja se v razne vloge in v svojo igro pritegne tudi predmete iz svoje okolice. Ta način igranja se razbohoti zlasti v otrokovem tretjem letu. Zato mu že zdaj damo igrače, ki so za ta način igranja primerne. Punčka bo gotovo prva, ki naj jo otrok vsaj zdaj že dobi. O punčkah smo že rekli, da so celuloidne zelo prikladne (da je le celuloid trden!). Najboljše so seveda punčke, narejene iz ovčje kože, ker jih ni mogoče pokončati in se dajo lepo umiti. Znamka »Luta« je najboljša. Spretna mamica ali sestra pa napravi punčko lahko tudi sama doma. Za to je dobiti precej navodil v posebnih zvezkih ve-

likih založništev modnih časopisov. Na kratko pa lahko tudi tukaj opišemo, kako si napravimo sami lepo punčko, ki bo docela zadostovala zahtevam dvetletnega ali triletnega otroka. Vse, kar potrebujemo, je: nekaj trikoja, košček vate, nekaj žaganja, predeno rafije in nekaj pisanih krp. Spretna roka nam naredi kroje za trup, roke in noge. Izrežemo jih iz trikója in sešijemo na šivalnem stroju, napolnimo z žaganjem, zašijemo in sestavimo. Težava je samo z glavico, ako hočemo, da bo podobna otroškemu obrazu. Za to je treba potrpljenja. Vzemimo plast vate, jo na treh krajih dvignimo, podložimo kroglico iz vate in to podvežimo. Te tri »vzpetine« tvorijo pozneje nos in ušesa. Kjer bodo lička, čelo in brada, vato tudi podložimo, toda je ne izpodvežemo. Na to takó pripravljeno podlogo dajmo košček trikoja, ki ga nad vzpetinami nategnemo. Kar bo vdolbin (to je: oči, nosnice, ušesne jamice, usta, jamice za ušesi), zaznamujmo s trdimi šivi. Ko je to opravljeno, nasujmo na vato žaganja, potem spet položimo triko na vse skupaj in za podlogo provizorično zavežemo. Tako smo dobili glavo, kjer pa je mogoče prilično oblikovati šele obraz. To tudi naredimo s pomočjo pletilne igle, ki z njo uravnavamo plast žaganja na podlogi. Z mašilno iglo in trdno nitjo prebodemo nekajkrat vse vdolbine v obrazu in potegnemo šive skoz vso glavo in skoz njen zadnji del. Ta zadnji del je gubast, ker smo tu trdno sešili triko, ko smo prevlekli z njim obraz. S primerno plastjo vate tudi zadnji del zgladimo in ga prešijemo z novo okroglo krpo iz trikoja. Šele, ko je glava čisto narejena, jo prišijemo na trup. Vrat ovijmo z ozkim trakom.

Sl. 7. Doma narejen medvedek.

Da postane obraz trdnější, ga prevlečemo nekajkrat z gosto sladkorno raztopino. Triko preslikamo ali že pred predelavo ali po končanem delu s primerno kožno barvo. To napravimo najlaže tako, da v počrtni čaj vlijemo nekaj kapljic rdečila. Ko sta se sladkorna prevleka in kožna slikarija popolnoma posušili, obrazček tudi poslikamo. Barve za to ne smejo biti strupene in se ne smejo odmočiti. Lase napravimo iz rafije, ki jo prešijemo vzdolž po preči s primerno barvasto nitjo. Ob čelu in tilniku jo potegnemo z mašilno iglo skozi triko. Iz teh las naposled lahko spletemo na vsaki strani celó kito. Obleko bomo tej punčki najbrž znali napraviti prav tako sami. — Taka punčka je trpežna, je lahko lepa in bo otrokom v prav takšno veselje kakor kupljena (glej sliko 4).

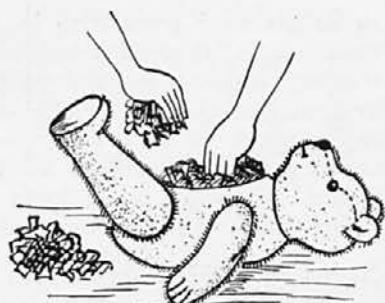
Sl. 8. Kroj za medveda. ③ ⑥

Posamezni deli pomenijo:

- 1 sprednji del trupa,
- 2 zadnji del trupa,
- 3 kolesce za v nogo,
- 4 spodnji del glave,
- 5 polovica temena,
- 6 kolesce za v glavo,
- 7 uho,
- 8 in 9 sprednja noga,
- 10 in 11 zadnja noga,
- 12 podplat.

Sl. 9. Sestavljanje medvedka. Sl. 10. Polnjenje medvedka.

Namesto punčke naredimo lahko tudi pajaca (glej sliko 5), za katerega podajamo tudi kroj v zmanjšanem merilu (slika 6). Obleko naredimo temu pajacu lahko različno: lahko je pavliha (klovn), lahko fantič.

Ker smo že pri tem, naj izdamo še skrivnost, kako napravimo lepega medvedka (Teddy, glej sliko 7), ki naj bi bil tretji v družbi otrokovih tovarišev v tej dobi in poznejših dveh, treh letih. Tudi za takega medvedka podajamo v zelo zmanjšanem merilu kroje posameznih delov (glej sliko 8). Material za medvedka naj bo predvsem pol metra najboljšega pliša (pri širini 125 cm). Iste dele moramo izrezati še enkrat iz drugega trdnega blaga, ki bo služilo kot podloga. Sedaj sešijmo posamezne dele, kakor kaže slika 9. Noge nagačimo z drobno narezanimi krpami iz trikoja ali pa z lesno volno. Robove prej dobro zlikajmo. Pri gačenju si pomagajmo s svinčnikom, da bo vsak del dosti trden. Važna so pri pregibih kolesca iz lepenke (št. 5 na kroju). Preden nogo ali glavo zašijemo, vtaknemo tik pod blago po eno tako kolesce, ki smo mu skozi sredino pretaknili sponko, kakršne se uporabljajo za spenjanje navadnih blagovnih vzorcev, in sicer tako, da gledata obe konici navzven. Sedaj ud ali glavo šele do konca zašijemo. Obe konici sponke vtaknemo sedaj v trup, toda zopet skozi tako kolesce, ki je vtaknjeno pod podlogo trupa. Tu obe konici razkrenemo. Ud ali glava se sedaj vrtil! Šele, ko so vse štiri noge in glava na tak način pritrjeni k trupu, začnemo polniti tudi trup, kakor kaže slika 10. Ko je trup trdno nagačen, zašijemo odprtino na trebuhu. Na glavo našijemo še ušesa, za oči prišijemo dva gumba za čevlje, nos pa navezemo iz črne prejice. Na sprednje noge navezemo iz črne prejice tudi črte, ki naj predstavljajo krempljce. Tako je medved napravljen.

Punčki, pajacu in medvedu napravimo tudi nekaj obleke, da jih otrok lahko sam oblači in slači. Primerno je tudi, ako poskrbimo za posteljico, kamor naj ti otrokovi tovariši zvečer ležejo spat. Tudi nekaj posode (lesene ali pločevinaste) potrebuje otrok zanje, dalje majhno krtačo, morda tudi metlico in smetišnico...

Otrok je v tej dobi navezan od časa do časa tudi na pomoč odraslih. Žogal se bo težko sam, tudi slikanico bo rajši gledal z odraslim. Z veseljem bo tudi opazoval odraslega, če mu bo kaj »zidal« iz njegovih kock in s prav takim veseljem bo podrl njegovo stavbo. Za družbo vrstnikov otrok v tej dobi še ni toliko dostopen. Šele v tretjem letu in pozneje razbremeni odrasle družba otrokovih vrstnikov.

Vedno in vselej je treba uvaževati, da so igrače otroku pri njegovem razvoju nujna potreba. Ni pa važno samo, da mu skrbimo za igrače, ampak prav tako, da mu damo pravo igračo o pravem času.

TORBICA V GOBELINSKI TEHNIKI

E. Skalický

Skoraj vsaka dama si želi imeti torbico, izdelano v gobelinski tehniki. Ker izvira taka torbica iz dobe baroka, ni podvržena modi in jo lahko vedno nosimo. Pristoji vsaki obleki, le športni ne. Nosimo jo lahko tudi zvečer. Najlepša je, če je izdelana v srebrnkastosi osnovni barvi in ima srebrni okov.

Torbico lahko izdelamo na dva načina: z vbodom »gobelin« ali pa z malim vbodom (»petit point«). Prvega delamo na ta način, da vzamemo vodoravno eno nit, navpično pa dve niti. Ker smo v višino vzeli eno nit več, moramo napraviti dva vboda. Mali vbod (petit point) delamo samo čez eno nit, vodoravno in navpično, kakor polkrižec, s to razliko, da delamo križec vedno čez dve niti.

Torbica na naši sliki je po obliki prikrojena današnji modi. Osnovna barva je črna. Izdelana je z vbodom »gobelin«. Blago je škrobljeno, luknjičasto in se imenuje »kordoba«. Na 1 cm² pride približno 7 do 9 niti. Delo je vezeno s prejico DMC števil. 5. Naravna velikost torbice je približno 48 × 18 cm. Za rože in liste potrebujemo 28 barv. Osnovna barva je črna. Vzorec je narisana na naši poli v tej številki.

Preden damo torbico v izdelavo, moramo delo dobro zlikati. To napravimo na ta način, da vezenje popolnoma zmočimo. Dokler je delo še mokro, ga tako dolgo raztezamo, da dobi blago zopet svojo prvotno obliko; kajti pri vsakem delu, ki ga delamo s poševnim vbodom, dobi kvadrat obliko romba. Ko ima delo pravo obliko, ga likamo, in sicer tako dolgo, da je popolnoma suho. Zmočiti moramo delo tudi zato, da preide nekaj »apreture«, ki je v blagu, tudi na vezenje. Potem šele je delo lepo in gladko. Nato damo torbico v izdelavo torbarju.

KUHARICA

Zelenjadna juha z zdrobom.

Praži nekaj koscev korenja, zelene, peteršilja in pora v žlici masti, zalij z $1\frac{1}{2}$ l vode ali juhe od kosti in kuhaj do mehkega. Razgrej v kozi 5 dkg surovega masla, prideni 2 žlici zdroba in mešaj, da prav malo zarumeni. Prideni 1 do 2 žlici praženih gob, juho z zelenjavo vred (zelenjad pretlači), vse dobro premešaj in ko še 10 do 15 minut vre, je juha narejena.

Karfijolna plošča z možgani.

Skuhaj srednje veliko karfijolo v slani vodi, jo odcedi, položi na velik krožnik, oblij s karfijolno omako in okrog karfijole naloži ocvrte možgane.

Karfijolna omaka.

Mešaj kavno žlico moke, dve jedilni žlici mrzle karfijolne juhe, da je gladko, primešaj dva rumenjaka, ščep soli, nekaj kapljic limonovega soka in za oreh surovega masla. Vse postavi na ognjišče in stepaj, da je gosto kakor šato.

Riževa plošča s karfijolo.

Skuhaj $\frac{1}{4}$ l riža v juhi (pol karfijolni in pol mesni), pa ne premešaj; v ohlajenega deni za oreh surovega masla. Nato namaži model in deni polovico riža, vrhu riža pest kuhanega in drobno sesekljanega svinjskega mesa. Nato naloži še ostali riž in ga kuhaj v pečici 30 do 40 minut. Kuhanega stresi v sredo velikega krožnika, potresi z nastrganim bohinjским sirom in obloži okrog riža zabeljene karfijolne cvetke ali grah, fižol, korenje ali gobe.

Goveji jezik v papriki.

Deni v kozo žlico masti, v razbeljeno stresi na rezance zrezano čebulo. Ko čebula nekoliko zarumeni, prideni velik ščep paprike, žlico moke in v slani vodi kuhan in olupljen jezik. Ko moka prav malo zarumeni, prideni nekaj žlic kisle smetane in majhno zajemalko juhe. Ko vse še nekaj minut vre, zreži jezik na prst debele rezine, ga naloži na krožnik in precedi nanj omako ter obloži z makaroni ali rižibiži. (Jezik položi, ko je kuhan, za nekaj minut v mrzlo vodo, da se rajši lupi.)

Klobasa iz svinjine.

Mešaj 7 dkg surovega masla in primešaj 20 dkg drobno zrezanega kuhanega svinjskega mesa. Vse še dobro premešaj in napravi klobaso, katero namaži potem okrog in okrog z 10 dkg dobro umešanega surovega masla. Postavi klobaso na hladno, da se strdi. Nato jo zreži na mezinec debele rezine, naloži na krožnik in okraši z nastrganim hrenom, s trdo kuhanimi jajci in kumaricami.

Masleni polmesci.

Stresi na desko 25 dkg moke in v tej moki pogneti 15 dkg surovega masla. Iz ostale moke, 1 jajca, 2 žlic vina, 2 žlic mleka, nekaj zrn soli, žličice sladkorja in treh četrtin pecilega praška napravi testo in ga za četrt ure pokrij na hladnem. Nato ga razvaljaj

in položi nanj pogneteno in nekoliko razvaljano surovo maslo, zapogni testo od dveh strani — kakor masleno testo. V eni uri ga prevaljaj šestkrat. Tako pripravljeno testo razvaljaj za mezinec debelo, razreži z obodcem za krofe in v vsako krpico položi na sredo pol žličice mezge ali brusnic, zapogni v polmesce, jih položi na pekačo in peci v precej vroči pečici. Lahko jih nadevaš tudi z vkuhanimi češpljami.

Nadev za obložene kruhke.

Skuhaj 15 dkg telečjih jeter ali jeter mladega prašiča. Kuhane zmelj z enim trdo kuhanim jajcem, kislimi kumaricami, žličico gorčice in ščepom popra.

Zapečeni krompirjev piré.

Skuhaj 1 kg krompirja, ga olup, stresi v lonec in dobro stlači. Prideni za drobno jajce surovega masla, nekoliko soli in $\frac{1}{4}$ l zavrelega mleka. Razgrej v kozi dve žlici olja in stresi vanjo krompir, polij po vrhu dve žlici razpuščenega surovega masla. Na to potresi eno žlico zrezanega drobnjaka ter postavi v pečico, da se nekoliko zapeče.

Jajčna jed z drobnjakom.

Napravi sneg enega beljaka, prideni rumenjaka, nekoliko zrn soli, žlico kruhovih drobtin in žlico drobnjaka ter peci v olju kakor navadne palačinke.

Žabe z rižem.

Razgrej v kozi 4 dkg surovega masla, prideni pol žlice moke in ko prav malo zarumeni, prideni 10 do 12 osnaženih žabjih krakov, ki jih nekaj minut praži. Nato prideni $\frac{1}{4}$ l riža, premešaj, zalij s peteršiljevko, osoli in kuhaj četrt ure. Prideni tudi žlico paradižnika. Postavi rižoto z bohinjским sirom na mizo.

Čokoladni puding.

Mešaj četrt ure 5 dkg surovega masla, 4 dkg sladkorja in 3 rumenjake. Primešaj žličico vanilijevega sladkorja, 2 mlečni, v mleku napojeni in ožeti žemljici ter polno kavno žličico kakaa. Primešaj sneg 3 beljakov, 2 dkg neolupljenih mandeljnov in žlico kruhovih drobtin. Vse narahlo premešaj in stresi v dobro pomazan, s sladkorjem potresen model za puding in kuhaj 30 do 40 minut. Kuhani puding stresi na krožnik, okrog naloži stepeno smetano ali ga polij z mlečno kremo.

Mrzli zdrobov puding z jagodami.

V $\frac{1}{2}$ l zavrelega mleka stresi 6 dkg pšeničnega zdroba, ki si ga prej zmešala z nekaj žlic mrzlega mleka. Primešaj 4 dkg sladkorja in kuhaj med vednim mešanjem 15 do 20 minut, da se zgosti. Primešaj zdrobu, ko je prav malo ohlajen, sneg dveh beljakov. Dobro premešanega stresi v okroglo obliko in postavi na hladno, da se strdi. Nato ga stresi na krožnik in oblij z nekoliko ohlajeno vanilijevo kremo in okraši z jagodami.

Vanilijeva krema.

Mešaj dva rumenjaka, kavno žličico riževe moke, nekoliko vanilijevega sladkorja in $\frac{1}{4}$ l mleka. Postavi na ognjišče in mešaj, da se zgosti. Potem motaj še na hladnem.

M. R.

ČARODEJEVA DELAVNICA IGRA BREZ IGRE

Take igre lahko igramo med mehaničnim delom, to je tedaj, ko ni vsa pozornost vezana na delo, pa tudi na poti. Zelo zabavne so in dokaj raznolike.

Ugibanje večpomenskih besed.

Nekatere besede imajo več pomenov, na primer: rak (ozvezdje, bolezen, žival), petelin (ptica, sprožilo pri puški, zapirac pri vodovodnih in drugih napravah), vile (hiše, orodje, bajna bitja), list (na drevju, papirnat, madžarski skladatelj), zvezda (na nebu, filmska igralka, znan ljubljanski park) itd. itd.

Nekatere besede imajo tudi le dva pomena, druge štiri in več. S takimi besedami igramo tako: Naj bo pet igralcev. Igralec A mora zapustiti sobo. Drugi se domenijo, tako da A ne sliši, za neko večpomensko besedo, katere pomen čimbolj enakomerno razdele na igralce. Vzemimo besedo petelin. Ker je A zapustil sobo, moramo tri pomene razdeliti na štiri igralce, ki jih hočemo imenovati B, C, D, E, in sicer tako: B in E žival, C petelin pri puški, D petelin pri pipah. Teh pomenov se morajo igralci stalno držati. Ko so se domenili, pokličejo A — in igra se začne s tem, da začne A po vrsti spraševati vse igralce z istim vprašanjem: »Kako imaš rad?« Nato: »Kdaj imaš rad?« »Zakaj imaš rad?« itd. (vedno z »rad«), dokler ne ugane, kaj so si igralci izbrali. Odgovori naj bodo seveda pri posameznih igralcih vedno v skladu z določenim pomenom besede, n. pr. B misli vedno na žival in nikdar na puško. Od začetka naj bodo odgovori manj jasni, pozneje pa naj pomagajo uganiti.

Primer igre: A po vrsti sprašuje: »Kako imaš rad?«

Odgovori: B: »Pečenega.« D: »Napetega.« C: »Svetlo očiščenega.« E: »Z lepim repom.«

A: »Kdaj imaš rad?«

Odgovori: B: »Pri kosilu.« C: »Na lovu.« D: »Kadar sem žejen.« E: »Na mizi.«

A: »Zakaj imaš rad?«

Odgovori: B: »Da ga pojem.« C: »Za sproženje.« D: »Za natakanje.« E: »Za čisto pasmo.«

A: »Kakšnega imaš rad?«

Odgovori: B: »Takega, ki glasno poje.« C: »Takega, ki ne odpove.« D: »Takega, ki vince spušča iz soda.« E: »Takega, ki vabi piške svoje.«

Zdaj A že mora uganiti, sicer sploh ne bo.

★

Cromwell, ki je bil puritanec, je ukazal, da morajo praznike vsi zelo strogo praznovati. Karel II. pa je padel v drugo skrajnost in je celó dal po vseh cerkvah oznaniti, naj le veselo praznujejo praznike. Pri Svetem Pavlu je pridigar prebral kraljevi razglas in rekel:

»To je volja našega kralja.«

Nato pa je prebral tretjo božjo zapoved in dodal:

»To je volja našega Boga. Zdaj pa izbirajte!«

Med prijateljicami.

»Ne vem, ali me ima Janez res tako rad, kakor mi zatrjuje. Saj se komaj dober mesec poznavala!«

»I seveda, če se šele en mesec poznata, potem je že mogoče!«

Zemljepis.

»Ljubi Durand,« je rekel nekoč francoski ministrski predsednik svojemu tajniku, »vi, ki precej poznate vzhodno Evropo, boste gotovo vedeli, kako se izgovarja glavno mesto Srbije: Budapest ali Bukarest?«

Stara, a vedno nova pesem.

»Ančka, koliko si prav za prav stara?«

»Štiri in dvajset.«

»Pred tremi leti si mi isto rekla.«

»Mar misliš, da spadam v tisto vrsto žensk, ki govore danes tako, jutri pa drugače?«

Neroden nesporazum.

Gospa: »Micka! Drevi bomo imeli goste, veš, tako imenitne goste, kakršnih še ni bilo v naši hiši. Zaradi tega ti bom drevi rekla Mary. Razumeš?«

Micka: »Razumem, gospa. Kako naj pa jaz vam rečem?«

Gospa: »Trapa!«

Micka: »Dobro, gospa!«

Napak je razumel.

»Obtoženi! Zakaj niste takoj oddali dragocenega prstana, ki ste ga našli. Mar ne veste, da je tako ravnanje utaja najdene reči?«

»Vem, gospod sodnik; ampak na notranji strani prstana je v različnih črkah vrezano: »Na veke tvoj!«

Vendarle še nekaj tolažbe.

Župnik obišče Andreja, ki je pred kratkim postal vdovec. Našel ga je, ko je imel na pol izpraznjeno steklenico žganja pred seboj.

»Je to edina tolažba v tvoji nenadni osamelosti, Andrej?« je vprašal župnik sočutno.

»Ne, gospod župnik,« je odvrnil Andrej; »imam še eno polno steklenico v omari.«

To je zelo nerodno.

»Zakaj pa delate tako klavrne obraze, gospod profesor?«

»Zakaj neki jih bi ne? Sam ne vem, kaj naj storim. Naočnike sem bil nekam založil in zdaj jih ne morem prej iskati, preden jih ne najdem.«

Mu ni všeč.

»Ti si se pa pošteno zredil.«

»Bo že tako. Vsaj ljudje tako pravijo.«

»Ali nisi še poskusil, da bi manj jedel ali se celó malo postil?«

»I seveda sem. Ampak človek postane tako lačen od tega!«

Definicija.

»Papa, kaj pa je to: deficit?«

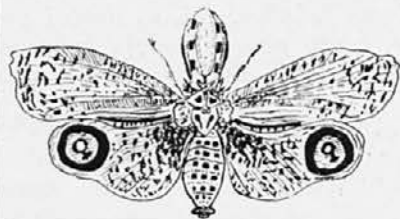
»To je tisto, kar človeku ostane, kadar nima nobene denarja več!«

UGANKE IN MREŽE — KDO JIH RAZVEŽE

Metulj.

(Radoš, Stari trg. — 19 točk.)

L E R K C S Z A B E P E P N A E
E A G A A K E L O R R A R S G
N K A V B A N • K A A L O T A

N E Q U E N J G V A P I I M U
E J K D T I S L A V O Z P A D
M E J I I C T E R S N R R T I !

Ulomki.

(Aleš Franc, Ljubljana. — 27 točk.)

a 2 ²/₅ 5 b ⁵/₁ d ¹/₃ ³/₂ ⁵/₄ e ⁴/₂ i 4 j ⁴/₁
k ³/₁ ⁴/₅ m 1 n ²/₄ o ¹/₂ ¹/₅ 3 r ¹/₄ ²/₁
³/₄ ⁵/₂ v ²/₃ z ⁴/₃ ⁵/₃.

Farna univerza.

(France, Središče. — 25 točk.) 1956

9. I. Evropski obrazi.
6. II. Klicanje duhov.
15. III. Preosnova gospodarstva.
10. IV. Socialni problemi.
8. V. Cerkev, šola in dom.
10. VI. Razdolžitev kmeta.
3. VII. Ruski komunizem.
16. VIII. A. M. Slomšek — slovenski svetnik.
5. IX. Narodni prazniki.
8. X. Sv. brata Ciril in Metod.
6. XI. Slava Slovencev so njihovi veliki možje.
5. XII. Srb, Hrvat, Slovenec — Jugoslovan.

Črkovnica.

(Videčnik Aleksander, Celje. — 25 točk.)

a a a a a tatarski poglavar,
a a a a b ptica,
c c d d e moško krstno ime,
e e e e g del sobe,
i i i i i moško krstno ime,
j k k k l l l je nevaren plavaču,
m n n n n rabijo kiparji,
o o o o r svetopisemska oseba,
r r r r s potrebuje turist,
š t t t v šolska potrebščina,
v v v v z sledi klicu.

V prvi vrsti navzdol bereš ime pisatelja, v tretji vrsti navzdol pa njegovo delo.

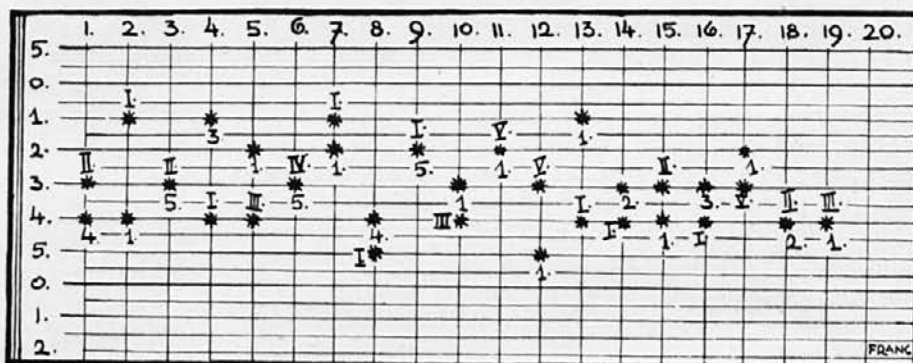
Kvadrat.

(Tek, Ljubljana. — 32 točk.)

5	16	3	10	13
3	20	23	15	25
2	16	21	10	17
20	11	17	25	15
15	14	10	23	5

Ozvezdje.

(France, Mošnje. — 21 točk.)

Rešitev ugank v junijski številki.

Besednica. Kal — kuta; Kalkuta. Ulomkova enačba. Nad abecedni kvadrat napiši prvih pet črk v obratnem redu; ob strani pa številke od 1 do 5 od spodaj navzgor; tako ti zaznamuje vsak ulomek svojo črko. Dobiš: Kdor tvega, dobi.

Sončna ura. V traku spodaj je abeceda: I. = a, II. = b, III. = c itd.; S = K, M = l, A = m... XII. = ž. Vstavi namesto številke in črk črke iz abecede, da dobiš: Vsaka minuta je večnosti ud.

Odbiralnica. Iz vsake besede vzemi drugo in tretjo črko, da dobiš: Pisatelj je zdravnik človeških ran. — Detela.

Računska uganka. Ključ 42 nam pove, da vzamemo iz 4. vrste abe-

cednega kvadrata drugo črko, to je P, ki je začetna črka te uganke. Od te črke naprej oziroma nazaj štejemo, kakor nam povedo številke v oklepajih. — Preberi vsako številko Mladike!

Podobnica. Kratko veselje — dolga žalost.

Valuta. Vzemi v prvi vrsti iz prvega novca prvo črko, iz drugega drugo, iz tretjega tretjo itd., v drugi vrsti pa v istem redu, da dobiš: Denar sveta vladar.

Vremenska uganka za junij. Začneš v navpični vrsti zgoraj pri k, nato vzameš v navpični spodaj in tako nadaljuješ, da dobiš: Kakor se Medard zdani, vreme 40 dni trpi.

Steber. Opeka, predivo, Zagrebčan, Planica, senat, Zamorec, Soko banja,

petelin, Moder, kolesce, koreninar. — Eden — nobeden.

Besedna skrivalnica. »Preden bo« pomeni, da je pred en bo; »predavatelj« pomeni, da je pred avate lj itd. Če prebereš vstavljene zloge, dobiš: Boljše nekaj kot nič.

Iz sadjarjevih zapiskov. Iz imena drevesa vzemi črko, ki jo pove število letnika, število cepičev pove črko iz abecede. — Kakršno drevo, takšen sad.

Konjiček.

Oj mati moja, domovina,
ljubezen moja ti edina,
ti moja skrb in bolečina!
Bog čuvaj dobrotljivi te,
Bog živi te, Bog živi te!

Rešitve je treba poslati do 20. vsakega meseca na naslov: Janko Moder, Dol pri Ljubljani. — Zastavljenci ugank naj pošiljajo tudi vse rokopise na isti naslov.

Zakaj godrnja njegova gospodinja?

Zato, ker snovi, ki jih z znojem izloča koža, posebno trdno prilepijo nesnago na perilo. Toda čemu jeza? Saj Zlatorogovo terpentinsko milo s svojo obilo in gosto peno z lahkoto razkroji vsako, pa tudi to nesnago. Perilo je po pranju kakor novo, snežno belo in duhteče.

Zlatorogovo TERPENTINOVNO MILO

Novo!

Aktualno!

Luč sveti v temi

Spisal Stanko Cajnkar. Strani 210. Knjiga je prvi zvezek prepotrebne knjižne zbirke religioznih del »*Studenci žive vode*«, ki jo je pričela izdajati Družba sv. Mohorja. Obravnava pa poglavja:

- O skrivnosti verovanja Uganka ateizma / Pot do vere / Krščansko verovanje / Vera in križ / Vsebina vere
- O Bogu
- O Kristusu O Kristusovi podobi / Veličina Kristusove osebnosti in mi / Kristus je učlovečeni Logos / Kristus je Kralj v kraljestvu božjem na svetu / Kristus je glava Cerkve / Kristus je najvišji duhovnik / Kristus je naš sodnik / Kristus je naš brat
- O naši Materi
- O dobrotljivosti Zakoni dobrote / Ovire / Sredstva
- O življenju in smrti Svetost vsega življenja / Človeško življenje / Pravice duha / Nadnaravno življenje / Smisel smrti
- O svobodi, grehu in kazni Svoboda / Nesmisel in zloba greha / Psihološke težave Večna kazen / Posebnosti božje kazni
- O čistosti in ljubezni Čistost srca / Vloga telesa / Ljubezen, mladost in naš čas / Ali si pripravljen?
- O katoliškem človeku Dom / Katoliško mišljenje / Vesoljnost naše vere / Vest in skupnost / Osebnost in družba / Potrditev vseh resnic / Svoboda in avtoriteta Skromnost in ponos / Delo in večna domovina / Naše naloge
- O spovedi, obhajilu in daritvi Smisel spovedi / Njene vrednote / Čudoviti svet evharistične skrivnosti / Evharistija in življenje / Daritev človeštva

Knjižici so pridejane izčrpne opombe, ki pojasnjujejo besedilo. Knjiga je namenjena predvsem duhovnikom in laični inteligenci, a jo toplo priporočamo vsem, ki jim je za spoznavanje lepote krščanskih resnic in tihe sreče krščanskega življenja.

Naročila izvršuje:

Cena: broš. 27 din (za neude 36), vez. 36 din (za neude 48)

Družba sv. Mohorja v Celju

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE
CELJE • LJUBLJANA • MARIBOR

Obrestna mera za vloge znaša do 5%

Za vloge in obresti jamči Dravska banovina z vsem premoženjem in vso davčno močjo!